

Lapsille haitalliset televisio-ohjelmat 2005

Sisälllys	sivu
1 Johdanto.....	1
1.1 Tutkimuksen tausta	1
1.2 Tutkimuksen toteuttaminen	2
2 Televisionkatselutavat suomalaisissa perheissä.....	2
3 Lasten televisionkatselun rajoittaminen	6
3.1 Tavat rajoittaa katselua	6
3.2 Rajoittamiseen liittyviä ongelmia	10
4 Mielipiteet ohjailukeinoista	13
4.1 Ohjailukeinojen tunteminen	13
4.2 Ohjailukeinojen hyödyntäminen.....	17
4.3 Ohjailukeinoihin liittyvät kehittämistoiveet	19
5 Lapsille haitallisina pidetyt ohjelmat.....	23
6 Lasten suosikkiohjelmat	30
7 Onko televisio lapsille vaarallinen?	36
LIITEKUVAT	47

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta

Viestintävirasto teki vuonna 2003 televisiotoiminnan lastensuojelukäytäntöjen vaikuttavuutta ja tunnettuutta koskevan selvityksen, jonka avulla pyrittiin parantamaan televisiotoiminnan lastensuojelukäytäntöjen toimivuutta.

Televisioyhtiöt laajensivat selvityksen julkaisemisen jälkeen vuodesta 1999 asti voimassa olleita itsesääntelykeinoja. Aiemmin oli sovittu, että lapsille haitallisista ohjelmista tiedotetaan etukäteen ja että ne sijoitetaan ohjelmistoon kello 21 (ns. vedenjakajan) jälkeen.

Vuoden 2004 sopimuksessa rajoituskeinoja päätettiin jatkossa käyttää entistä laajemmin ja kohdennetummin. Tiedottamista haitallisista ohjelmista päätettiin lisätä ja ohjelmiston sopivuus lapsille ottaa järjestelmällisemmin huomioon koko ohjelmistossa.

Aikavedenjakajaa ruvettiin soveltamaan uudella tavalla siten, että K18-ohjelmia ei näytetä ennen klo 23.00:a, K15-ohjelmia ennen klo 21.00:tä ja K11-ohjelmia arkisin ennen klo 17.00:ää. Lisäksi ohjelmien haitallisuuden perustelut päätettiin kertoa aiempaa tarkemmin, lisätä ikäraajat ja haitallisuuden perustelut ohjelmatietoihin, ohjelmia edeltäviin kuulutuksiin ja ohjelmien ennakkomainoksiin.

Viestintäviraston rooli on valvoa tv- ja radiotoiminnasta annetun lain säännösten soveltamista. Sitä varten se teetti TNS Gallupilla tutkimuksen siitä, miten ohjailukeinot tunnetaan suomalaisissa perheissä, miten niitä hyödynnetään ja minkälaisia ongelmia asiaan liittyy.

Aivan tarkkaan ottaen kyse on kolmen tutkimuksen kokonaisuudesta. Hanke aloitettiin kvalitatiivisella osuudella. Siinä sääntelykeinoissa mainittuihin ikäryhmiin kuuluvien lasten vanhempia rekrytoitiin osallistumaan kvalitatiiviseen tutkimukseen, focus groupeiksi nimitäviin ohjattuihin keskustelutilaisuuksiin.

Kvalitatiivisen tutkimuksen tulokset on raportoitu muissa yhteyksissä. Voidaan kuitenkin todeta, että tässä yhteenvedossa esitettävissä kvantitatiivisissa tutkimuksissa tarkasteltiin useiden kvalitatiivisessa osiossa esiin nousseiden ilmiöiden ja ajatusten levinneisyyttä ja yleisyyttä suomalaisissa perheissä.

Tutkimushankkeen kvantitatiivinen vaihe tehtiin kahdessa osassa. Puhelinhaastatteluina tarkasteltiin perheiden televisionkatselutapoja, lasten televisionkatselun rajoittamista sekä siihen liittyviä ongelmia. Tässä osassa käsiteltiin myös ohjailukeinoja: niiden tuntemista ja hyödyntämistä sekä niihin liittyviä toiveita.

Gallup Forum -tiedonkeruualustan (Gallup Forumista tarkemmin raportin liitteenä) avulla tehdyissä haastatteluissa näkökulmaa hieman laajennettiin.

Nyt oltiin kiinnostuneita mm. vanhempien käsityksistä siitä, mitkä televisio-ohjelmien katseluun liittyvät asiat aiheuttavat perheissä kiistaa, minkälaisia haittoja joidenkin ohjelmien katselu aiheuttaa lapsille, minkälaiset ohjelmat ovat vanhempien mielestä haitallisia ja minkä tyyppisten ohjelmien katsominen useimmiten kielletään.

Samassa yhteydessä vanhemmilta kysyttiin, kontrolloivatko he lastensa tekemisiä eräissä muissakin asioissa: Internetin käyttöä, tietokonepelien pelaamista matkapuhelinten käyttöä jne. Lisäksi televisio-ohjelmien mahdolliset haitat pyrittiin asettamaan laajempaan yh-

teyteen: kuinka haitallisesta tai vaarallisesta asiasta loppujen lopuksi on kyse, kun sitä verrataan vaikkapa radioon, elokuvaan, Internetiin tai tietokonepeleihin.

1.2 Tutkimuksen toteuttaminen

Puhelinhaastatteluja varten muodostettiin Väestörekisterikeskuksen ylläpitämästä Väestötietojärjestelmästä satunnaisotos niistä maamme perheistä, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Otokseen valikoituneille talouksille poimittiin puhelinnumerot. Matka- ja lankapuhelimiä käyttävät taloudet olivat edustettuna oikeassa suhteessa.

Puhelinhaastattelut toteutettiin käyttäen tietokoneohjattua haastattelujärjestelmää (jollaisen TNS Gallup otti ensimmäisenä Suomessa käyttöön vuonna 1984). Näin voitiin varmistaa kysymysten sujuva ja virheetön esittäminen. Kohdetalouksista etsittiin vastaajaksi jompikumpi vanhemmista.

Useampilapsisissa talouksissa esitettiin televisionkatselua koskevia kysymyksiä erikseen perheen kaikista alle 18 -vuotiaista lapsista. Tällä tavalla 750 haastattelusta saatiin tietoja 1.428 lapsesta. Haastattelut toteutettiin TNS Gallup Oy:n Tampereella sijaitsevasta puhelinhaastattelukeskuksesta 25.5. – 1.6.2005 välisenä aikana.

Gallup Forum on paneeli, johon rekrytoituilta vastaajilta on kysytty laaja joukko taustakysymyksiä. Tutkimus suunnattiin sellaisille panelisteille, joilla on alle 18-vuotiaita lapsia. Tämä joukko kutsuttiin vastaamaan tutkimukseen. Yhteensä saatiin 834 vastausta 6.6. – 20.6.2005 välisenä aikana.

2 Televisionkatselutavat suomalaisissa perheissä

Vain runsaassa neljäosassa Suomen lapsiperheistä on ainoastaan yksi televisio. Useimmissa – melkein kolmessa neljästä - on useampia televisiovastaanottimia.

Lasten nuorimman ikäryhmän eli alle 11-vuotiaiden kodit tulevat keskimääräistä useammin toimeen yhdellä televisiovastaanottimella, samoin yksilapsiset taloudet. Jos perheellä kolme lasta tai enemmän neljässä tapauksessa viidestä taloudessa on myös useampia televisioita.

Varovaisesti voidaan todeta, että mitä maaseutumaisemmasta paikkakunnasta on kyse, sitä todennäköisemmin perheellä on enemmän kuin yksi televisiovastaanotin.

Myös perheissä, joiden yhteenlasketut vuositulot alittavat 30.000 €, on yleensä useampia televisioita. Tulot kuitenkin vaikuttavat asiaan: suurempituloisissa talouksissa on varmemmin enemmän kuin yksi televisio.

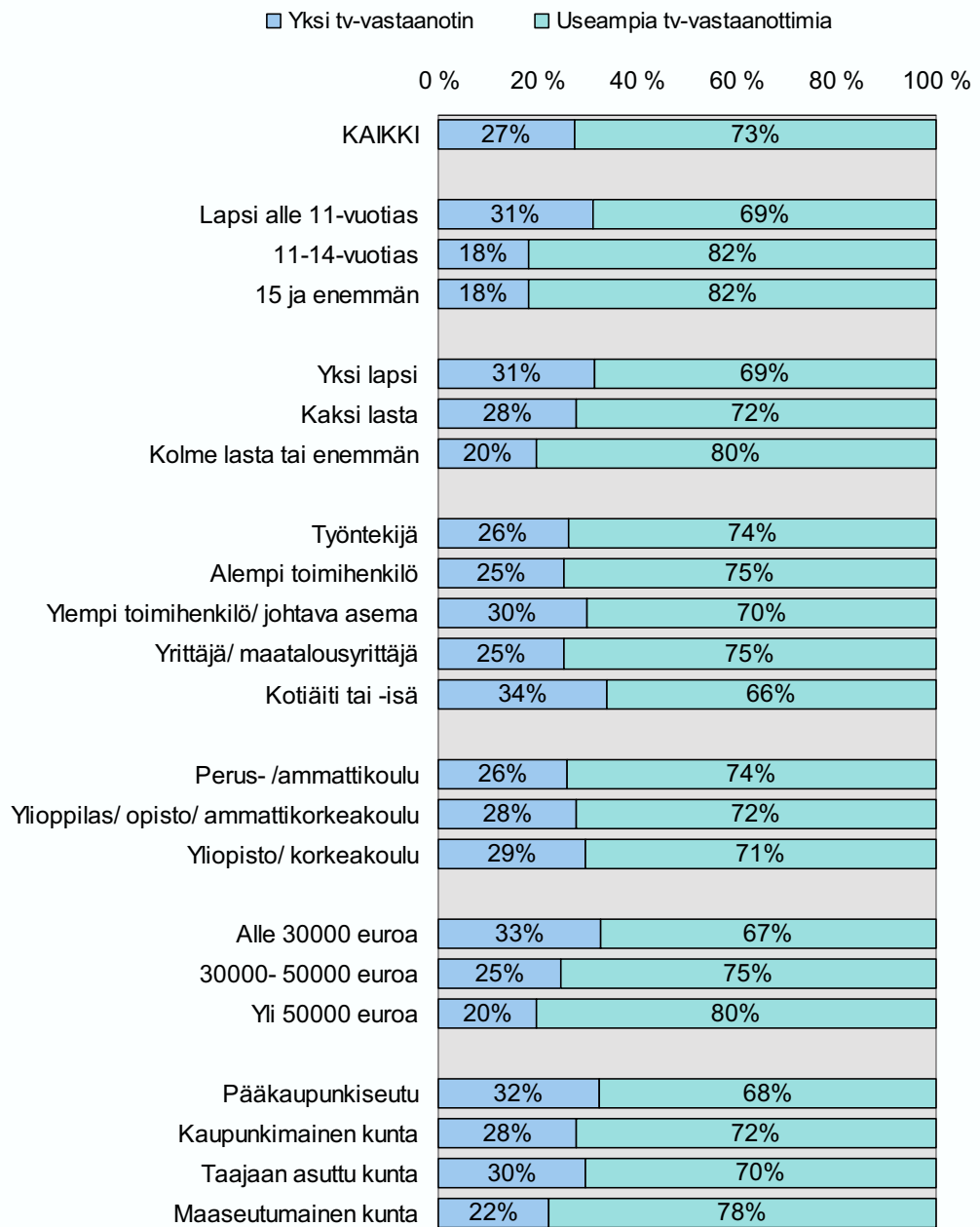
Pääsääntöisesti perheellä on useampia yhteisessä käytössä olevia vastaanottimia. Näin on tilanne 81 prosentissa niistä talouksista, joilla on useampi kuin yksi vastaanotin.

15 prosentilla on aikuista varten yksi televisio ja 21 prosentissa näistä talouksista yhdellä lapsella on oma vastaanottimensa.

40 prosentissa sellaisista yksilapsisista talouksista, joissa on useampia vastaanottimia, lapsella on oma henkilökohtainen televisionsa. Kahdeksalla prosentilla on televisio, joka on yksinomaan lasten yhteisessä käytössä.

TALOUDESSA TELEVISIOVASTAANOTTIMIA... (%)
(n=750)

Vain 37 prosenttia tunnustaa, että heidän kotonaan televisio käytännössä auki koko ajan. Kolmessa kodissa viidestä televisio avataan aina erikseen katsottavia ohjelmia varten.

Televisiota pidetään keskimääräistä useammin lähes jatkuvasti auki yrittäjä/maatalousyrittäjäperheissä, maaseudulla - sekä pääkaupunkiseudulla -, eniten ansaitsevissa talouksissa sekä sellaisissa perheissä, missä lapsilla on oma televisio.

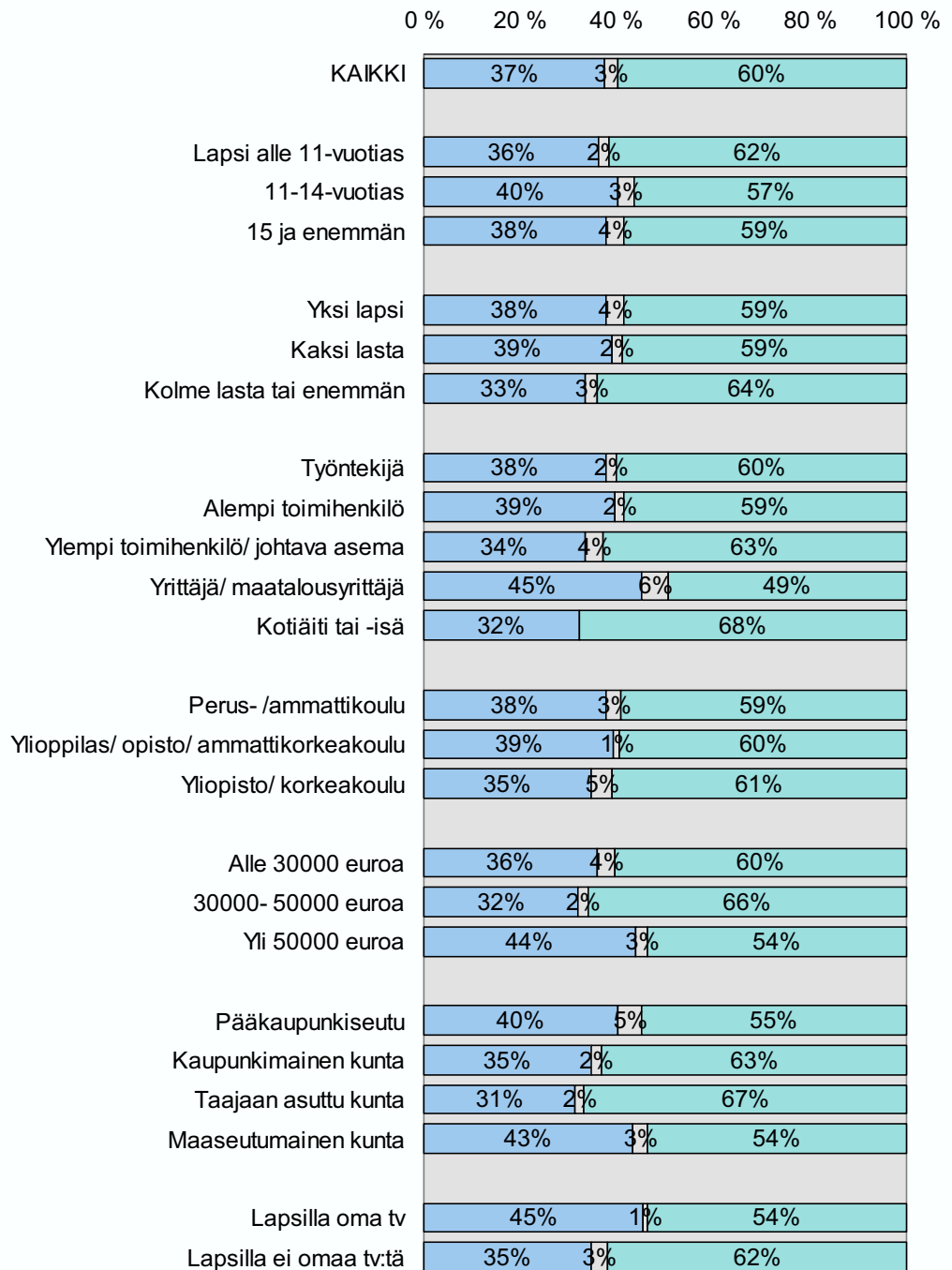
Selkeässä enemmistössä talouksista mitään erityisiä television katseluun liittyviä kiistoja ei ole. Tyypillisimmät erimielisyydet syntyvät siitä, että kaikki eivät halua katsoa samaa kanavaa

TALOUDEN TELEVISIOVASTAANOTTIMET... (%)

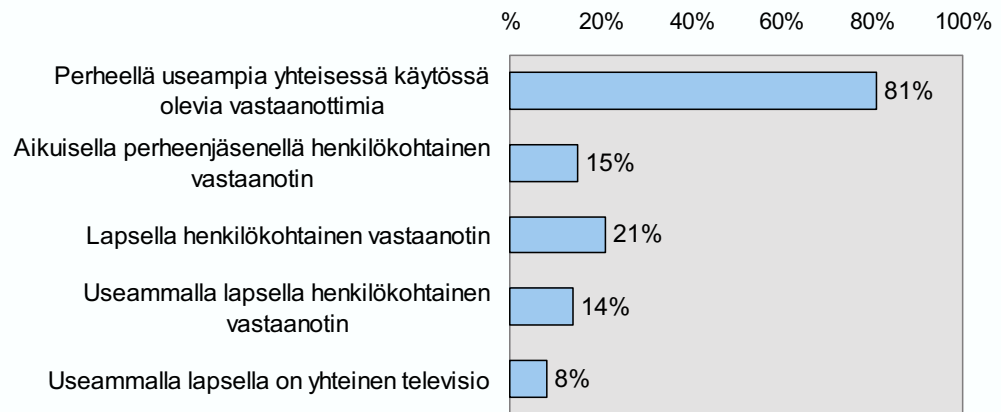
(n=750)

■ Auki koko ajan □ Ei osaa sanoa ■ Avataan erikseen katsottavia ohjelmia varten

PERHEISSÄ, JOISSA ON
USEAMPIA TELEVISIOVASTAANOTTIMIA... (%) n=545

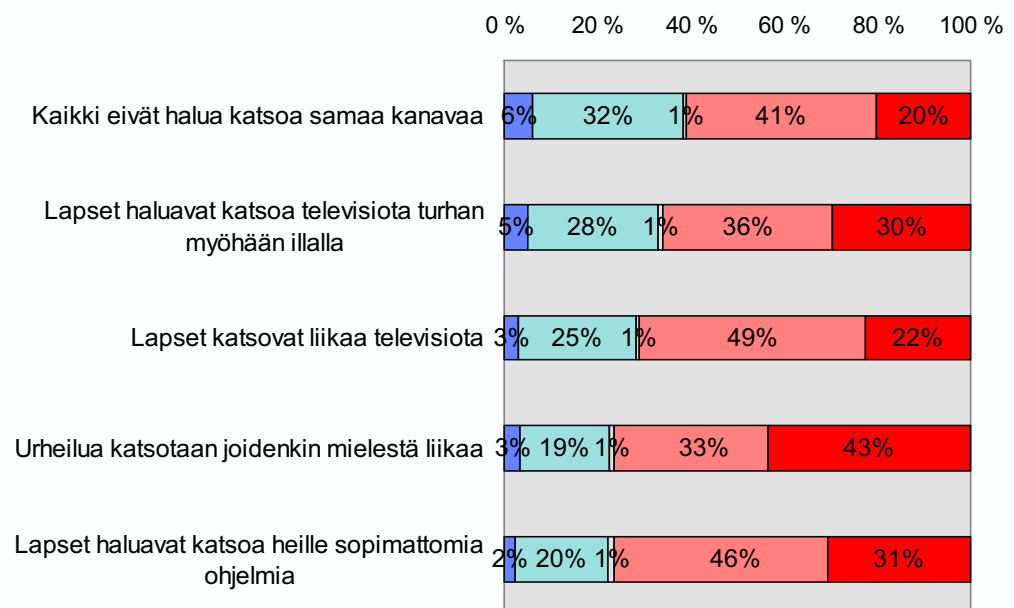

Tämän tutkimuksen teeman kannalta tärkeä huomio on se, että lapsille sopimattomien ohjelmien katselusta näyttää koituvan kiistoja hieman harvemmin kuin siitä, että lapset katsovat televisiota liian myöhään tai liian paljon.

TELEVISION KATSELUUN LIITTYVÄT KIISTAT PERHEISSÄ (%)
n=834

- Säännöllisesti tai erittäin usein
- Melko usein
- Ei osaa sanoa
- Harvoin
- Ei lainkaan tai tuskin koskaan

3 Lasten televisionkatselun rajoittaminen

Lasten televisionkatselun käytännön rajoittamista tarkasteltiin kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkin oltiin kiinnostuneita kotona käytävistä keinoista ja toisaalta haluttiin saada selville rajoittamiseen liittyviä ongelmia.

3.1 Tavat rajoittaa katselua

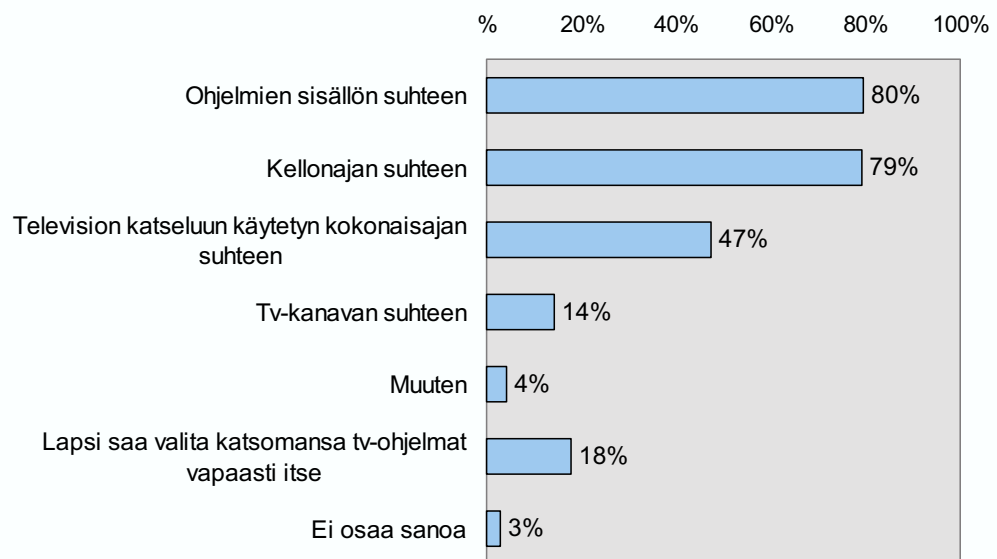
Rajoittamistapoja tutkittiin kysymyksellä, missä vastaajien punnittavaksi annettiin neljä valmista vaihtoehtoa sekä mahdollisuus ilmaista jokin muu, listasta puuttuva tapa. Lisäksi vastaaja saattoi todeta, että lapsi saa päättää asiasta itse.

Päätösvalta jätetään lapsille vain 18 prosentissa talouksista. Useimmiten vanhemmat kontrolloivat, mitä ja milloin heidän lapsensa katsovat televisiosta. Neljässä perheessä viidestä tarkkailua suoritetaan ohjelmasisällön tai lähetysajankohdan suhteen.

Vajaassa puolessa Suomen lapsiperheistä vanhemmat kontrolloivat lastensa television kokonaiskulutusta eli rajoittavat heidän televisionkatseluun käyttämäänsä kokonaisuutta.

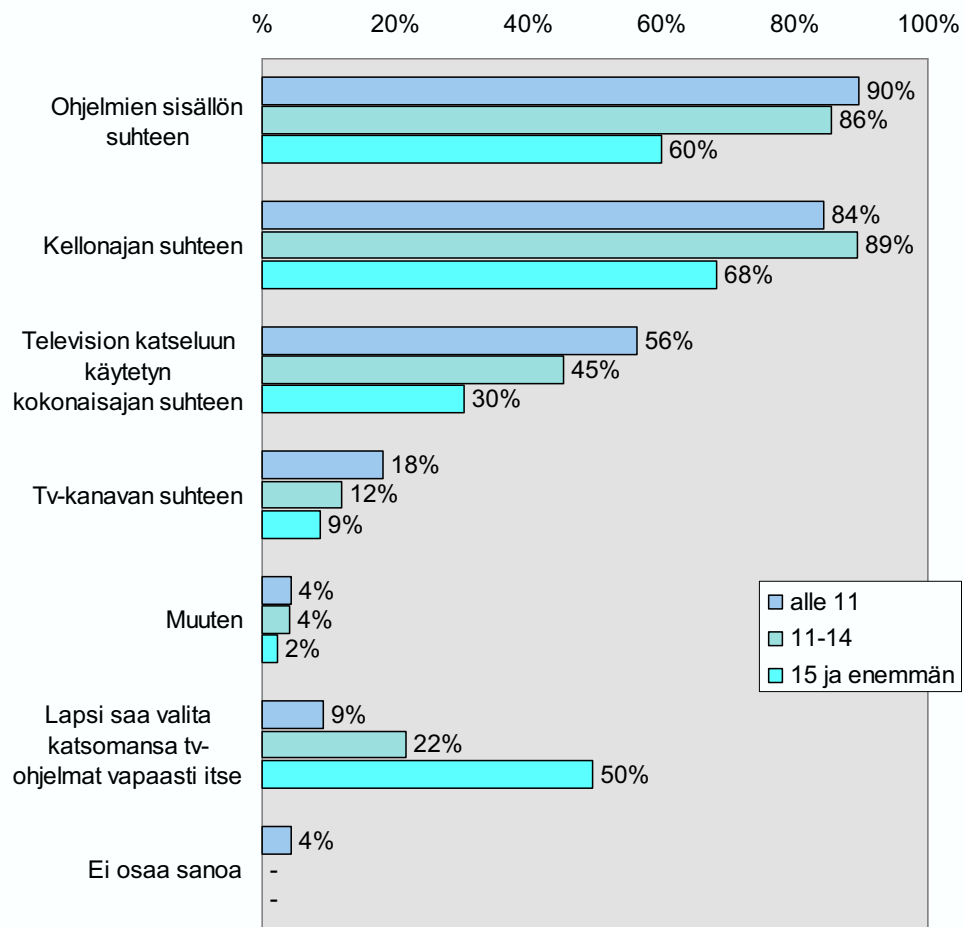
LASTEN KATSELEMIEN TV -OHJELMIEN RAJOITTAMINEN.
RAJOITETAAN... (%), n=750

Erityisiä lapsille vaarallisia televisiokanavia sen sijaan ei taida Suomessa olla, ainakaan, jos asiaa yritetään tulkita tämän tutkimuksen perusteella. Vain 14 prosentissa talouksista nimittäin rajoitetaan lasten katselua televisiokanavan suhteen.

LASTEN KATSELEMIEN TV -OHJELMIEN RAJOITTAMINEN.
RAJOITETAAN... (%), n=750

Listatut menetelmät ovat kaikkein yleisimmät. Muita kontrollikeinoja on käytössä vain marginaalisessa osassa kotitalouksia.

Silloin on useimmiten kyse tapauksista, joissa lapsi on erittäin nuori ja vain tiettyjen ohjelmien katsominen on sallittua (esim. Pikku Kakkonen tai lastenohjelmat yleensä).

Mitä enemmän lapsella on ikää, sitä herkemmin hän saa päätösvaltaa televisionkatseluun liittyvissä valinnoissa.

On kuitenkin huomattava, ettei kaikille täysi-ikäisyyttä lähestyvilläkään nuorille anneta täydellistä valinnanvapautta. Vain joka toisessa taloudessa 15-vuotiaat tai vanhemmat saavat päättää itse, mitä ohjelmia katsovat.

Vaikka heihin kohdistuva kontrolli on ehkä lukumääräisesti vähäisempää kuin nuoremmilla, myös vanhimmassa ikäkohortissa tarkkailu ja valvonta kohdistuvat ensisijaisesti ohjelmien sisältöön ja esittämisaikoihin.

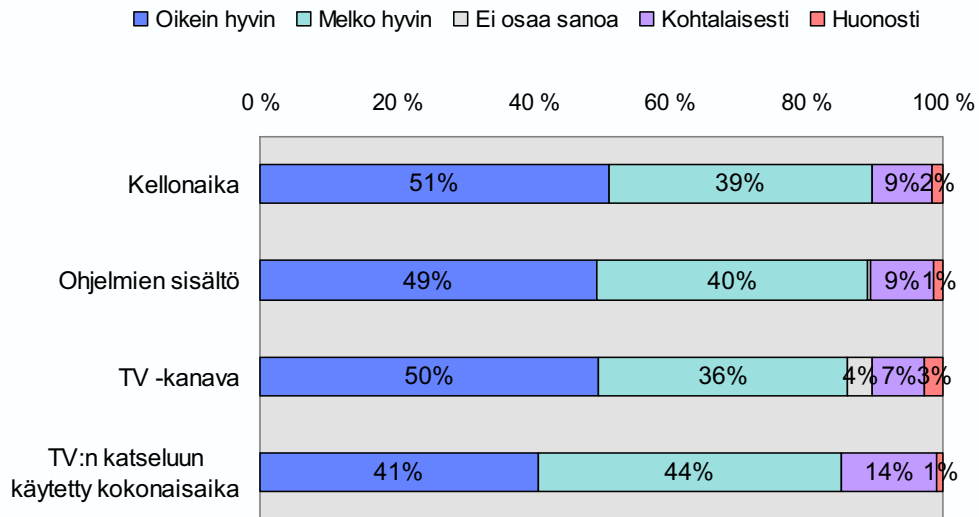
Alle 11- ja 11-14-vuotiaden kokema kontrolli on varsin samantyyppistä silloin, kun kyse on ohjelmien sisällöstä tai kellonajoista. Vanhempi ryhmä sen sijaan saa enemmän vapauksia televisiokanavien ja erityisesti television katseluun käyttämänsä kokonaisajan suhteen.

Sitä nuorempien lasten televisionkatselua sen sijaan kontrolloidaan. Lähinnä huomiota kiinnitetään kellonaikaan sekä ohjelman sisältöön. Lähes joka toisessa kodissa tarkkailaan sitä, kuinka paljon lapsi käyttää aikaansa televisionkatseluun ylipäänsä. Tämä pätee varsinkin nuorimpiin.

ONNISTUMINEN LASTEN
TELEVISIONKATSELUN RAJOITTAMISESSA (%)

n=593, 597, 107, 356

Taulukko 1. Onnistuminen lasten televisionkatselun rajoittamisessa iän mukaan (%).

	Alle 11	11-14	15+	Kaikki
<i>Kellonajan suhteen</i>				
Oikein hyvin.....	56	42	39	51
Hyvin.....	36	43	44	39
Kohtalaisesti.....	7	12	16	9
Huonosti.....	1	3	1	2
<i>Kokonaisajan suhteen</i>				
Oikein hyvin.....	43	31	31	41
Hyvin.....	44	53	42	44
Kohtalaisesti.....	13	15	26	14
Huonosti.....	---	1	2	1
<i>Sisällön suhteen</i>				
Oikein hyvin.....	53	38	40	49
Hyvin.....	38	46	47	40
Kohtalaisesti.....	7	14	11	9
Huonosti.....	1	2	2	1
<i>TV-kanavan suhteen</i>				
Oikein hyvin.....	53	41	37	50
Hyvin.....	36	38	37	36
Kohtalaisesti.....	6	9	11	7
Huonosti.....	1	3	11	3

15-vuotiaat ja vanhemmat pääsevät vähemmällä tässäkin suhteessa. Tosin heihin kohdistuva kontrolli koskee myös yleisimmin kellonaikaa ja usein myös katsottujen ohjelmien sisältöjä.

Tyttöjen ja poikien välille ei synny kovin suuria eroja. Sukupuolten väliset erot eri ikäryhmissä ovat käytännössä olemattomat, kun puhutaan ohjelmien sisällön tai kellonajan perusteella tapahtuvasta kontrollista (graafiset esitykset raportin lopun kuvaliitteessä).

Taulukko 2. Onnistuminen lasten televisionkatselun rajoittamisessa iän ja sukupuolen mukaan (%).

	Työt			Pojat		
	alle 11	11-14	15+	alle 11	11-14	15+
<i>Kellonajan suhteen</i>						
Oikein hyvin	55	40	41	58	41	38
Hyvin	37	45	44	34	44	45
Kohtalaisesti	6	11	13	7	13	16
Huonosti.....	1	4	1	1	3	1
<i>Kokonaisajan suhteen</i>						
Oikein hyvin	48	27	27	38	31	33
Hyvin	42	55	41	48	55	42
Kohtalaisesti	9	16	27	14	14	24
Huonosti.....	---	1	5	1	---	---
<i>Sisällön suhteen</i>						
Oikein hyvin	54	38	44	52	34	36
Hyvin	38	46	43	40	50	52
Kohtalaisesti	7	12	10	7	14	11
Huonosti.....	---	3	3	1	2	---
<i>TV-kanavan suhteen</i>						
Oikein hyvin	58	27	25	52	55	42
Hyvin	29	47	38	38	32	33
Kohtalaisesti	10	7	13	6	9	17
Huonosti.....	---	7	25	1	---	---

Sen sijaan poikien (ja erityisesti 15-vuotiaiden ja vanhempien) television katseluun käyttämää kokonaisaikaa rajoitetaan suhteellisesti ottaen useammassa taloudessa kuin vastaavan ikäisten tyttöjen.

”Kolikon käänöpuoli” on se, että varsinkin 15-vuotiaiden ja vanhempien tyttöjen parissa lapsille myönnetty täydellinen valinnanvapaus on yleisempää kuin vastaavan ikäisten poikien keskuudessa.

Silti tilanne vaikuttaa kokonaisuudessaan siltä, etteivät suomalaiset vanhemmat toimi kovinkaan eri tavoin eri sukupuolta olevien lastensa kanssa. Ikä ratkaisee.

Erilaisia rajoittamiskeinoja käyttäviltä vanhemmilta kysyttiin, kuinka hyvin he ovat mielestään onnistuneet kontrolloimaan lastensa televisionkatselua.

Menestys on ollut varsin hyvää. Enemmistö tai lähes enemmistö toteaa kunkin keinon tehonneen oikein hyvin.

Kun joukkoon lisätään vielä ne, joiden mielestä asia on hoitunut melko hyvin, puhutaan kahdeksasta - yhdeksästäkymmenestä prosentista kullakin tavalla katselua rajoittaneista vanhemmista.

Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä paremmin rajoittamistoimet ovat onnistuneet. Silti tuloksista voi panna merkille, että vanhempien lastenkaan tapauksessa ongelmia ei juuri ole esiintynyt. Perheissä, joissa on pieniä lapsia, on onnistuttu oikein hyvin ja muissa talouksissa hyvin.

Kun edellä saattoi havaita, että 11 - 14-vuotiaisiin kohdistetaan valvontaa suurin piirtein yhtä paljon kuin tätä nuorempiin, oheisesta taulukosta saa käsityksen, että tässä toiminnassa on onnistuttu hieman huonommin kuin nuorimpien osalta. 11 - 14-vuotiaita koskevat tulokset ovat varsin samantyyppiset kuin 15 - 18-vuotiaita koskevat.

Taulukkoon 2 on merkitty vanhempien menestys katselun rajoittamisessa iän ja sukupuolen mukaan. ”Suuret linjat” ovat jälleen samat kummallakin sukupuolella.

Vähäisistä eroista voidaan todeta mm. se, että alle 11-vuotiaiden tyttöjen vanhemmat ovat onnistuneet rajoittamaan lapsensa televisionkatseluun käyttämää kokonaisaikaa paremmin kuin vastaavanikäisten poikien huoltajat.

Tyttöjen vanhempien menestys on ollut heikompaa poikien huoltajien silloin, kun on yritetty rajoittaa 15-vuotiaiden ja vanhempien katselua televisiokanavan suhteen.

Jälkimmäisiä lukuja tarkastellessa kannattaa kuitenkin pitää mielessä, että havaintojen määrä on melko vähäinen. Tämänikäisten vanhemmat kun eivät yleensä kontrolloi lainkaan sitä, minkä kanavan ohjelmistoa heidän jälkikasvunsa seuraa.

3.2 Rajoittamiseen liittyviä ongelmia

Ne vanhemmat, jotka eivät omasta mielestään ole onnistuneet tyydyttävästi valvomaan lastensa televisionkatselua, saivat vastatakseen tarkentavan kysymyksen asiaan liittyvistä mahdollisista ongelmista.

Vaikka kyseiset vanhemmat viittasivat monenlaisiin seikkoihin, keskimääräistä useammin mainittiin kaksi asiaa. Lapset pitivät itseään riittävän vanhoina katsellakseen heiltä kiellettyjä ohjelmia. Eräät kertoivat myös, että kokevaksi vaikeaksi kieltää lapseltaan sellaisen ohjelman, jota he itse katsovat.

Suurin ongelma on kuitenkin tiedon vähäisyys: vanhempien mielestä ohjelmien sisällöstä on vaikea saada tietoa etukäteen. Kaikkiaan 57 prosenttia totesi tämän asian.

Muita mainittuja vaikeuksia ovat mm. lasten vetoamukset siitä, että heidän sisaruksensa tai ystävänsäkin saavat katsoa tiettyjä ohjelmia, se että he katsovat sen ystäviensä luona sekä se, että lapsella on (huoneessaan) oma henkilökohtainen televisiovastaanotin.

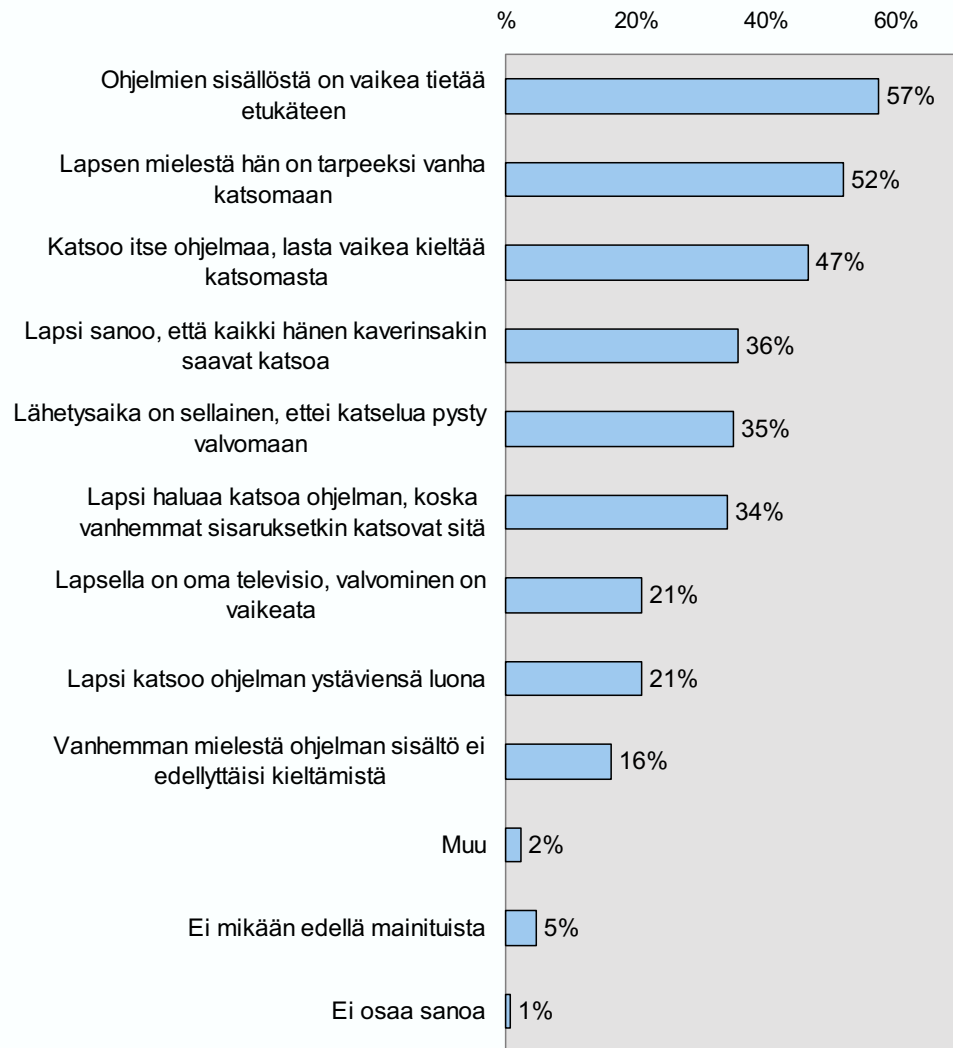
Selvä vähemmistö kokee ristiriitaiseksi oman ja televisioyhtiöiden näkemyksen ohjelman haitallisuudesta lapsille. Tämä viittaa omalta osaltaan siihen, että noudatettu käytäntö on oikeansuuntainen.

Tietynlainen ”keskisarjan” ongelma ovat ohjelmien lähetysajat. Noin kolmasosa ongelmia kokeneista vanhemmista kertoi, ettei pysty valvomaan katselua lähetysajan takia. Varsin

usein kyse lienee siitä, että haitallisten ohjelmien uusinnat saattavatkin olla muulloin kuin ”säänneltynä aikana”.

TV:N KATSELUN RAJOITTAMISESSA KOETTUJA ONGELMIA (%)
n=129

15-vuotiaiden ja vanhempien lisäksi 11 - 14-vuotiaiden vanhemmat kuulevat usein, että lapset omasta mielestään ovat riittävän vanhoja katsomaan heille sopimattomaksi luokiteltuja ohjelmia.

Nämä ikäryhmät vetoavat usein siihen, että vanhemmat sisaruksetkin katsovat ohjelmaa. He myös katsovat televisiota ystäviensä luona tai omasta televisiostaan.

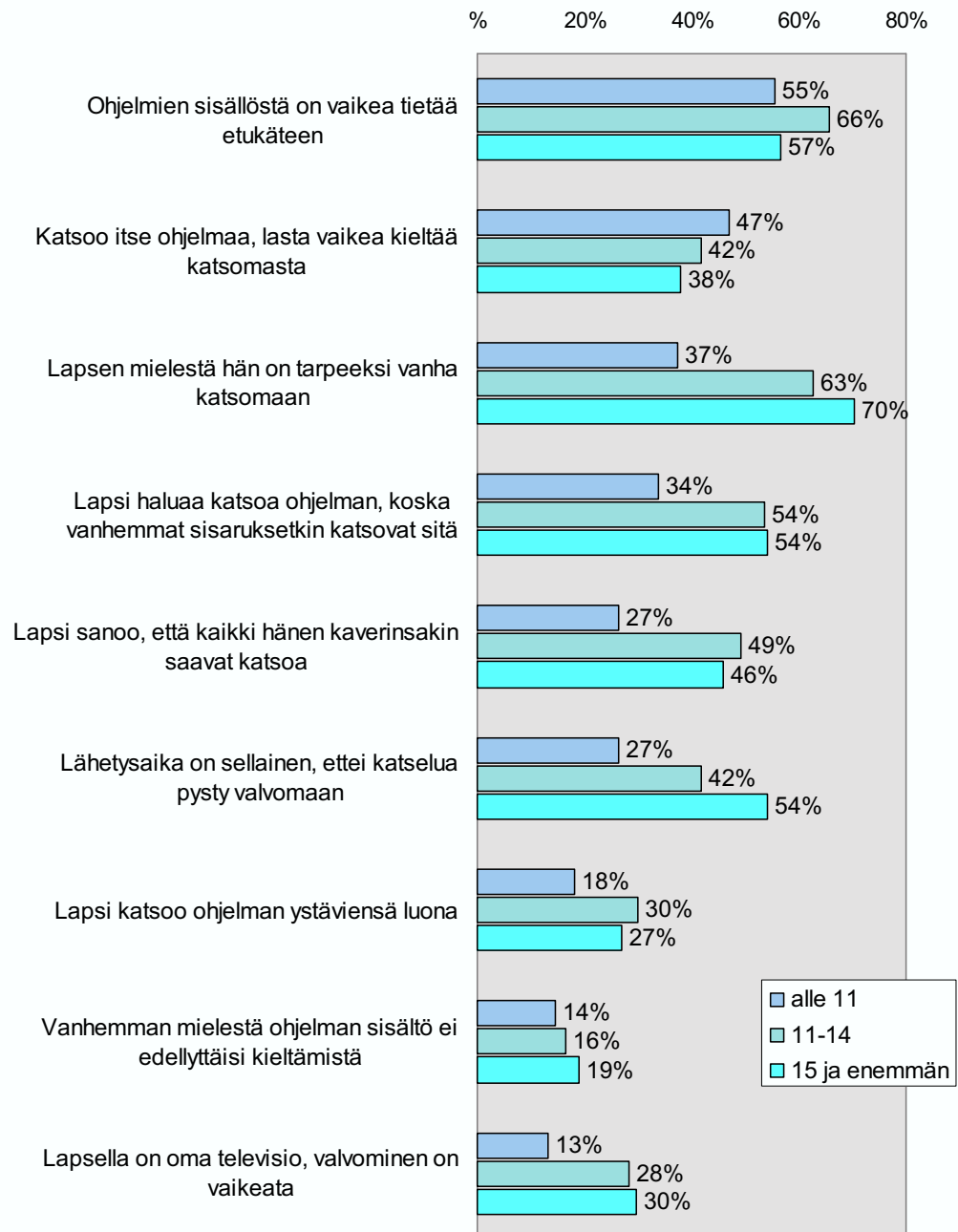
Nämä kaksi vanhinta ikäryhmää eroavat siten, että 15-vuotiaiden ja vanhempien kanssa syntyy enemmän ongelmia lähetysajoista.

Yleensä ongelmien määrä kasvaa lapsen iän myötä. Tähänkin sääntöön löytyy kaksi poikkeusta. 11 - 14-vuotiaiden vanhemmat muistuttavat keskimääräistä useammin siitä, että ohjelmien sisällöistä on vaikeata saada tietoa etukäteen.

Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä vaikeampaa vanhemman on kieltää lasta katsomasta, jos itse seuraa jotain televisio-ohjelmaa.

TV:N KATSELUN RAJOITTAMISESSA KOETTUJA ONGELMIA (%)
n=129

Kun tilannetta tarkastelee iän ja sukupuolen yhteisvaikutuksen mukaan (graafiset esitykset kuvaliitteessä), havaitsee tiettyjä eroavaisuuksia. Varsinkin 11 - 14-vuotiaat pojat vetoavat usein siihen, että heidän ystävänsäkin saavat katsoa tiettyjä ohjelmia.

15-vuotiaat ja sitä vanhemmat tytöt taas muistuttavat vanhempiaan vanhemmille sisaruk-
sille annetusta katseluoikeudesta. Varsinainen ongelma kyseisen ikäisten tyttöjen van-
hemmilla ovat lähetysajat, jotka estävät valvonnan.

4 Mielipiteet ohjailukeinoista

Puhelinhaastatteluissa ohjailukeinoja koskevia käsityksiä tarkasteltiin useammasta näkö-
kulmasta. Aluksi selvitettiin, mitkä kaikkia keinot ovat vanhemmille tuttuja tai mitä niistä he
ovat panneet merkille. Ensin vastaajat kertoivat muistamansa keinot spontaanisti ja sen
jälkeen valitsivat itselleen tutut vaihtoehdot haastattelijan luettelemasta listasta.

Tämän jälkeen eri ohjailukeinot havainneilta kysyttiin niiden soveltamista käytäntöön eli
kuinka säännöllisesti niitä hyödynnetään kotitalouksissa.

Lopuksi vanhemmat ottivat kantaa eri keinojen rooliin: mitkä niistä ovat tällä hetkellä sopi-
via, mitä voitaisiin keventää ja minkä vaikutusta tulisi vahvistaa nykyisestä. Jälkimmäisten
osalta pyydettiin lisäksi konkreettisia kehitysehdotuksia.

Gallup Forumissa tarkastelua hieman laajennettiin. Siellä haastatelluille ensinnäkin näytet-
tiin K15 ja K18-merkkejä ja kysyttiin, ovatko vanhemmat havainneet niitä televisio-
ohjelmien yhteydessä.

Lisäksi Forum-vastaajat ottivat kantaa ohjailukeinoihin: pitävätkö he niitä hyvinä ja ovatko
ne heidän mielestään tehokkaita.

4.1 Ohjailukeinojen tunteminen

Ohjailukeinojen tuntemista tutkittiin kahden kysymyksen avulla. Ensin haastattelija pyysi
tutkimukseen osallistuneita mainitsemaan kaikki erilaiset, muistamansa keinot. Seuraa-
vassa vaiheessa haastateltaville luettiin todelliset vaihtoehdot ja pyydettiin kertomaan,
muistavatko he nämä vai eivät.

Tapa on raportoinnin kannalta hieman ongelmallinen. Se on sitä kuitenkin ymmärrettävistä
syistä.

Odotettavasti kävi nimittäin niin, että useimmat (47 %) viittasivat spontaanisti (graafinen
esitys kuvaliitteessä) K-merkintöihin ilman, että olisivat liittäneet sanomaansa mihinkään
erityiseen ikärajaan.

Toiseksi useimmin mainittiin K 15 –merkit, lähes joka kolmas muisti tämän asian. 13 pro-
senttia muisti K 18-merkinnät ja vastaava K 11-merkintätapa tuli 7 prosentille mieleen.

Joka viides muisti spontaanisti television ohjelmakuuluttajien varoitukset ja 15 prosenttia
oli pannut merkille erilaiset ohjelmien ennakkotiedot ja arvostelut, missä lapsille soveltu-
mattomuus oli käynyt ilmi.

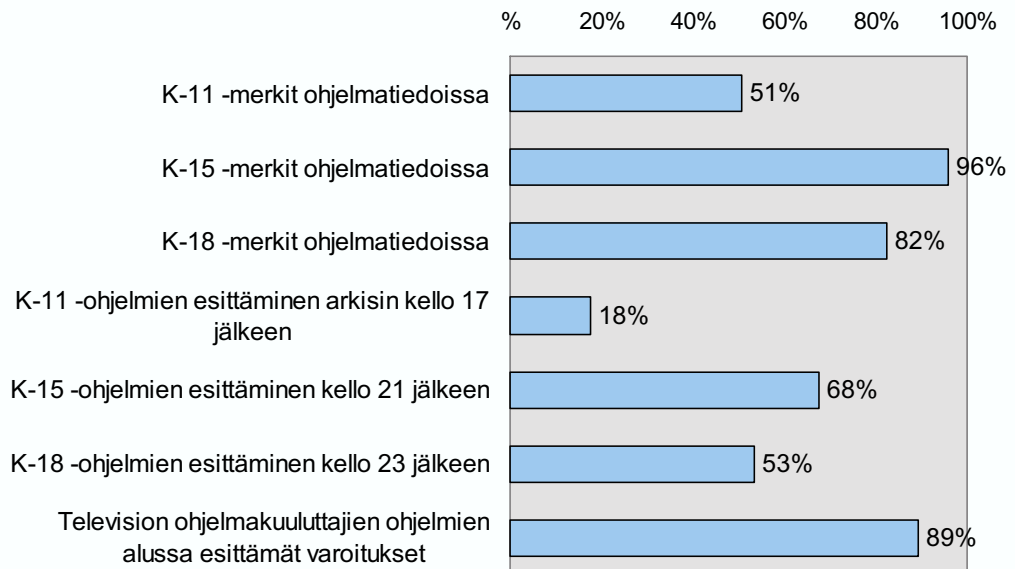
Kun haastattelija luetteli ohjailukeinot vastaajille, heidän muistinsa virkistyi huomattavasti.
Lähes jokainen kertoi havainneensa K 15 -merkit ja 82 prosenttia oli pannut merkille oh-
jelmatietojen K 18 -varoitukset. Joka toinen kertoi havainneensa K 11 -merkintöjä.

Sopimattomien ohjelmien sijoittelun muisti jonkin verran harvempi. Tosin enemmistö oli havainnut, että K 15- ja K 18 -ohjelmat on sijoitettu myöhäisempään ajankohtaan. Vain K 11-ohjelmien sijoittelua koskevat vastaukset poikkesivat yleisestä linjasta. 18 prosenttia sanoi, että ne esitetään arkisin kello 17 jälkeen.

Lähes yhdeksän haastateltua kymmenestä muisti joko spontaanisti tai autetusti television ohjelmakuuluttajien ohjelmien alussa esittämät varoitukset lapsille sopimattomuudesta.

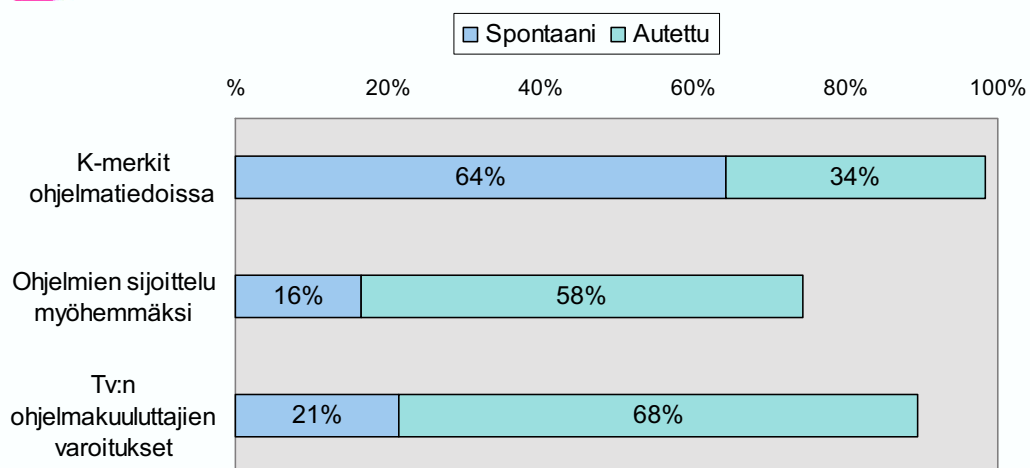
MUISTETUT OHJAILUKEINOT (SPONTAANI+AUTETTU) (%)
n=750

Yllä olevasta graafisesta esityksestä käyvät ilmi todelliset ohjailukeinot spontaanisti tai autetusti muistaneiden osuudet.

OHJAILUKEINOJEN MUISTAMINEN (%) n=750

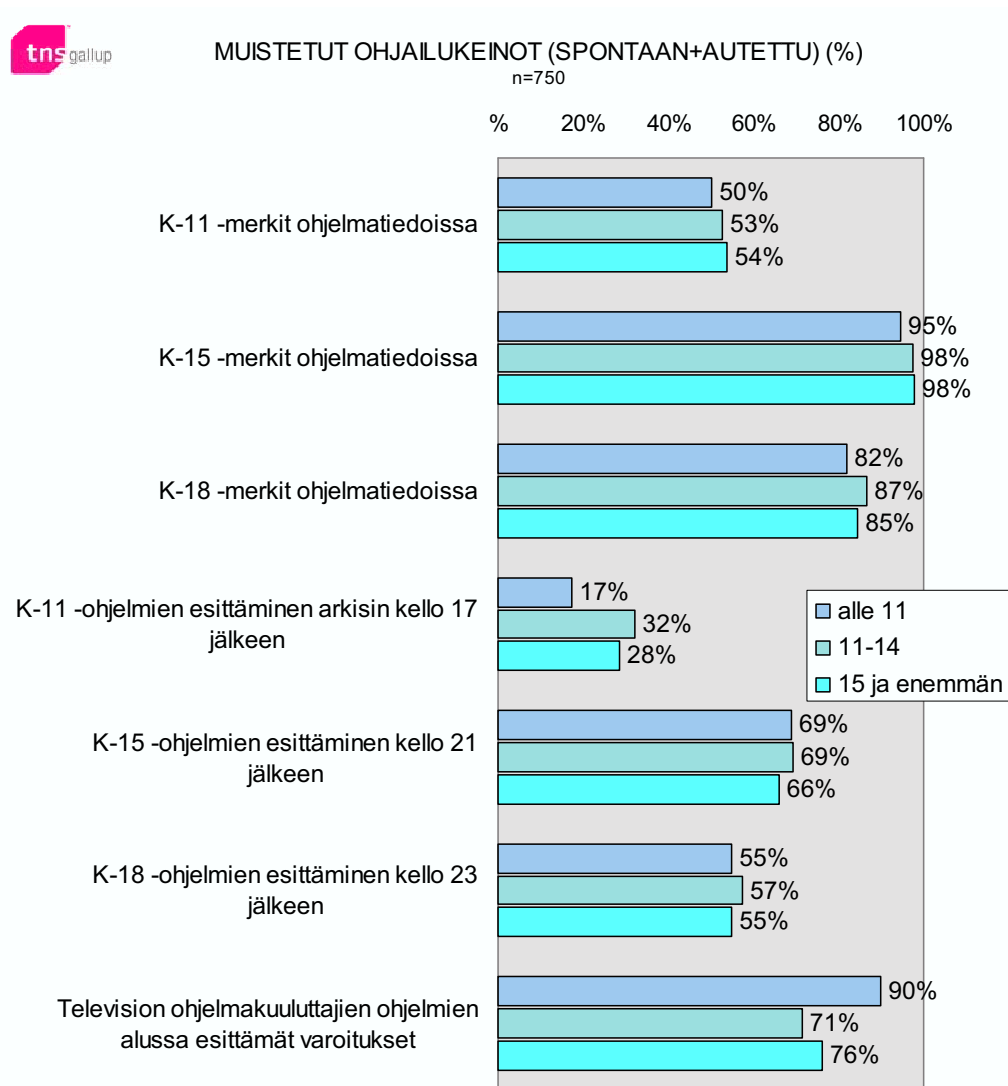

Sivun alempi esitys taas syntyi kun spontaaniin tunnettuuteen ensiksikin lisättiin niiden osuudet, jotka viittasivat yleensä ottaen K-merkintöihin tai ohjelmajoinnointeluun mainitsematta kuitenkaan mitään ikärajaa.

Lisäksi sellaiset vastaukset, joissa mainittiin joku ikäraja, yhdistettiin edellä mainittuun. Kohdassa autettu tunnettuus, eri ikärajat tunteneiden vastaukset yhdistettiin.

Näin päästiin selville siitä, kuinka suuri osa vanhemmista ylipäänsä muisti erilaisia käytössä olevia ohjailukeinoja spontaanisti ja kuinka monelle sellaiset juolahtivat mieleen, kun haastattelija hieman auttoi muistin virkistämässä.

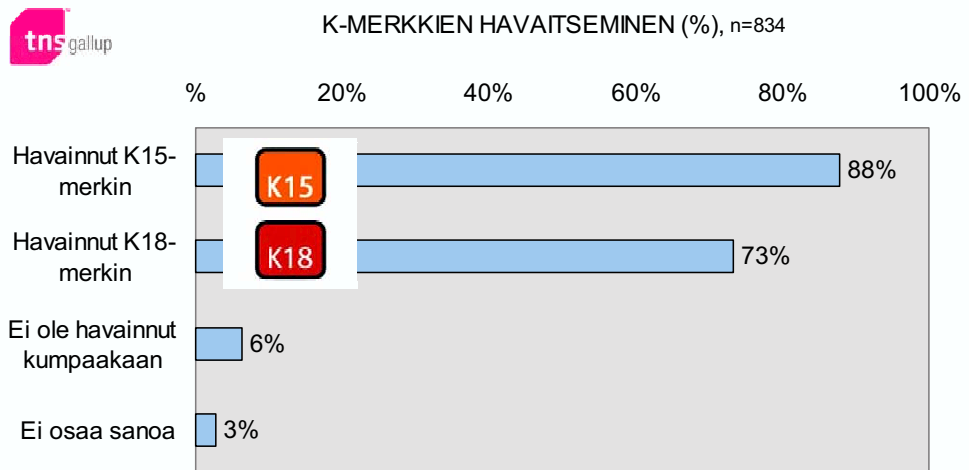
Kokonaisasetelma selkiytyy. Graafisesta esityksestä näkee helposti, että K-merkinnät hallitsevat vanhempien mieliä. Ohjelmakuuluttajien varoitukset sekä osin ohjelmajajoittelu on myös pantu merkille, mutta niitä ajatellaan selvästi harvemmin.

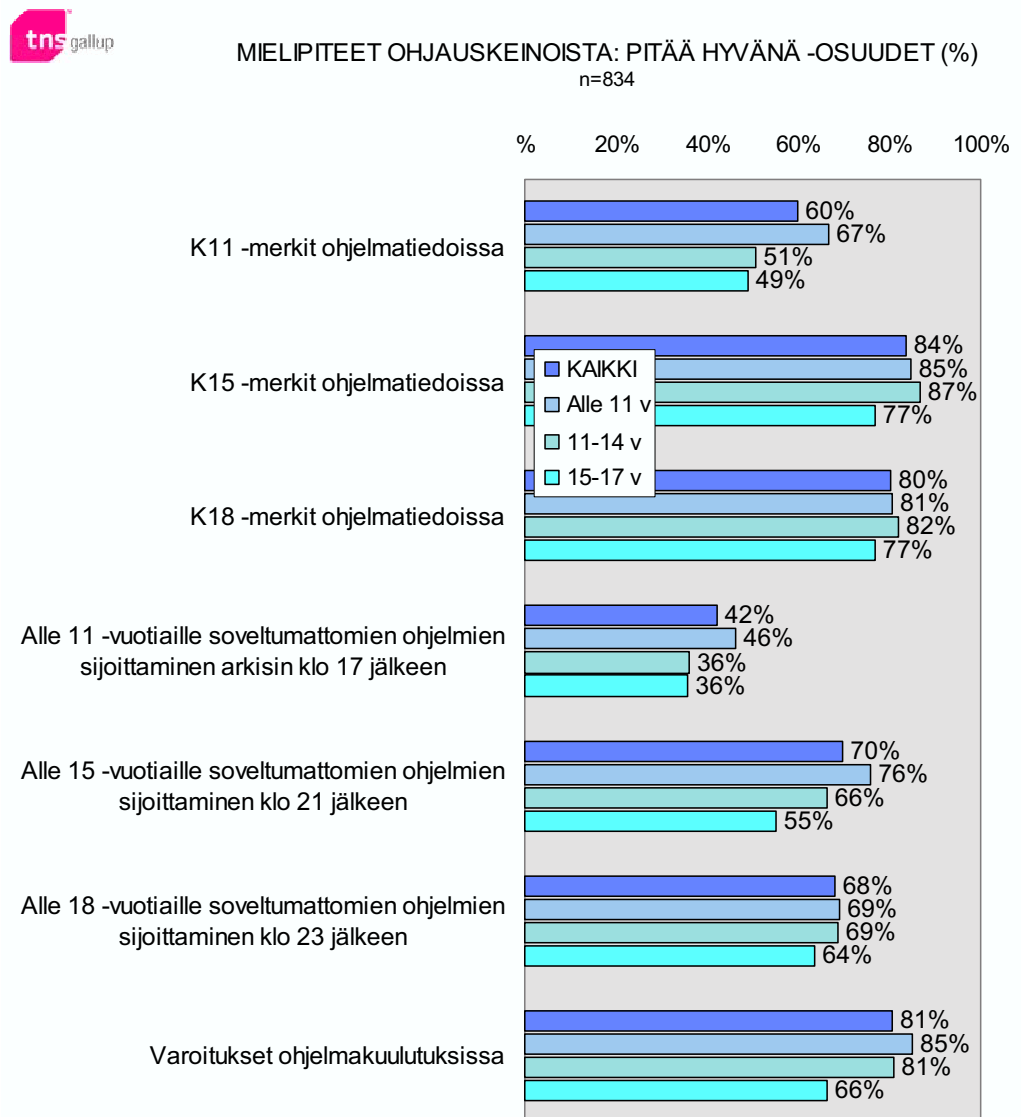
Alle 11-vuotiaiden huoltajat eivät olleet havainneet tämän ikäluokan merkintöjä sen useammin kuin muunkaan ikäisten lasten vanhemmat. K 11-ohjelmien sijoittelu oli jäänyt heille keskimääräistä harvemmin mieleen

Sen sijaan tämä joukko muisti keskimääräistä useammin television ohjelmakuuluttajien ohjelmien alussa esittämät varoitukset.

Muuten eri-ikäisten lasten vanhemmat olivat panneet ohjailukeinot merkille yllättävänkin samantyyppisesti. Erot olivat erittäin pienet ja useimpien tapojen yhteydessä vain prosenttiyksikön – parin luokkaa.

Tarkastelu täydentyi Gallup Forumissa, missä vanhemmille näytettiin K15 ja K18-merkit. 88 prosenttia muisti havainneensa K15-merkin ja 73 prosenttia K18-merkin. Vain kuusi prosenttia ei muistanut havainneensa kumpaakaan merkkiä.

Koko joukon enemmistö ja kaikkien kolmen ikäluokan lasten vanhempien enemmistöt pitivät kaikkia ohjailukeinoja hyvänä. Jokaisella säännöllä on poikkeuksensa ja tässä tapauksessa se on alle 11-vuotiaille soveltumattomien ohjelmien sijoittaminen arkisin klo 17 jälkeen.

Syynä ei liene se, että asiaa pidettäisiin jotenkin huonona vaan pikemminkin, ettei sitä ole sisäistetty aivan samalla tavoin kuin alle 15- ja 18-vuotiaille suunnattua ohjailua.

Tämän puolesta puhuvat mm. ne seikat, että harvempi pitää K11-merkkejä hyvänä kuin vastaavia K15- tai K18 -plakaaatteja.

Lisäksi kyseinen ”K11 -ohjailumaailma” ei ole oikein selkeä kyseisen ikäisten lasten vanhemmillekaan: merkintöjä ja sijoittelua ei ole usein havaittu. Toisaalta voi olla, että vielä siinä vaiheessa tällaisille ei ole tarvettakaan. Kotilähtöinen kontrolli toimii riittävän tehokkaasti.

Muista arvioista voi todeta, että myös kulloinkin kyseessä olevan ikäryhmän ulkopuolelle jäävät vanhemmat pitävät ohjailukeinoja hyvinä.

4.2 Ohjailukeinojen hyödyntäminen

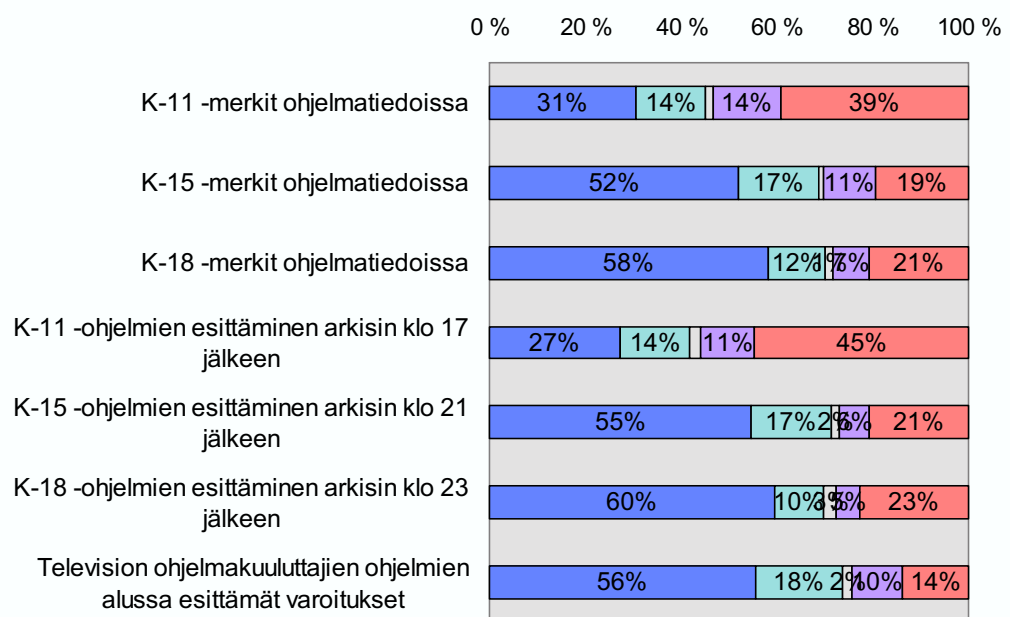
Jos ohjailukeinot on havaittu, niitä myös pyritään hyödyntämään varsin aktiivisesti perheissä. Enemmistö ottaa säännöllisesti huomioon niin ohjelmakuuluttajien varoitukset kuin varoitusmerkinnät. Myös ajankohdat tulevat säännöllisesti huomioonotetuiksi.

OHJAILUKEINOJEN HYÖDYNTÄMINEN (% MUISTANEISTA)

n=380, 718, 618, 132, 508, 401, 670

■ Säännöllisesti ■ Melko usein ■ Ei osaa sanoa ■ Silloin tällöin ■ Ei juuri lainkaan

Poikkeuksen tähän ”sääntöön” muodostavat alle 11 -vuotiaita koskevat sääntelykeinot. Ne tulevat selvästi harvemmin huomioon otetuiksi kuin K 15- ja K 18- keinot (niin merkinnät kuin ohjelmajakoitellutkin).

Vajaa kolmannes hyödyntää K 11-merkintöjä säännöllisesti, 14 prosenttia melko usein. 27 prosenttia hyödyntää tämänikäisiä lapsia suojaavaa ohjelmajakoitellua säännönmukaisesti, 14 prosenttia melko usein.

Paremmen kuvan eri-ikäisten lasten vanhempien toiminnasta saa taulukosta 3. Siitä käy ensinnäkin ilmi, kuinka säännöllisesti kunkin ikäryhmän lasten vanhemmat ottavat huomioon kyseisiä ikäryhmiä koskevat ohjailukeinot.

Taulukko 3. Ohjailukeinojen hyödyntäminen lasten televisionkatselun rajoittamisessa iän mukaan (%).

	Alle 11	11-14	15+
<i>Oman ikäryhmän K-merkintä</i>			
Säännöllisesti.....	38	53	42
Melko usein.....	17	26	16
Silloin tällöin.....	17	14	12
Ei juuri lainkaan.....	26	7	27
<i>Oman ikäryhmän ohjelmajakoitellu (kellonajat)</i>			
Säännöllisesti.....	34	55	47
Melko usein.....	13	26	14
Silloin tällöin.....	13	9	8
Ei juuri lainkaan.....	30	10	27
<i>Ohjelmien alussa esitettävät varoitukset</i>			
Säännöllisesti.....	62	56	38
Melko usein.....	17	24	23
Silloin tällöin.....	9	13	14
Ei juuri lainkaan.....	10	6	24

11 – 14 -vuotiaiden lasten vanhemmat ottavat K 15-merkinnät huomioon selvästi säännöllisemmin kuin alle 11-vuotiaiden vanhemmat K 11-merkinnät.

Sama pätee ohjelmien sijoitteluun. 15 -vuotiaiden ja sitä iäkkäämpien lasten vanhemmat ovat K 18 -merkintöjen suhteen nuorimpien lasten huoltajien linjoilla. Ohjelmien sijoittelussa he puolestaan noudattavat pitkälti samoja periaatteita kuin 11- 14 -vuotiaiden vanhemmat.

Nuorimpien lasten vanhemmat ottavat säännöllisimmin television ohjelmakuuluttajien ”vin-kistä vaarin”. 11 – 14 -vuotiaiden huoltajat ovat lähes yhtä aktiivisia, mutta 15 vuotta täytäneiden vanhemmat eivät pidä asiasta aivan yhtä tarkkaa lukua.

Taulukosta 4 paljastuu, että nuorimpien ja vanhimpien lasten osalta sukupuolten välillä ei ole juurikaan eroa. 11 – 14 -vuotiaiden vanhemmat sen sijaan ovat hieman tiukempia ty-töille kuin pojille.

Tämän ikäryhmään kuuluvien tyttöjen tapauksessa vanhemmat ottavat ohjelmien alussa esitettävät varoitukset yhtä säännöllisesti huomioon kuin alle 11 -vuotiaiden vanhemmat.

Taulukko 4. Ohjailukeinojen hyödyntäminen lasten televisionkatselun rajoittamisessa iän ja sukupuolen mukaan (%).

	Tytöt			Pojat		
	alle 11	11-14	15+	alle 11	11-14	15+
<i>Oman ikäryhmän K-merkintä</i>						
Säännöllisesti	38	56	44	41	47	41
Melko usein	14	21	8	20	33	21
Silloin tällöin	20	16	13	13	13	14
Ei juuri lainkaan.....	26	6	33	24	7	21
<i>Oman ikäryhmän ohjelmasijoittelu (kellonajat)</i>						
Säännöllisesti	33	59	47	36	49	45
Melko usein	16	21	8	18	32	19
Silloin tällöin	12	8	10	14	11	9
Ei juuri lainkaan.....	35	10	29	29	8	24
<i>Ohjelmien alussa esitettävät varoitukset</i>						
Säännöllisesti	65	63	38	63	49	36
Melko usein	16	19	20	17	27	24
Silloin tällöin	9	13	13	7	16	16
Ei juuri lainkaan.....	8	4	27	11	7	23

Kaikkiaan 63 prosenttia tämän ikäisten tyttöjen vanhemmista ottaa kuulutukset säännöllisesti huomioon.

Poikien kohdalla luku on vain 49 prosenttia. 59 prosenttia tämän ikäryhmän tyttöjen vanhemmista ottaa säännöllisesti huomioon K15 -ohjelmien sijoittelun, poikien kohdalla niin tekee 49 prosenttia. K 15 -merkinnän osalta ero on vähäisempi, mutta samansuuntainen kuin edellä mainitut.

4.3 Ohjailukeinoihin liittyvät kehittämistoiveet

Enemmistön mielestä kaikki ohjailukeinot ovat nykyisellään riittäviä keinoja. Esim. ohjelmakuulutusten varoitukset ovat sopivalla tasolla 75 prosentin mielestä.

Seitsemän vanhempaa kymmenestä tai hieman useampikin totesi saman K 15-, ja K 18-merkinnöistä sekä näistä varottavien ohjelmien sijoittelusta. K 11 -merkinnät ovat nykyisin riittävät 52 ja niiden sijoittelu 56 prosentin mielestä.

Vain marginaalinen joukko (1 – 4 prosenttia) on sitä mieltä, että ohjailukeinoja voitaisiin keventää nykyisestä. Osa vaatii päinvastaista.

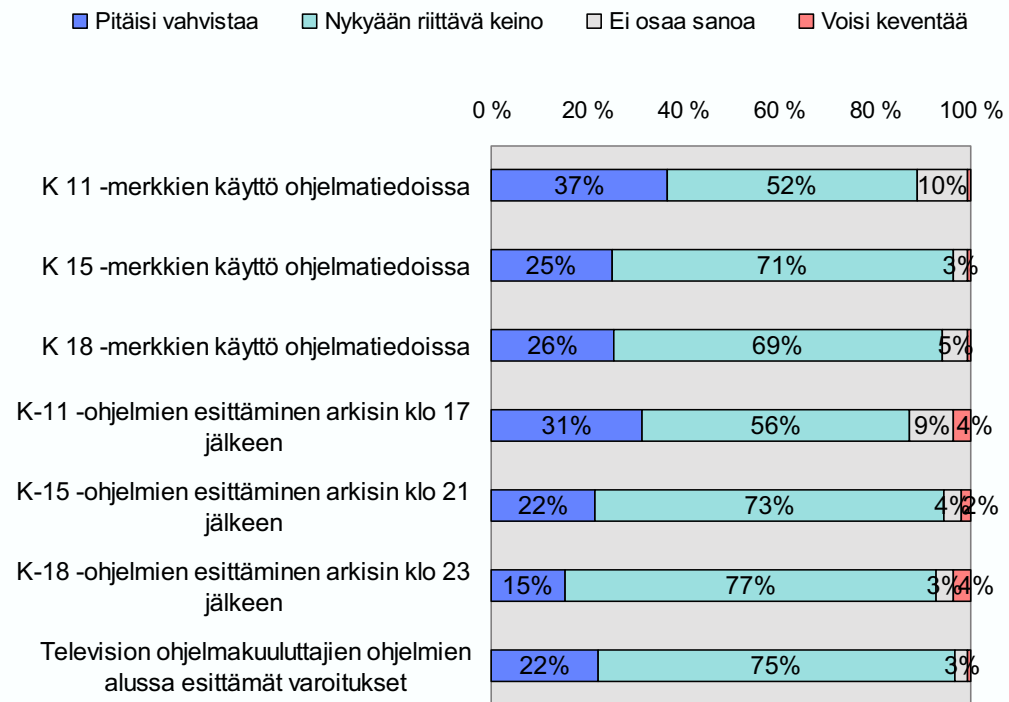
Esim. runsas viidennes toivoo, että ohjelmakuulutusten roolia varoittamassa ohjelman soveltumattomuudesta lapsille vahvistettaisiin.

Joka neljäs toivoo samaa K 15- ja K 18 -merkintöjen käyttämisestä ja melkein yhtä usea kiinnittäisi voimakkaammin huomiota ohjelmien sijoitteluun (varsinkin kategoriaan K 15 kuuluvien).

Alle 11-vuotiaiden suojaksi tarkoitetut merkinnät ja sijoittelut kaipaavat vahvistusta vielä useamman mielestä. 37 prosenttia tehostaisi merkin käyttöä ja 31 prosenttia ohjelmien sijoittelua.

PITÄISIKÖ OHJAILUKEINOJA VAHVISTAA VAI KEVENTÄÄ (%)
n=750

Taulukossa 5 on kerrottu, mitä mieltä eri-ikäisten lasten vanhemmat ovat ohjelmakuulustusten tänä päivän osakseen saamasta painotuksesta. Siitä käy ilmi myös se, mitä mieltä vanhemmat ovat oman lapsensa ikäryhmän K-merkintöjen ja ohjelmasijoittelun saamasta roolista.

Varsinkin alle 11 -vuotiaiden vanhemmat pitävät tärkeänä K 11-merkin aseman vahvistamista. Heistä 40 prosenttia on tätä mieltä, kun kahdessa vanhemmassa ikäryhmässä vastaavasti ajattelevien vanhempien määrä jää kummassakin neljännekseen. Nuorimpien vanhemmat vahvistaisivat myös keskimääräistä voimakkaammin K-merkintöjä.

Taulukko 5. Toiveet ohjailukeinojen roolista lasten televisionkatselun rajoittamisessa iän mukaan (%).

	Alle 11	11-14	15+
<i>Oman ikäryhmän K-merkintä</i>			
Pitäisi vahvistaa.....	41	26	26
Nykyään riittävä.....	50	70	68
Voisi keventää.....	---	1	1
<i>Oman ikäryhmän ohjelmasijoittelu (kellonajat)</i>			
Pitäisi vahvistaa.....	35	25	18
Nykyään riittävä.....	54	71	75
Voisi keventää.....	4	2	3
<i>Ohjelmien alussa esitettävät varoitukset</i>			
Pitäisi vahvistaa.....	21	22	19
Nykyään riittävä.....	76	74	79
Voisi keventää.....	1	1	---

Tästä huolimatta kannattaa huomata, että alle 11 -vuotiaidenkin vanhempien enemmistö pitää sekä tätä ikäryhmää koskevia K -merkintöjä, että heitä varten suunniteltuja ohjelma-aikarajoituksia hyvinä ja sopivina.

Taulukko 6. Toiveet ohjailukeinojen roolista lasten televisionkatselun rajoittamisessa iän ja sukupuolen mukaan (%).

	Tytöt			Pojat		
	alle 11	11-14	15+	alle 11	11-14	15+
<i>Oman ikäryhmän K-merkintä</i>						
Pitäisi vahvistaa	42	29	30	44	25	21
Nykyään riittävä.....	52	69	66	46	70	71
Voisi keventää	---	1	---	---	1	2
<i>Oman ikäryhmän ohjelmajoittelu (kellonajat)</i>						
Pitäisi vahvistaa	35	25	16	36	21	19
Nykyään riittävä.....	54	70	78	53	71	74
Voisi keventää	4	3	3	3	1	3
<i>Ohjelmien alussa esitettävät varoitukset</i>						
Pitäisi vahvistaa	21	29	21	24	18	17
Nykyään riittävä.....	76	69	75	73	77	82
Voisi keventää	1	1	---	---	1	---

Taulukossa 6 edellinen on esitetty iän ja sukupuolen mukaan. Ainoa suurempi eroavaisuus löytyy jälleen kategoriasta 11 – 14-vuotiaat. Jälleen tyttöjen vanhemmat ottavat hie-man voimakkaammin kantaa kuin poikien huoltajat. Tyttöjen vanhempien parissa elää voimakkaampana käsitys ohjelmakuuluttajien esittämien varoitusten roolin vahvistamisesta.

Minkälaisia toiveita keinojen tehostamiselle esitetään? Jos vastaaja koki, että minkä tahansa ikäisille tarkoitettujen merkintöjen asema kaipaa vahvistusta, häntä pyydettiin kertomaan ideoistaan. Sama tehtiin, jos hän antoi kritiikkiä mille tahansa sijoitteluperiaatteelle tai ennen ohjelmia esitettävälle varoituksille.

K -merkintöjä koskevat toiveet liittyivät lähinnä merkintöjen esiintymistiheyteen sekä näkyvyyteen. Niitä pitäisi lisätä nykyisestä, laitettava ohjelmien yhteyteen nykyistä herkemmin sekä muuttaa helpommin erottuviksi. Käytännössä kyse on siitä, että ne toivotaan lehtiin näkyvimiksi sekä tekstityypiltään ja väriykseltään helpommin erottuviksi.

11 – 14-vuotiaiden vanhemmat vaativat keskimääräistä useammin merkintöjen lisäämistä nykyisestä. He ja 15-vuotiaiden ja iäkkäämpien huoltajat tuovat esiin sen, että merkit pitäisi muuttaa nykyistä helpommin erottuviksi.

Varsinkin keskimmäisen ikäryhmän tyttöjen vanhemmat toivovat merkkien lisäämistä ohjelmatietoihin nykyistä herkemmin. Merkintöjen parempi erottuvuus olisi mieluisaa erityisesti vanhimpaan ikäryhmään sijoittuvien poikien huoltajille (graafiset esitykset kuvaliitteessä).

Ohjelmien sijoittelua kehitettäisiin oikeastaan vain yhdellä tavalla. Selkeä enemmistö (67 %) asiaa kritisoineista siirtäisi haitallisten ohjelmien lähetysaikoja vielä nykyistäkin myöhemmäksi.

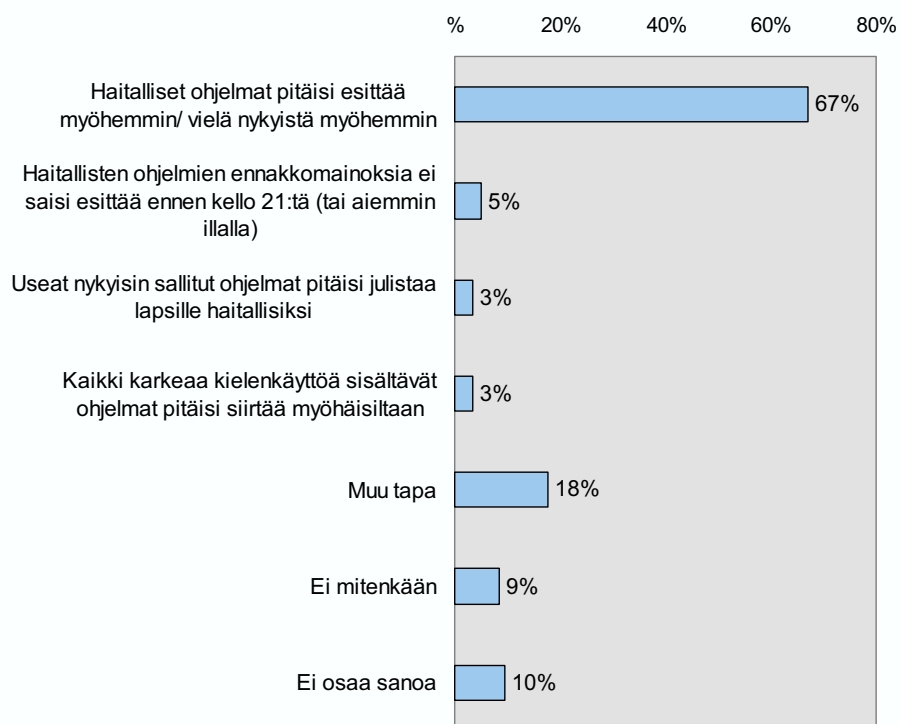
Ohjelmakuulutuksia haluttaisiin kehittää siten, että soveltumattomuus tuotaisiin niissä esille vielä nykyistäkin selkeämmin. Vanhemmat haluaisivat myös, että lapsille soveltumattomuuden perusteet kerrottaisiin nykyistä selvemmin ja tarkemmin.

TOIVOTUT TAVAT VAHVISTAA K-MERKKIEN
KÄYTTÖÄ OHJELMATIEDOISSA (% VAHVISTAMISTA VAATIVISTA)
n=352

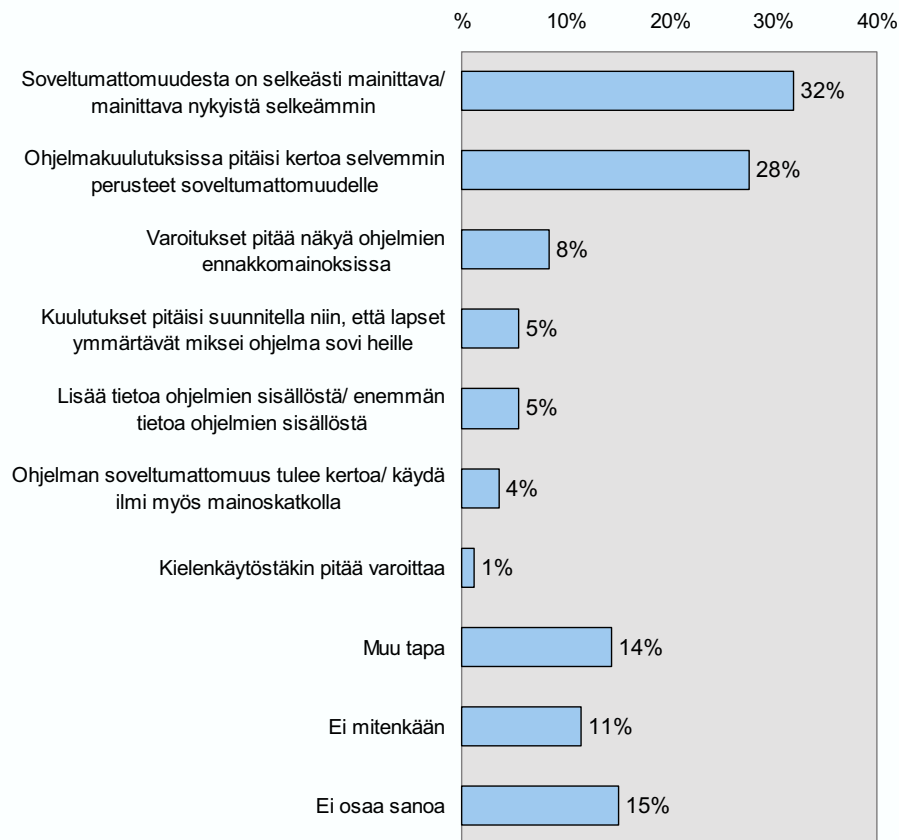
TOIVOTUT TAVAT VAHVISTAA OHJELMISTON SJOITTELUN ROOLIA
(% VAHVISTAMISTA VAATIVISTA)
n=294

TOIVOTUT TAVAT VAHVISTAA OHJELMAKUULUTUSTEN ROOLIA (% VAHVISTAMISTA VAATIVISTA)

n=166

5 Lapsille haitallisina pidetyt ohjelmat

Vanhemmille esitettiin 20 -kohtainen lista, ja pyydettiin poimimaan siitä sellaiset ohjelmatyypit, joita he pitävät lapsille haitallisina.

Kukin vastaaja arvioi tilannetta oman lapsensa näkökulmasta. Jos vastaajalla oli useampia lapsia, hän otti kantaa yhden lapsensa tilanteen mukaan (lomake oli ohjelmoitu siten, että se arpoi satunnaisesti "sopivan" ikäisen lapsen).

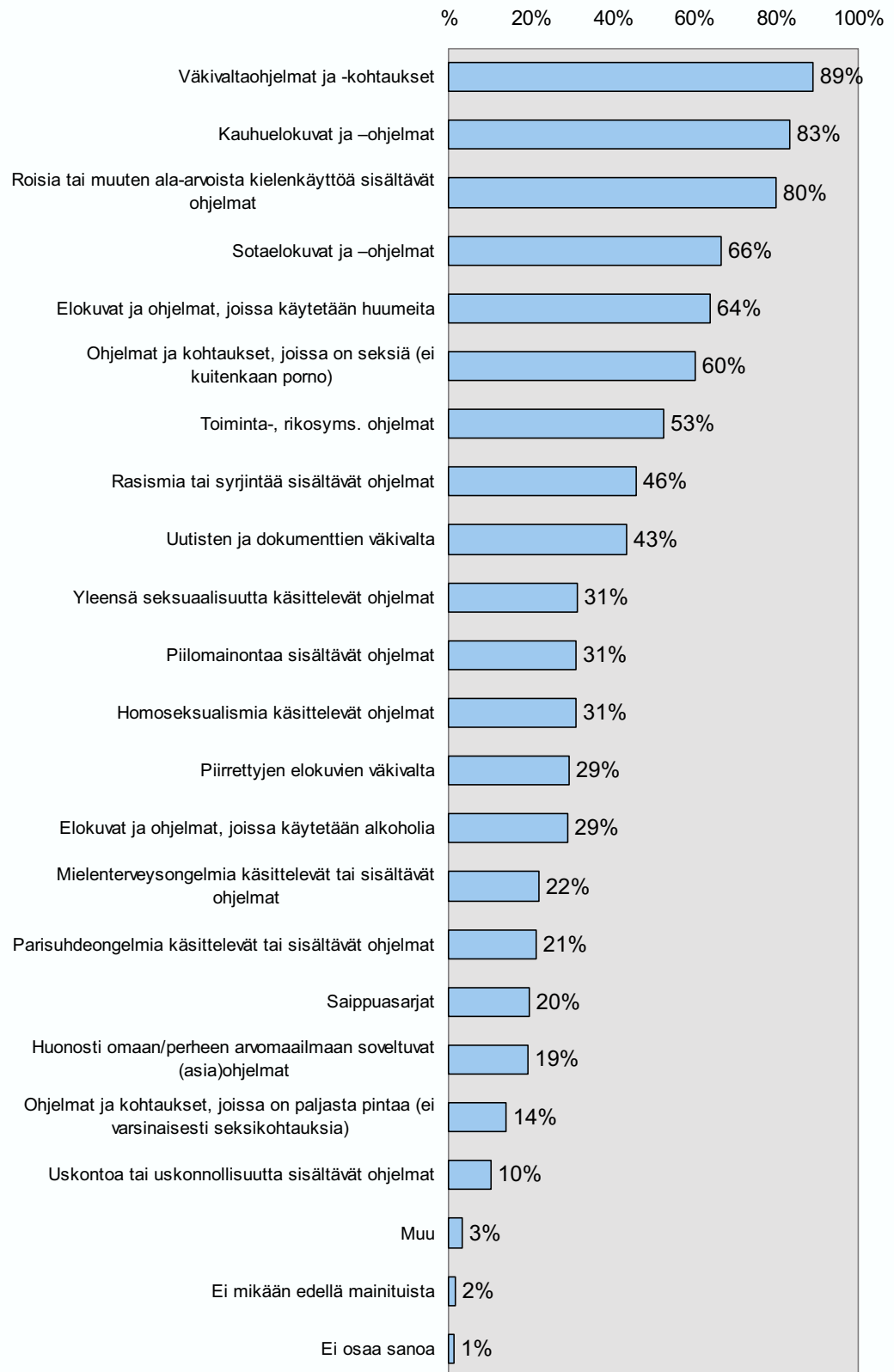
Väkivalta, kauhu ja ala-arvoinen kielenkäyttö olivat teemat, jotka vanhempien mielestä aiheuttavat lapsille eniten haittaa.

89 prosenttia mainitsi väkivaltaohjelmat ja –kohtaukset. Kauhuelokuvat ja –ohjelmat tulivat mieleen 83 prosentille, roisia tai muuten ala-arvoista kielenkäyttöä sisältävät ohjelmat 80:lle.

Kaksi vanhempaa kolmesta arvioi sotaelokuvien ja –ohjelmien kuuluvan samaan kategoriaan. Yli 60 prosenttia liittää samaan joukkoon kohtaukset, joissa käytetään huumeita sekä seksikohtaukset (ei kuitenkaan porno). Enemmistön mielestä myös toiminta-, rikosyms. ohjelmilla voi olla lapsille haitallisia vaikutuksia.

LAPSILLE HAITALLISET OHJELMAT (%), n=834

Varsin moni pitää rasismia tai syrjintää sisältäviä ohjelmia (46 %) sekä uutis- ja ajankoh-
taisohjelmista näytettävää väkivaltaa (43 %) lapsilleen haitallisena.

Useimpia vanhempia ei häiritse, jos ohjelmassa seksin sijasta vilahtaa ns. paljasta pintaa.
Vain 14 prosenttia pitää sellaisen näkemistä haitallisena lapsilleen.

Muita vain harvojen mielestä vaikkapa uskontoa tai uskonnollisuutta sisältävillä ohjelmilla
(10 % pitää haitallisena) tai saippuasarjoilla (20 %) on sellainen vaikutus. Samaan katego-
riaan voi lisäksi sijoittaa mm. parisuhdeongelmia (21 %) sekä mielenterveysongelmia (22
%) sisältävät tai käsittelevät ohjelmat.

Homoseksualismi tai yleensä seksuaalisuus ohjelman aiheena häiritsee vajaa kolmannes-
ta vanhemmista.

Oman tai perheen arvomaailman vastaiset tai siihen huonosti sopivat ohjelmat eivät herä-
tä vanhemmissa yhtä paljon huolta. 19 prosenttia arvelee sellaisten lähetysten olevan jäl-
kikasvulleen haitallisia.

Lapsen iällä on vaikutusta vanhempien arvioihin (graafiset esitykset liitteenä). Yleisperi-
aatteena pätee, että mitä nuorempi lapsi on kyseessä, sitä haitallisempina useimpien em.
ohjelmien vaikutuksia pidetään. Vastaavasti vain muutamat ohjelmatyypit katsotaan 15 –
17 -vuotiaiden osalta erityisen haitallisiksi.

Tämän ikäluokan lasten vanhempien mielestä sellaisia ovat väkivaltaa sekä roisia kielen-
käyttöä sisältävät ohjelmat. Tähän ikäryhmään kuuluvien lasten vanhemmille on tyyppillistä
nostaa huumeidenkäyttöä sisältävät ohjelmat samaan ”vaarallisimpaan” kategoriaan.

Myös 11 - 14-vuotiaiden vanhemmat karttavat väkivaltaa ja ala-arvoista kielenkäyttöä. Li-
säksi he nostavat näiden rinnalle kauhuelokuvat ja -ohjelmat. Useampi kuin neljä viidestä
tämän ikäluokan lasten vanhemmista pitää näitä kolmea ohjelmatyyppiä lapsilleen haital-
lisina.

Muissa suhteissa eri-ikäisten lasten huoltajien käsitykset erilaisten ohjelmien haittavaiku-
tuksista myötäilevät koko joukon keskiarvoa, mutta kantaa ei oteta aivan yhtä tiukasti.
Lasten kasvamisen heijastuu tällä tavoin tuloksiin.

Vanhemmilta kysyttiin lisäksi, miten heillä on tapana toimia tällaisten ohjelmatyyppien
kanssa: kieltävätkö he lapsiaan katsomasta, kuinka johdonmukaisesti vai annetaanko lap-
selle vapauksia.

Enemmistö tai suurin osa kieltää säännönmukaisesti lapsiaan silloin, kun televisio näyttää
väkivaltaa tai kauhua. Myös seksikohtaukset ja sotakuvat laukaisevat monessa per-
heessä ”sensuurin” päälle.

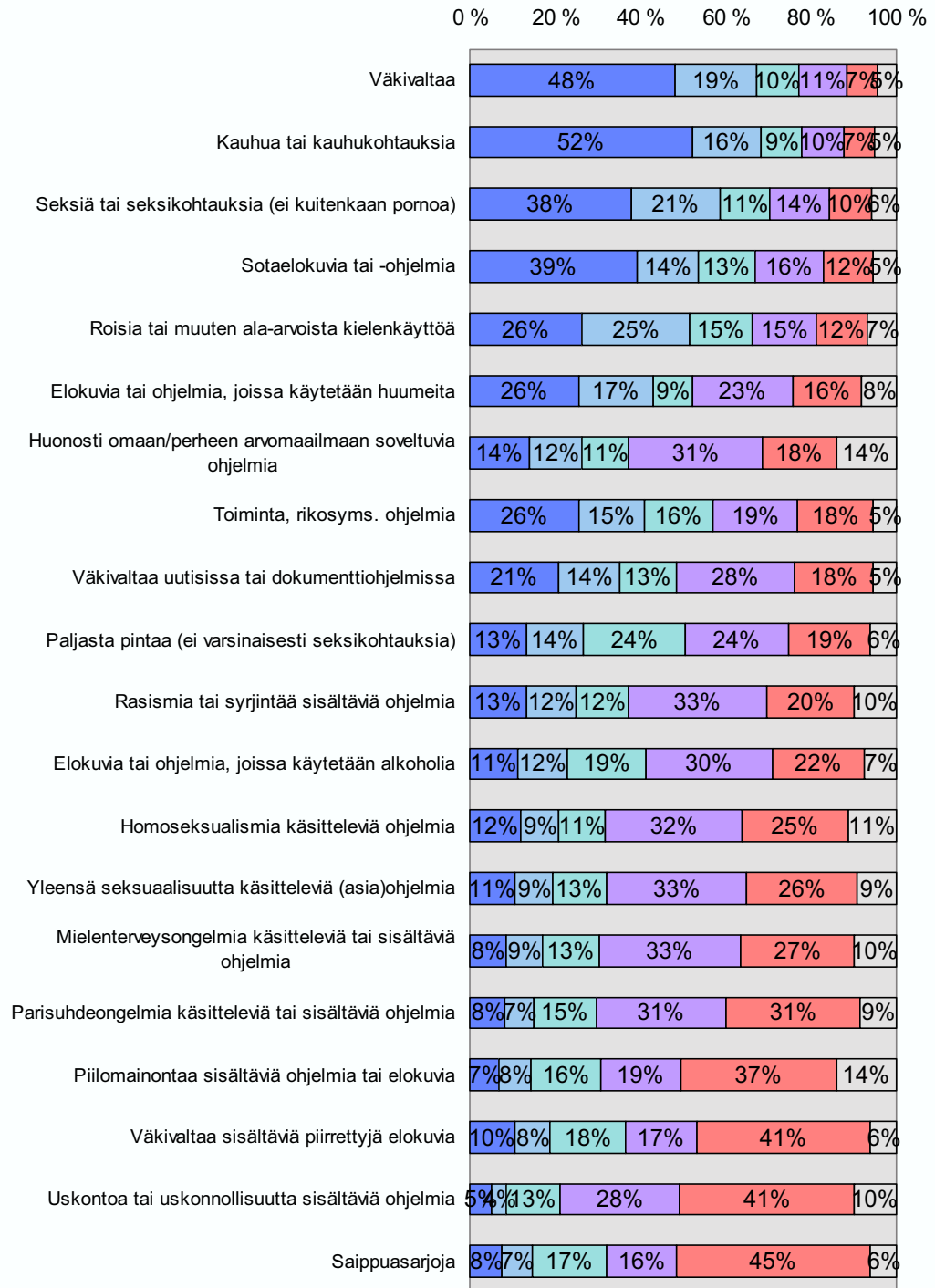
Roisia kielenkäyttöä sisältävät sekä perheen arvomaailmaan huonosti sopivat ohjelmat
sallitaan huomattavasti useammin, varsinkin jos lapsen katseluseurana on perheenjäsen
tai joku muu aikuinen henkilö.

Erityisesti seksuaalisuuteen liittyvät tai mielenterveys- tai parisuhdeongelmia käsittelevät
ohjelmat ovat usein tällaisia yhdessä katsottavia.

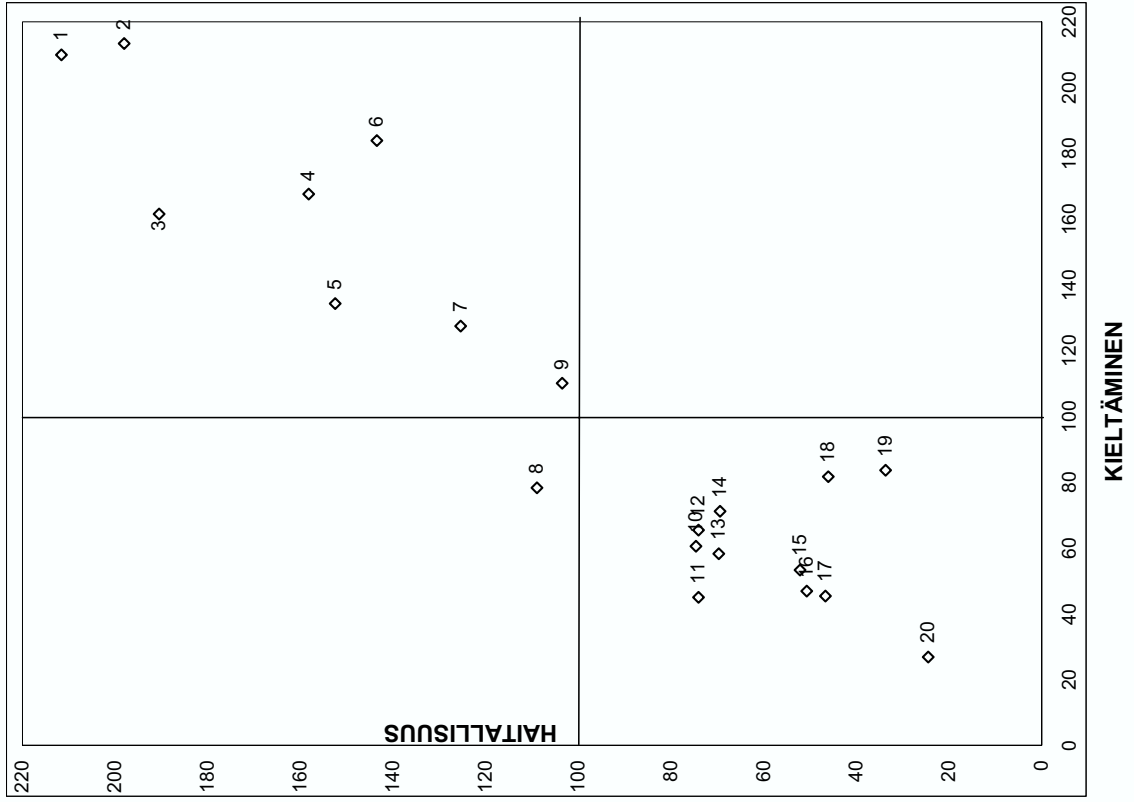
Vapaammin lapset voivat seurata saippuasarjoja, uskonnollisuutta sisältäviä ohjelmia se-
kä väkivaltaa sisältäviä piirrettyjä.

TOIMIMINEN ERITYYPPISTEN OHJELMIEN SUHTEEN (%), n=834

- Kieltää säännöllisesti lasta katsomasta
- Kieltää melko usein lasta katsomasta
- Lapsi saa katsoa silloin tällöin
- Lapsi saa katsoa yhdessä vanhempansa tai vanhemman henkilön kanssa
- Lapsi saa halutessaan katsoa vapaasti
- Ei osaa sanoa

PISTEIDEN NUMEROINTI	Kieltäminen	Haitallisuus
1 Väkiältä	210	212
2 Kautu	213	198
3 Roisi tai muuten ala-arvoinen kielenkäyttö	162	191
4 Sotaelokuvat tai -ohjelmat	168	158
5 Huumeiden käyttö	134	152
6 Seksi (ei kuitenkaan porno)	184	144
7 Toiminta-, rikos- yms. ohjelmat	127	125
8 Rasismia tai syrjintää sisältävät ohjelmat	78	109
9 Väkiältä uutisissa tai dokumenttiohjelmissä	110	103
10 Seksuaalisuutta käsittelevät (asia)ohjelmat	61	75
11 Piilomainonta	45	74
12 Homoseksuaalisuutta käsittelevät ohjelmat	65	74
13 Väkiältä sisältävät piirretyt	58	70
14 Alkoholin käyttö	71	69
Mielenterveysongelmia käsittelevät		
15 tai sisältävät ohjelmat	53	52
Parisuhteongelmia käsittelevät		
16 tai sisältävät ohjelmat	47	51
17 Saippuasatjat	45	47
Huonosti omaan/perheen arvomaailmaan		
18 soveltuvat ohjelmat	82	46
19 Pajjas pinta (ei seksikohtaukset)	84	34
Uskontoa tai uskonnollisuutta		
20 sisältävät ohjelmat	27	25

Aivan pienimmille (graafiset esitykset liitteenä) ne sallitaan usein vain aikuisen seurassa. Muutenkaan alle 11-vuotiaat eivät juuri saa katsella listalla mainittuja ohjelmia itsekseen. Väkivalta, seksi ja paljas pinta estetään heiltä tehokkaasti.

Tämän ikäisten lasten huoltajien selkeä enemmistö kieltää kategorisesti nämä ohjelmatyypit jälkikasvultaan. Myös kauhua säästellään mielellään tuleville vuosille.

11 – 14 -vuotiaiden vapaudet ovat jo suuremmat kuin nuoremmilla. Enemmistö tämän ikäisten vanhemmista antaa lastensa katsella vapaasti mm. saippuasarjoja, uskonnollisuutta sisältäviä ohjelmia sekä väkivaltaa sisältäviä piirrettyjä.

Muu (fiktiivinen) väkivalta on toinen asia ja enemmistö tämän ikäisten lasten vanhemmista kieltää melko usein lapsiaan katsomasta sitä. Uutis- ja ajankohtaisohjelmien esittämää väkivaltaa kuitenkin sallitaan, kunhan sitä katsotaan vain silloin tällöin tai yhdessä vanhempien kanssa.

15 – 17 -vuotiaita kontrolloidaan enää harvoin. Lähinnä satunnaisia kieltoja annetaan yleensä vain, kun televisio lähettää väkivaltaa, kauhua, seksiä, tai roisia kielenkäyttöä sisältävää ohjelmaa. 44 prosenttia vanhemmista antaa lastensa katsoa vapaasti perheen arvomaailmalle vastaista ohjelmaa. Joka neljännessä kodissa tällaisia ohjelmia katsotaan yhdessä.

Näitä asioita on tarkasteltu edellisen sivun kuviossa kaksiulotteisesti. Sitä varten vastaukset indeksoitiin. Eri tyyppisiä ohjelmia haitallisena pitävien prosenttiosuuksien keskiarvoa merkittiin luvulla 100. Kohdassa kieltäminen laskettiin yhteen säännöllisesti ja melko usein kieltävien prosenttiosuudet ja merkittiin luvulla 100 tämän joukon keskiarvoa.

Kuvion perusteella näiden kahden tekijän suhde näyttää eri tapauksissa lineaariselta. Käytännössä kyse on siitä, että lapsia kielletään katsomasta sellaisia ohjelmia, joita vanhemmat pitävät heille haitallisina.

Tiettyjä vähäisiä, mutta varsin mielenkiintoisia poikkeamiakin tähän sääntöön voi havaita. Seksiä ja paljasta pintaa sisältävien ohjelmien kieltäminen tulee kyseeseen useammin kuin niiden koettu haitallisuus edellyttäisi.

Seksikohtaukset toki koetaan haitallisemmiksi kuin paljaan pinnan vilahtaminen ohjelmisissa. Silti molemmissa tapauksissa kieltoindeksin arvo ylittää haitallisuutta kuvaavan luvun. Samaan kategoriaan voi lisätä vanhemman tai perheen arvomaailman kanssa ristiriidassa olevat ohjelmat.

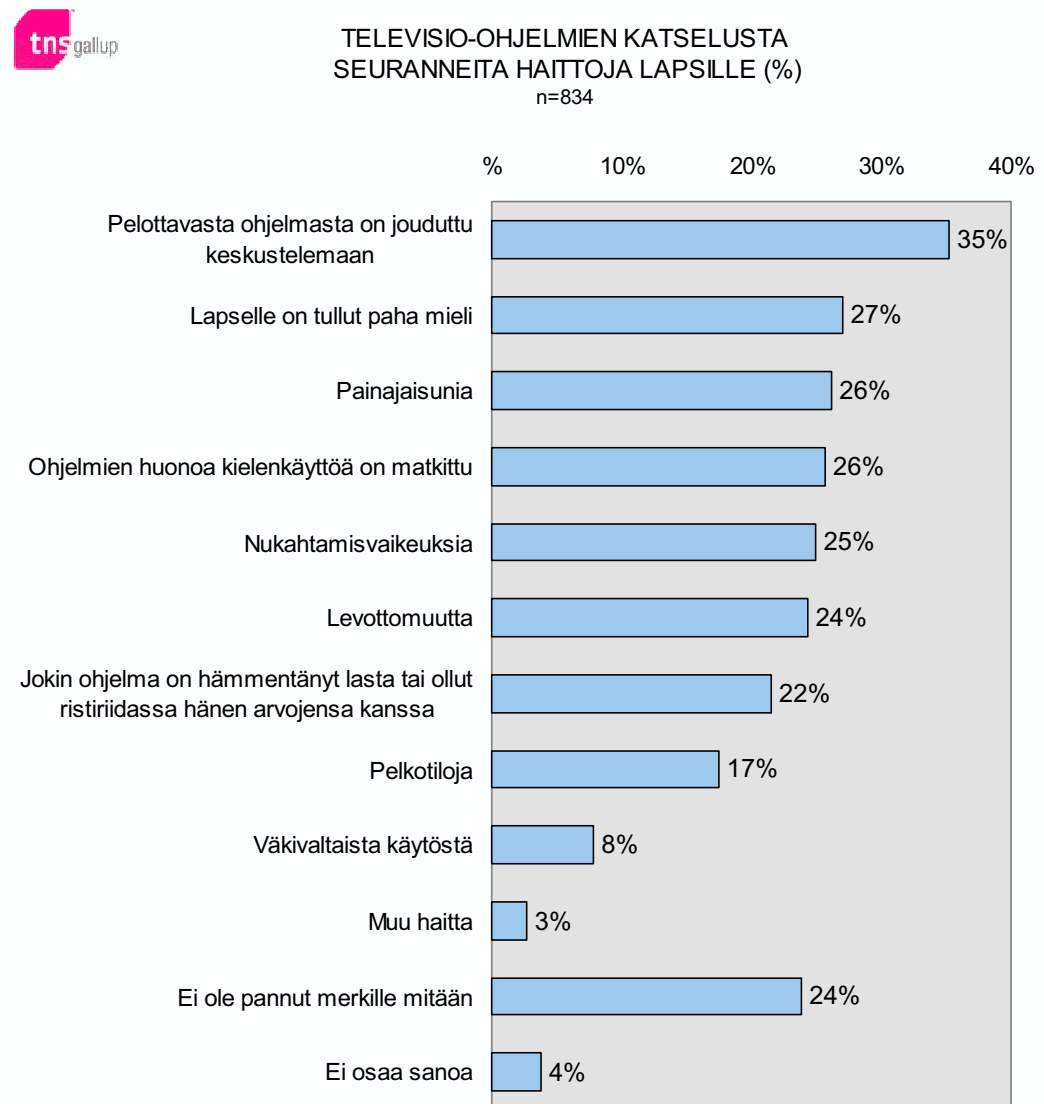
Kolikon kääntöpuolelle eli ryhmään, missä kieltoindeksin arvo alittaa selvemmin haitallisuuslukeman, voi liittää kolme tapausta. Roisi tai muuten ala-arvoinen kielenkäyttö, rasismi ja piilomainonta ovat sellaisia asioita, joiden haitat tunnustetaan useammin, mutta joiden katsominen kielletään harvemmin.

24 prosenttia koko joukosta ei ole pannut merkille, että televisio-ohjelmat olisivat aiheuttaneet perheen lapsille mitään haittoja. 15 – 17 -vuotiaiden lasten vanhemmista niin totesi 40 prosenttia.

Havaitut haitat ovat monenlaisia. Useimmiten televisiosta nähty ohjelma on herättänyt keskustelua, siitä on tullut lapselle paha mieli, hän on nähnyt sen takia painajaisunia tai kohdannut nukahtamisvaikeuksia.

Nähty ohjelma on tehnyt eräät levottomiksi tai hämmentyneeksi. 17 prosenttia vanhemmista kertoo lapsensa käyneen läpi pelkotiloja. Harvempi on kuitenkin muuttunut käytökseltään väkivaltaiseksi.

Osa haitoista on kohdistunut varsinkin nuorimpiin lapsiin, mutta jotkut koskevat aivan samassa mitassa myös vanhempia lapsia.

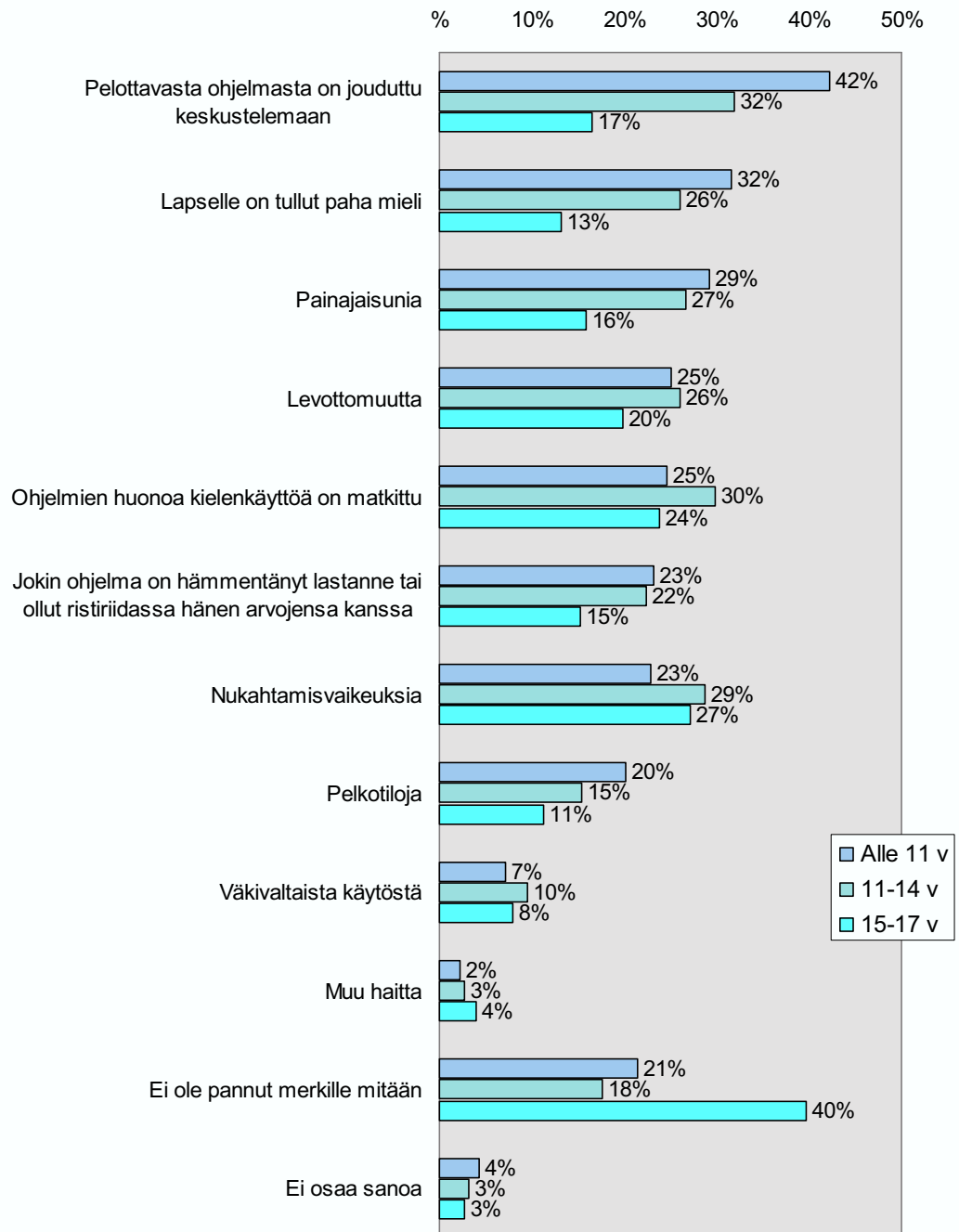

Pelottavasta ohjelmasta on jouduttu keskustelemaan erityisesti kaikkein nuorimpien kanssa. Myös ikävästä katselukokemuksesta syntynyt paha mieli on heidän tapauksessaan keskimääräistä yleisempää, samoin painajaisunet.

Kahdella vanhemmalla ikäryhmällä taas on ollut keskimääräistä hieman enemmän nukahtamisvaikeuksia, kahdella nuorimmalla ryhmällä taas levottomuutta. Huonon kielenkäytön matkimista vanhemmat ovat havainneet keskimääräistä enemmän 11 – 14 -vuotiailla.

TV:N KATSELUSTA SEURANNEITA HAITTOJA LAPSILLE (%)
n=834

6 Lasten suosikkiohjelmat

Vanhempien vastausten perusteella voi todeta, että suomalaiset lapset pitävät eniten lastenohjelmista. Kotimaiset juonnetut lastenohjelmat (tunnetuimpana varmaankin Pikku Kakkonen) kuuluvat 55 prosentin mielestä omien lasten suosikkeihin.

52 prosenttia mainitsi lastenelokuvat ja käytännössä yhtä moni (51 %) vauhdikkaat ulkomaiset piirretyt ohjelmat.

Suosittuja ovat myös pienille lapsille suunnatut rauhallisempitahtiset ohjelmat kuten Muumit, musiikki- sekä musiikkivideoita sisältävät ohjelmat, luonto-ohjelmat sekä tosi-tv:n omaiset seikkailusarjat kuten Selviytyjät, Suuri Seikkailu, Amazing Race jne.).

Aikuisille suunnatut piirretyt, rakkauselokuvat sekä ulkomaiset saippua- ja draamasarjat eivät kiinnosta lapsia yhtä paljon, ainakin jos heidän vanhempinsa on uskominen.

Samaan kategoriaan voi sijoittaa myös kotimaisen draaman, ulkomaiset komediasarjat sekä monet nuorten makasiiniohjelmat.

Edellä kerrottu pätee yleisesti suomalaisperheiden lapsiin. Tarkastelun kohteena oli kuitenkin hyvin erilaisia lapsia ”tarhaikäisistä autokoululaisiin”. Niinpä televisio-ohjelmia koskevat preferenssitkin olivat eri-ikäisillä erilaiset.

Ikäkohorttien välinen vaihtelu on varsin yllätyksetöntä. Nuorimmat pitävät keskimääräistä enemmän heille nimenomaisesti suunnatusta tarjonnasta: juonnetuista ja rauhallisemmista lastenohjelmista sekä lastenelokuvista.

Heidän vanhempansa lisäävät pidetyimpien ohjelmatyyppien listaan myös usein vauhdikkaat ulkomaiset piirretyt ohjelmat sekä luontodokumentit.

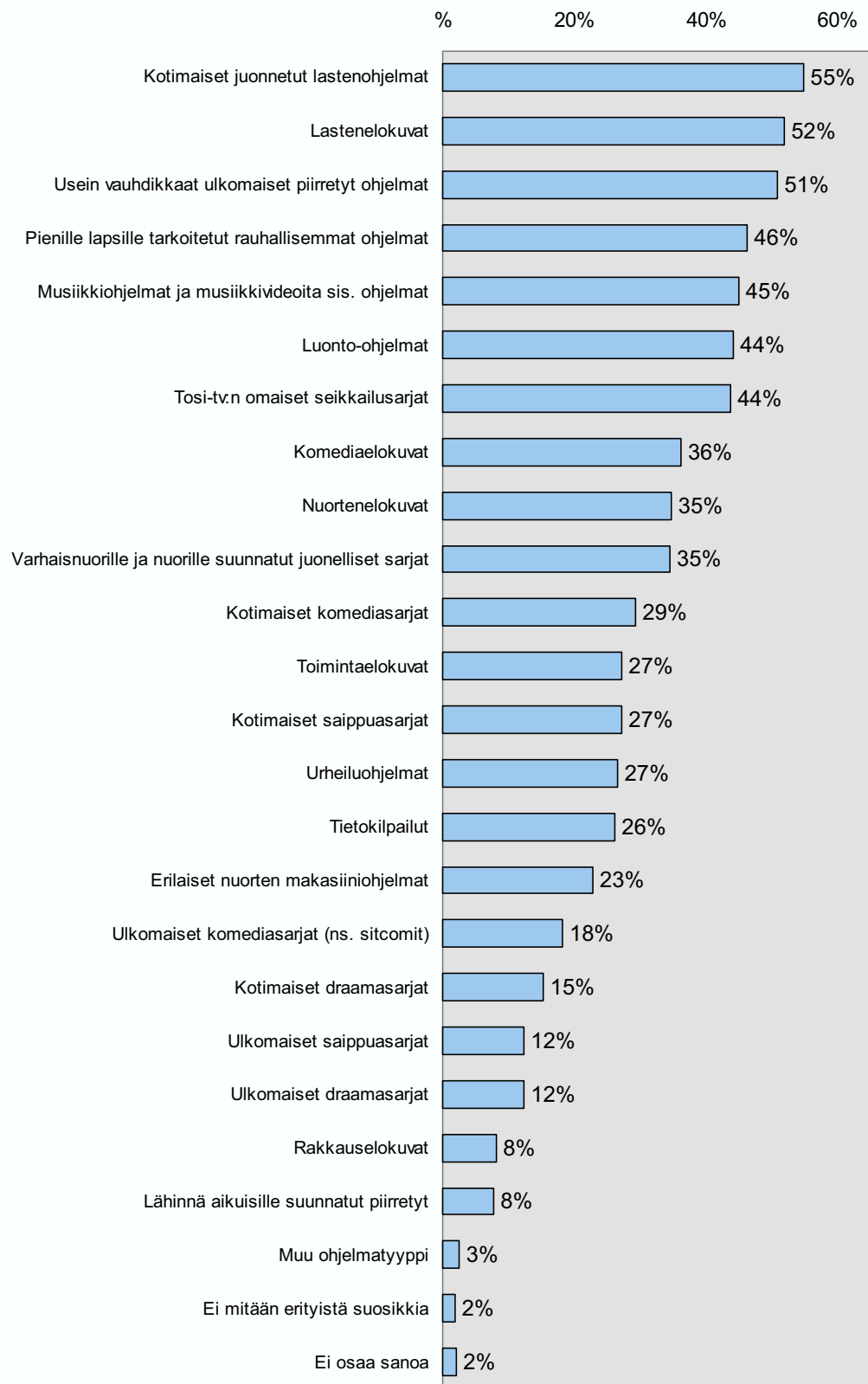
Vaikka muut ohjelmatyypit eivät nouse aivan samanlaiseen suosioon kuin edellä mainitut, varsin useat pienet lapset pitävät myös tosi-tv:n omaisista seikkailusarjoista, tietokilpailuista ja musiikkivideoita sisältävistä ohjelmista. Kotimaiden komediakin puree joka neljänteen alle 11-vuotiaaseen.

Tilanne on kuitenkin aivan toisenlainen 15 -vuotiaiden ja iäkkäämpien parissa. Musiikkivideot ovat heidän toivelistansa kärjessä. Tosi-tv:mäiset seikkailusarjat, ovat myös tämän ikäryhmän suosikkeja.

Varsinaisesti tällaiset seikkailut osuvat kuitenkin 11 – 14 -vuotiaiden ”makuhermoon”. Tämän ikäryhmän vanhemmista jopa 70 prosenttia pitää kyseistä formaattia lastensa ehdottomana suosikkina. Muita 11 – 14 -vuotiaiden eniten pitämiä ohjelmia ovat nuortenelokuvat, sekä varhaisnuorille ja nuorille suunnatut juonelliset sarjat.

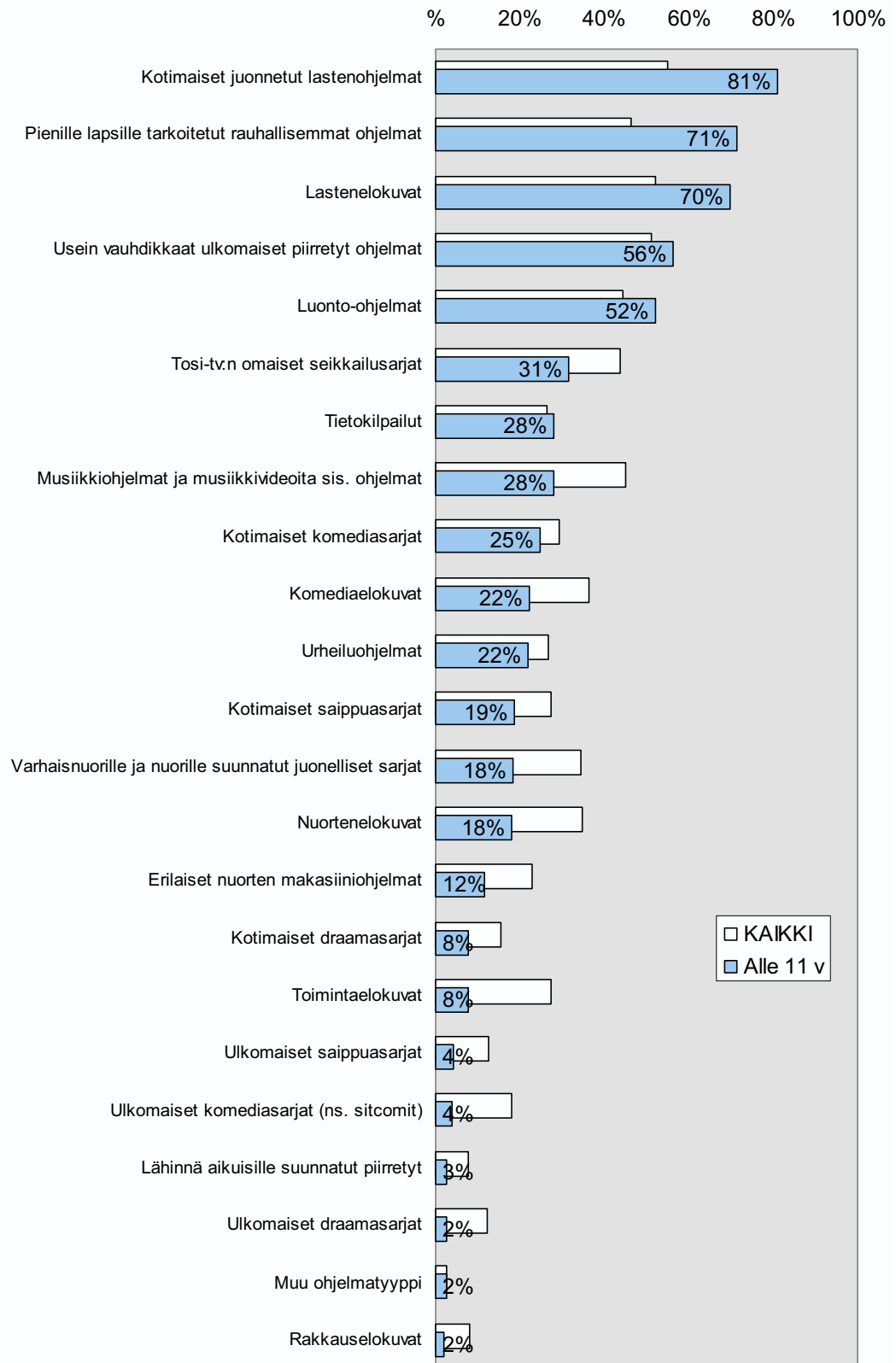
Heitä miellyttää myös komedia- ja toimintaelokuvien katselu. Varsinaisesti action-filmit ovat silti vanhimpien lapsien herkkua. Myös musiikkivideot saavuttavat tässä ikäryhmässä parhaan yleisönsä.

15 -vuotiaat ja vanhemmat alkavat siirtyä myös ulkomaisten komediasarjojen yleisöksi. Ulkomainen draama ja saippua alkaa myös kiinnostaa.

LASTEN SUOSIKKIOHJELMAT TELEVISIOSSA (%), n=834

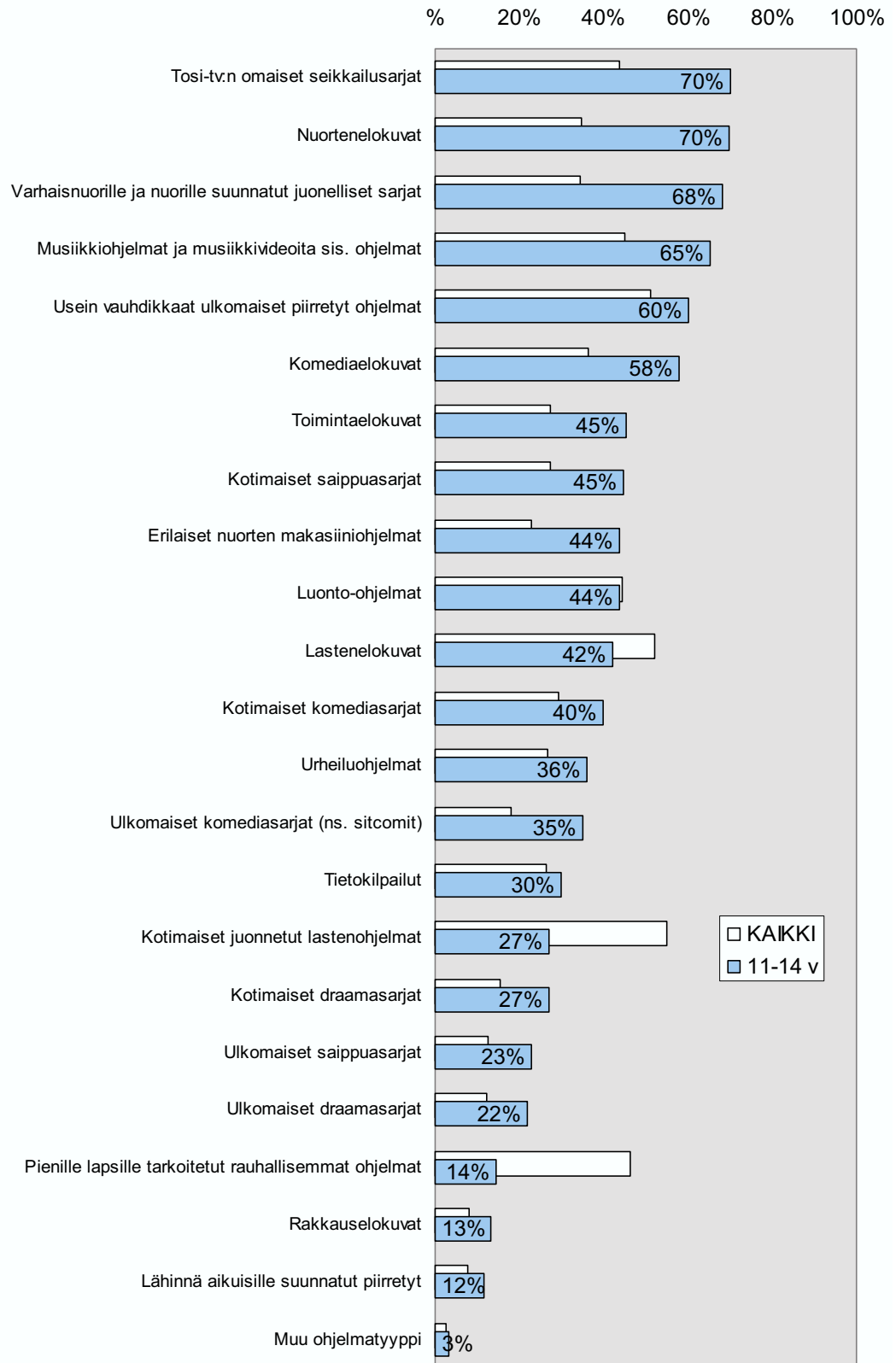

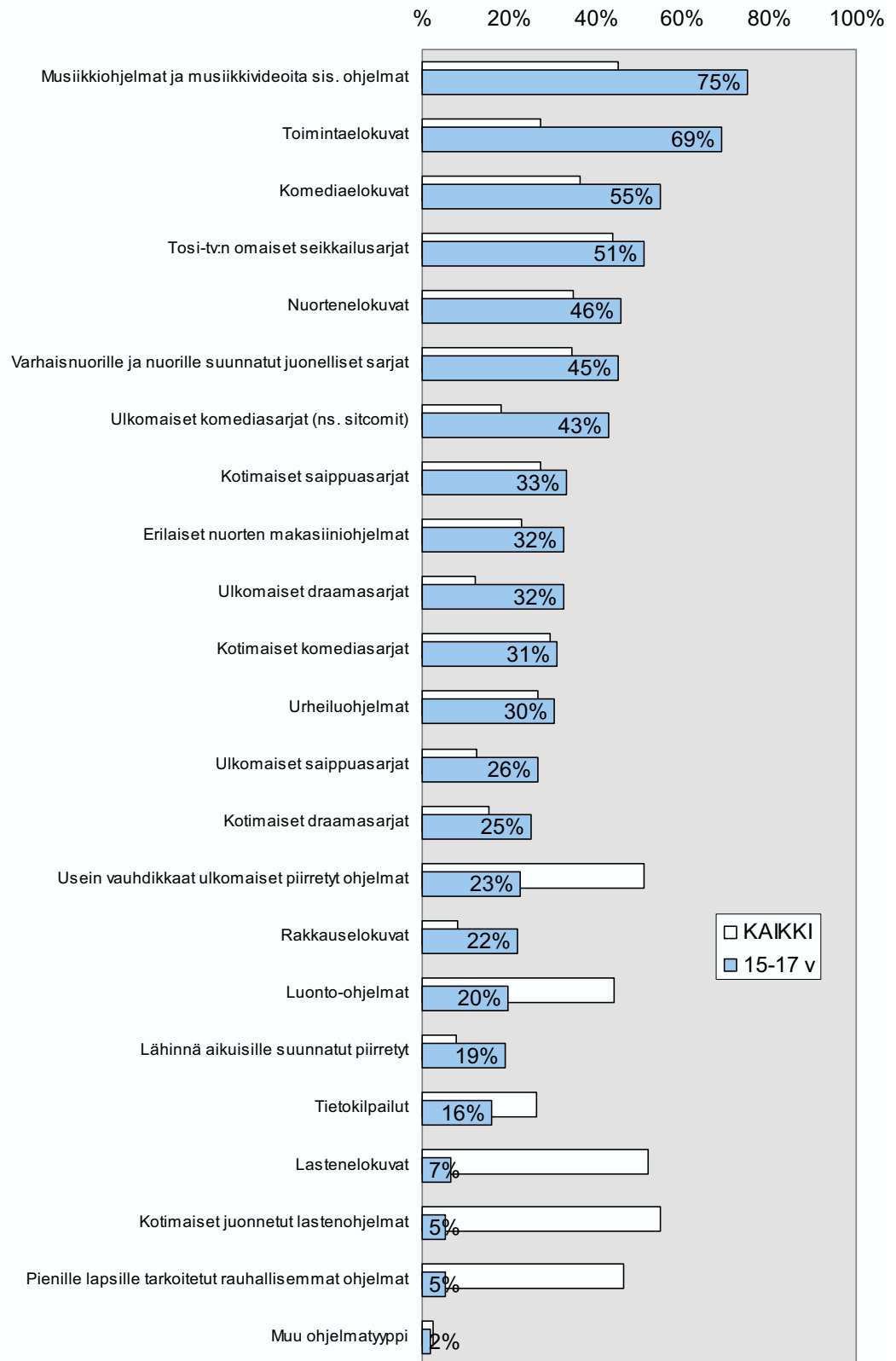
LASTEN SUOSIKKIOHJELMAT TELEVISIOSSA (%), n=834

LASTEN SUOSIKKIOHJELMAT TELEVISIOSSA (%), n=834

LASTEN SUOSIKKIOHJELMAT TELEVISIOSSA (%), n=834

7 Onko televisio lapsille vaarallinen?

Television riskejä tarkasteltiin useammassa, aiheen eri puolia kuvaavassa kysymyksessä. Ensin tutkimukseen osallistuneet saivat arvioitavakseen eräitä televisioon ja lasten kasvatukseen liittyviä väittämiä.

Enemmistö vanhemmista totesi, että heidän on ehdottomasti kannettava vastuunsa lasten televisionkatselun valvonnassa. 64 prosenttia oli asiasta täysin vakuuttunut. Tämä valvonta kuuluu kasvatukseen ja oleellinen osa sitä on varmojen rajojen asettaminen lapsille.

Enemmistö oli vähintään jokseenkin samaa mieltä siitä, että tämän päivän televisio-ohjelmissa on yleensä liikaa väkivaltakohtauksia ja seksiä. Tilanne huolestuttaa, koska vanhempien mielestä heidän lastensa kehitys voi häiriintyä sopimattomien ohjelmien katselusta paljonkin.

Vanhempien mielestä on hyvä, jos lapsia voidaan suojata. Kaikenlaisten ohjelmien näkemistä ei välttämättä nähdä osaksi luontaista kasvamista kohti aikuisuutta. Lapsille ei saa yleensäkkään antaa liika valinnan vapauksia vain sen takia, että hän näin kasvaisi nopeammin aikuiseksi.

Eräät kokevat lastensa suojelemisen ongelmalliseksi. Heidän mielestään kaikista ohjelmista on hankala saada riittävästi tietoa etukäteen. Lasten ystäväpiirin vaikutus on vahva ja hankaloittaa johdonmukaista kasvatustyötä.

Jotkut valittivat, että pyrkimykset valvoa lasten television seuraamista johtaa usein riitoihin. Nämä asiat eivät kuitenkaan ole ongelmallisia kaikille. Mielenpitoet niistä jakaantuvat suurin piirtein yhtä voimakkaasti puolesta ja vastaan.

Kaikkein nuorimpien lasten vanhemmat ottavat voimakkaimmin kantaa vastuukysymyksiin. Myös 15 vuotta täyttäneiden ja iäkkäämpienkin lasten huoltajien vankka enemmistö toteaa vanhempien kantavan vastuun. Asiasta täysin samaa mieltä olevien osuus kuitenkin kasvaa voimakkaasti, kun arvioinnin kohteena olevien lasten ikä vähenee.

Myös väite, että lapset voivat kiusaantua tai pelästyä sopimattomien ohjelmien katselusta sai samantyyppisen vastaanoton kaikkien kolmeen ikäryhmään kuuluvien vanhempien reaktioissa.

Saman voi sanoa heidän ajatuksistaan sitä, miten haitalliset ohjelmat voivat vaikuttaa kielteisesti lasten kehitykseen.

Myös käsitykset televisio-ohjelmien liiallisesta väkivaltaisuudesta jaetaan kaikenikäisten lasten vanhempien joukossa.

Väittämän kanssa samaa mieltä olevien osuudet suhteellisen samansuuruiset, vaikkakin vaihtoehdon ”täysin samaa mieltä” -valinneiden osuus pienenee sitä mukaa, mitä vanhemman lapsen näkökulmasta tilannetta arvioidaan.

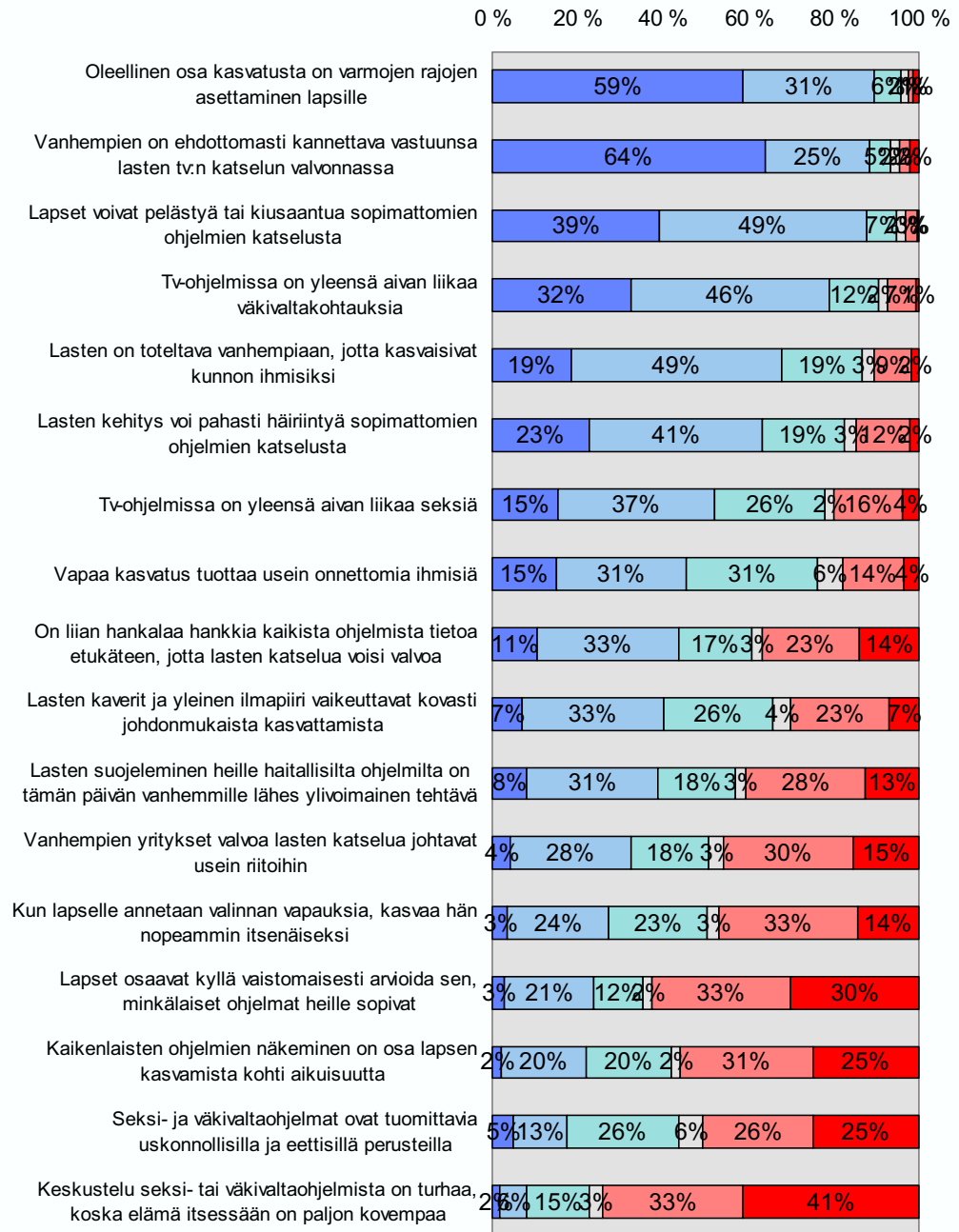
Paljon eivät eri ikäisten lasten vanhempien käsitykset poikkea siitäkään, pystyvätkö lapset vaistomaisesti arvioimaan sen, minkälaiset ohjelmat heille sopivat.

MIELIPITEET ERÄISTÄ TELEVISION LIITTYVISTÄ ASIOISTA (%)

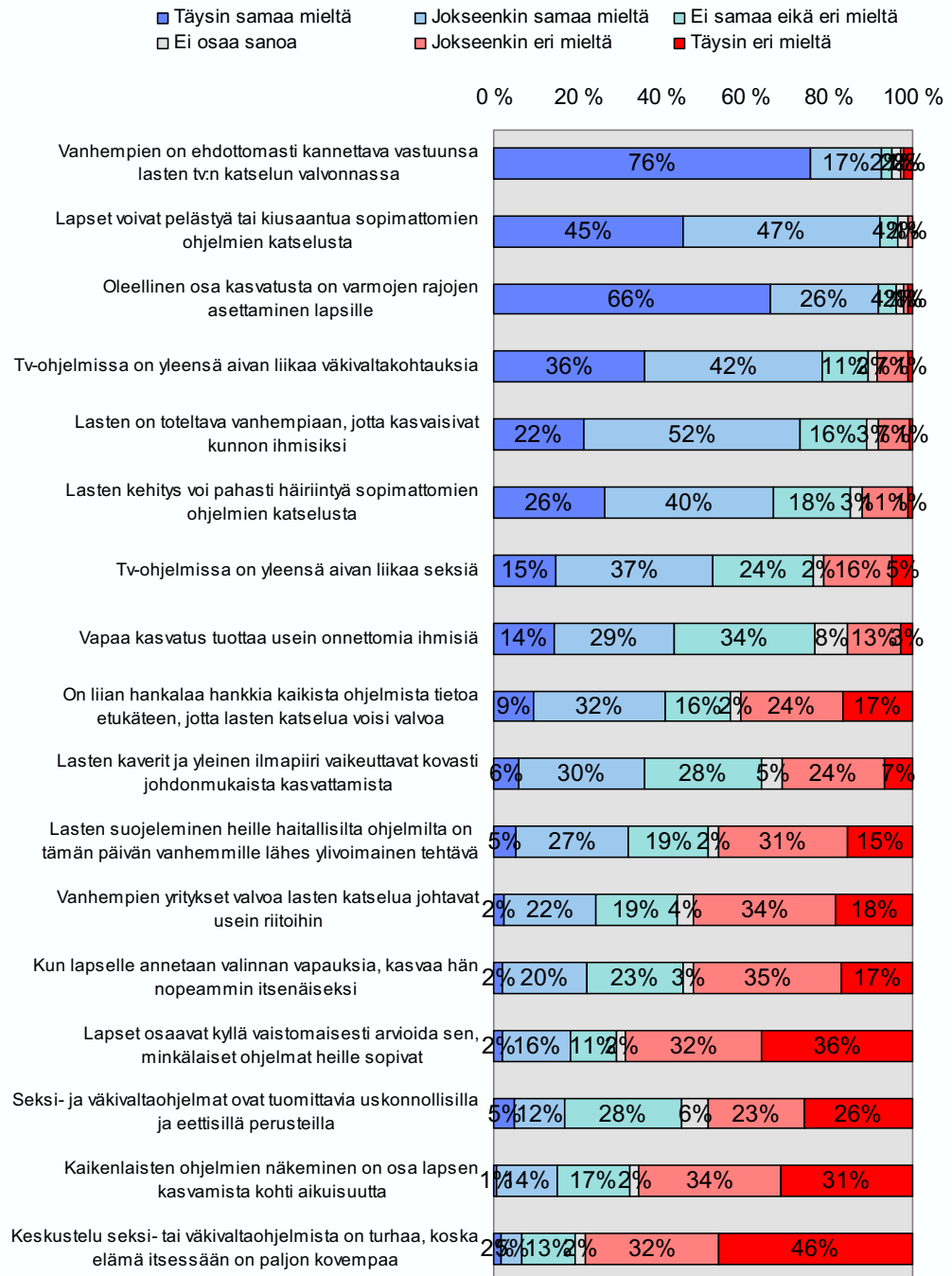
n=834

■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä ■ Ei samaa eikä eri mieltä
■ Ei osaa sanoa ■ Jokseenkin eri mieltä ■ Täysin eri mieltä

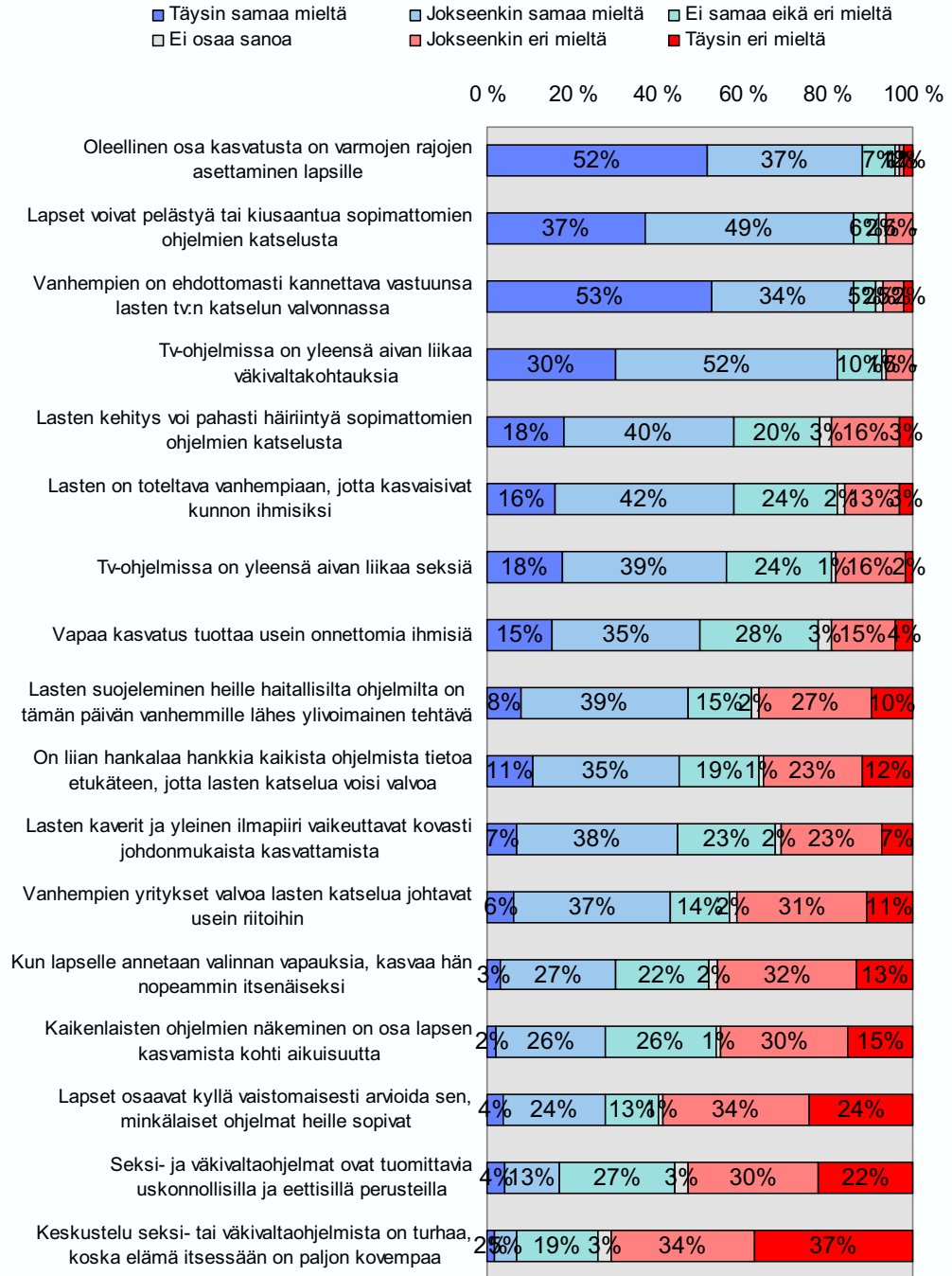

MIELIPITEET ERÄISTÄ TELEVISION LIITTYVISTÄ ASIOISTA:
ALLE 11-VUOTIAIDEN VANHEMMAT (%), n=487

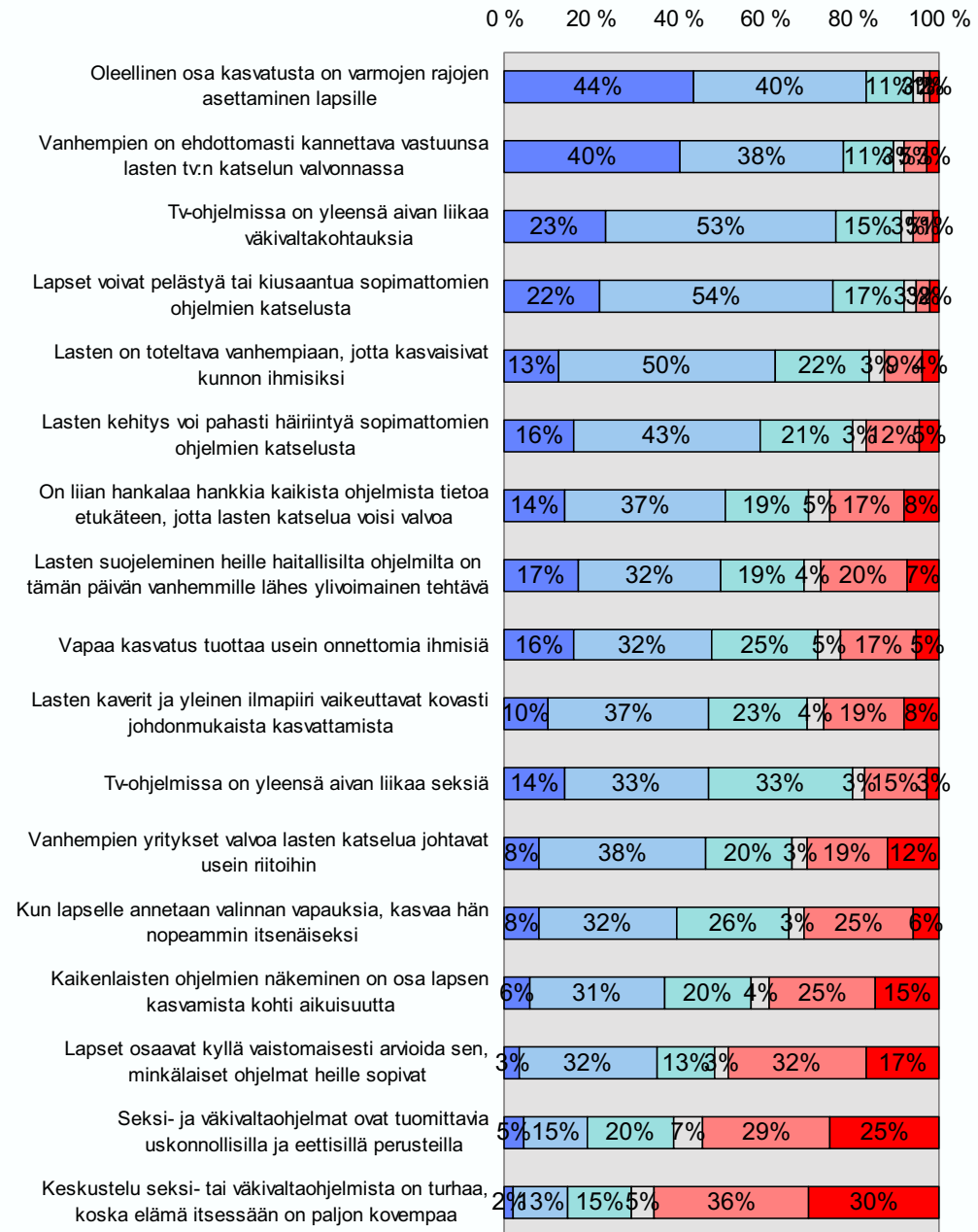
MIELIPITEET ERÄISTÄ TELEVISION LIITTYVISTÄ ASIOISTA:
11-14-VUOTIAIDEN VANHEMMAT (%), n=188

MIELIPITEET ERÄISTÄ TELEVISION LIITTYVISTÄ ASIOISTA:
15-17-VUOTIAIDEN VANHEMMAT (%), n=151

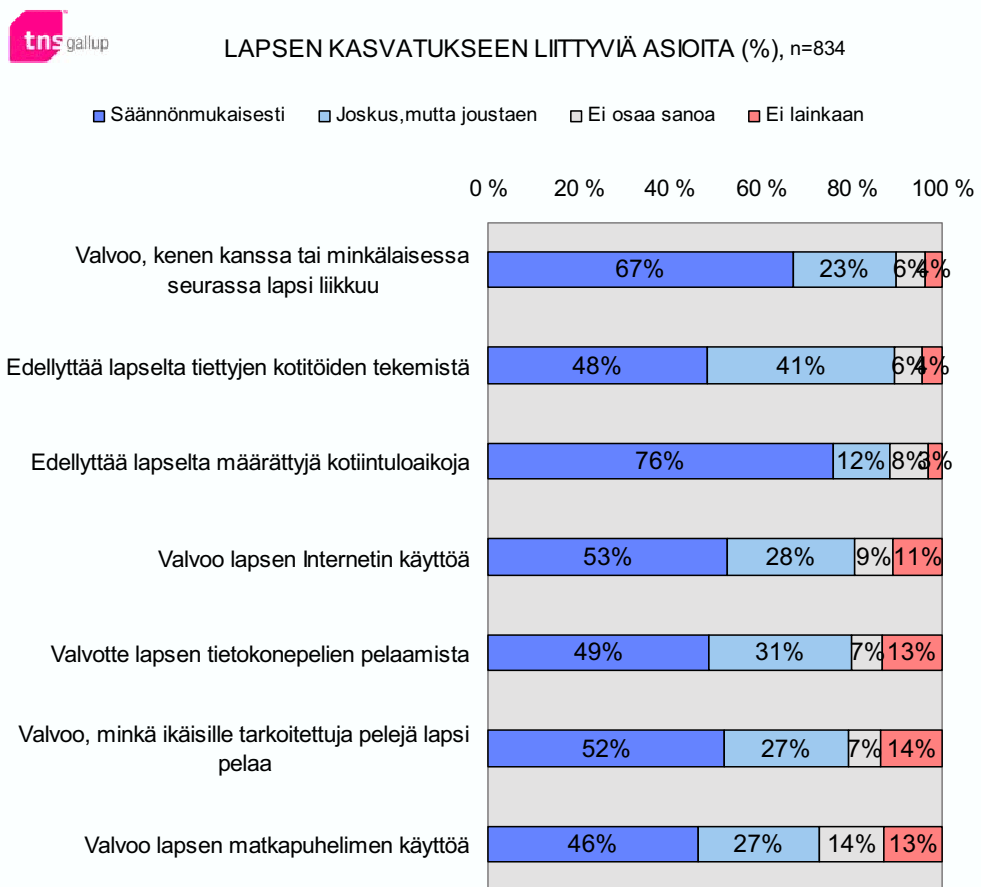
■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä ■ Ei samaa eikä eri mieltä
□ Ei osaa sanoa ■ Jokseenkin eri mieltä ■ Täysin eri mieltä

Televisionkatselun liittyvien ohjailukeinojen hyödyntäminen ei ole mitään erityistä kontrolloimista. Näyttää siltä, että suomalaisissa perheissä lasten tekemisiä valvotaan muutenkin.

Kahdessa taloudessa kolmesta seurataan säännömukaisesti, kenen kanssa tai minkälaisessa seurassa lapsi liikkuu. Tämä kontrolli jatkuu voimakkaana erityisesti noin 14 ikävuoteen asti, vaikka myös yli 15-vuotiaiden lasten huoltajien enemmistö on hyvin kiinnostunut asiasta.

Lapsilta edellytetään määrättyjä kotiintuloaikoja. Asia ei muutu miksiäkään, vaikka lapsi kasvaa. Jokaisessa tutkitussa ikäkohortissa vähintään kolme vanhempaa neljästä seuraa tätä asiaa säännöllisesti.

Enemmistö valvoo jatkuvasti lastensa Internetin käyttöä, lähes joka toinen tietokonepelien pelaamista ja matkapuhelimen käyttöä.

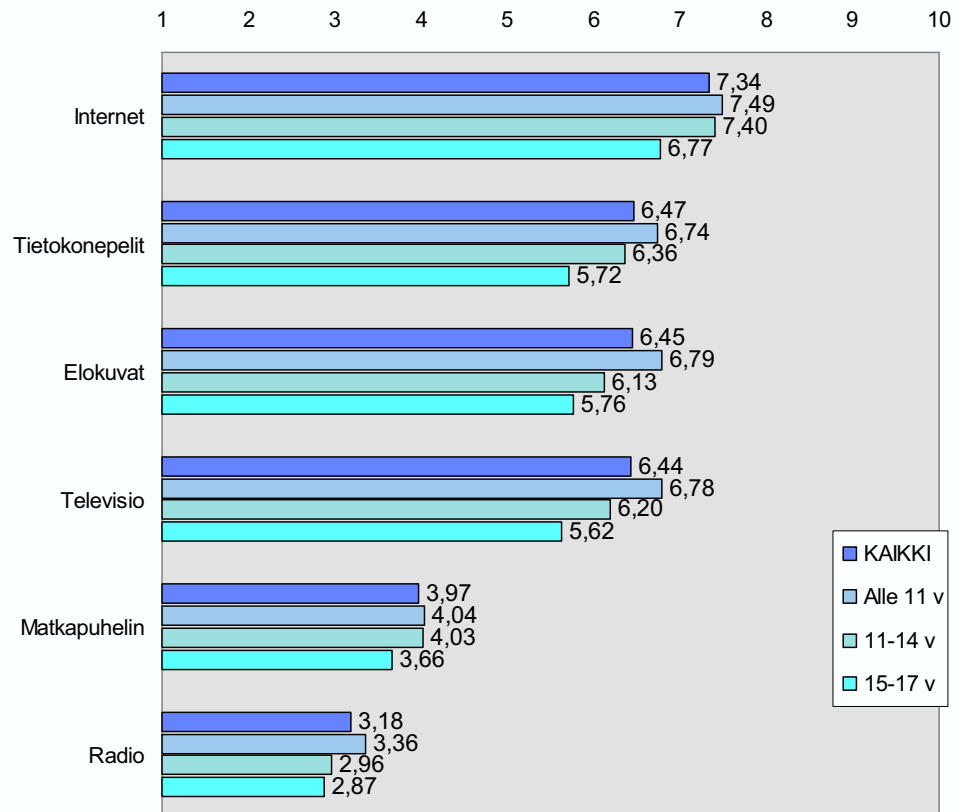
Näihin asioihin liittyvä kontrolli ei täysin häviä, mutta vähenee iän karttuessa. Esim. 25 prosenttia 15 vuotta täyttäneiden lasten vanhemmista ei kontrolloi lainkaan jälkikasvunsa Internetin ja 21 prosenttia matkapuhelimen käyttöä.

Myös tietokonepelien pelaamista yleensä ja pelien ikärajojen noudattamista koskeva valvonta hellittää lapsen kasvaessa. Esim. 65 prosenttia alle 11-vuotiaiden huoltajista tarkkailee, minkä ikäisille tarkoitettuja pelejä hänen lapsensa harrastaa. Vastaava luku on 15-vuotiaiden ja vanhempien lasten huoltajien joukossa 23 prosenttia.

Lisäksi tarkasteltiin television riskejä. Vastaajat arvioivat kuuden tiedonvälitys- ja viihdemuodon mahdollista haitallisuutta lapsille. He tekivät sen kymmenportaisen asteikon avulla, missä 1 tarkoitti, että riski on olematon ja 10, että riski on valtava. Näiden ääripäiden väliin jäävät luvut viittasivat niiden välissä oleviin mielipiteisiin.

ERÄIDEN TIEDONVÄLITYS- JA VIIHDEMUOTOJEN MAHDOLLISEN
HAITALLISUUDEN RISKIT LAPSELLE:
1 RISKI OLEMATON - 10 RISKI VALTAVA
n=834

Näyttää siltä, että television liittyy vanhempien mielestä riskejä. Ne eivät kuitenkaan ole sen suurempia kuin elokuvien, tietokonepelien tai Internetin. Ne ovat kuitenkin suuremmat kuin matkapuhelinten tai radion.

Nuorimpien lasten vanhemmat pitävät television ja elokuvien mahdollisia riskejä keskimääräistä suurempana. Kun lapset varttuvat, vanhempien huoli laantuu hieman.

Lopuksi vanhemmille esitettyjä televisionkatselua ja kasvatusta koskevia väittämiä ryhmiteltiin faktorianalyysillä. Kyseessä on menetelmä, jolla voidaan selvittää yksittäisten muuttujien (kysymysten) taustalla olevia ja niitä yhdistäviä laajempia asenneulottuvuuksia.

Ne voidaan ymmärtää eräänlaisina akseleina, joiden ääripäihin sijoittuvat äärimielipiteitä (ulottuvuudella kuvattujen asioiden puolesta ja vastaan kantaa ottavat) ja jonka puoliväliin sijoittuvat keskimääräiset, lähinnä koko vastaajajoukon näkemyksiä ovat mielipiteet.

Tulkinnan kannalta keskeisiä ovat ns. faktorilataukset. Ne kuvaavat sitä, kuinka vahva yhteys kullakin muuttujalla on faktoreihin. Yleisesti rajana pidetään vähintään 0,4:n suuruista latausta.

Faktoreiden nimeäminen ja tulkintaa rakennetaan muuttujien saamien latausten varaan. Tulkinta määräytyy niiden muuttujien perustella, joiden lataukset ovat korkeimmat ja siten sisällöllisesti sitä lähimpinä.

Tässä yhteydessä havaittiin, että yksittäisten kysymysten taustalla on viisi laajempaa asenneulottuvuutta.

Ensimmäisellä (vahvimmalla) faktorilla latautuivat seuraavat muuttujat:

- TV-ohjelmissa on yleensä aivan liikaa seksiä (0,82),
- Tv-ohjelmissa on yleensä aivan liikaa väkivaltakohtauksia (0,69),
- Seksi- ja väkivaltaohjelmat ovat tuomittavia uskonnollisilla ja eettisillä perusteilla (0,67),
- Lasten kehitys voi pahasti häiriintyä sopimattomien ohjelmien katselusta (0,52),
- Lapset voivat pelästyä tai kiusaantua sopimattomien ohjelmien katselusta (0,46).

Faktorilla otetaan selvästi eettis-moraalispohjaisesti kantaa televisiossa esitettävään seksiin ja väkivaltaan. Kyse on paljolti siitä, näytetäänkö niitä vanhempien mielestä liikaa vai ei. Ulottuvuudelle voi antaa nimen *"liiallinen seksi- ja väkivalta televisiossa"*.

Toisella faktorilla latautuivat seuraavat kysymykset:

- Lapset osaavat kyllä vaistomaisesti arvioida sen, minkälaiset ohjelmat heille sopivat (0,77),
- Kun lapselle annetaan valinnan vapauksia, kasvaa hän nopeammin itsenäiseksi (0,65),
- Kaikenlaisten ohjelmien näkeminen on osa lapsen kasvamista kohti aikuisuutta (0,63),
- Keskustelu seksi tai väkivaltaohjelmista on turhaa, koska elämä itsessään on paljon kovempaa (0,61).

Perimmältään tässä on kysymys siitä, tulisiko lapsille antaa valinnanvapaus televisio-ohjelmien katselussa, koska ohjelmat sinänsä eivät sisällä sen kummempaa kuin mitä elämä itse on. Siksi ulottuvuutta kutsutaan nimellä *"lapsille annettava valinnanvastuu"*.

Neljäs faktori (seuraavalla sivulla) taas on tämän asian kääntöpuoli. Siinä otetaan kantaa kysymykseen, pitäisikö vanhempien ottaa merkittävä rooli ja vastuu television katselun valvonnassa osana kasvatukselle asetettavia rajoja. Kun tämä hyväksytään, ulottuvuus saa nimen *"vanhempien merkittävä rooli valinnassa"*.

Sitä voimakkaampi on kuitenkin kolmas faktori, jolla latautuvat seuraavat muuttujat:

- Lasten suojeleminen heille haitallisilta ohjelmilta on tämän päivän vanhemmille lähes ylivoimainen tehtävä (0,78)
- Vanhempien yritykset valvoa lasten katselua johtavat usein riitoihin (0,70)
- Lasten kaverit ja yleinen ilmapiiri vaikeuttavat kovasti johdonmukaista kasvattamista (0,68)
- On liian hankalaa hankkia kaikista ohjelmista tietoa etukäteen, jotta lasten katselua voisi valvoa (0,60)

Kysymys on perimmältään siitä, onko televisio-ohjelmien katselun valvonta ja rajoittaminen liian työläs tehtävä tämän päivän vanhemmille ja seuraako siitä ristiriitoja perheissä. Niinpä nimitys *"valvontaan liittyvät ongelmat"* kuvaa tilannetta melko hyvin.

- Oleellinen osa kasvatusta on varmojen rajojen asettaminen lapsille (0,74)
- Vanhempien on ehdottomasti kannettava vastuunsa lasten tv:n katselun valvonnassa (0,70)
- Lapset voivat pelästyä tai kiusaantua sopimattomien ohjelmien katselusta (0,53)

Analyysissä paljastunut viides ulottuvuus asettuu perinteisen ja ns. vapaan kasvatuksen jakolinjaan. Faktorilla otetaan kantaa siihen, kumpi näistä on periaatteessa parempi. Sille voidaan antaa nimeksi ”*perinteisen kasvatuksen paremmuus*”.

- Lasten on toteltava vanhempiaan, jotta kasvaisivat kunnon ihmisiksi (0,72)
- Vapaa kasvatusta tuottaa usein onnettomia ihmisiä (0,68)

Faktorit tulee nähdä tietyinä välivaiheena tiellä, jonka tuloksena vanhemmat ryhmiteltiin kahtia. Tässä käytettiin ryhmittelyanalyysiksi kutsuttua menetelmällä, ja sen perustana edellä kuvattuja faktoreita.

Oheisesta taulukosta käy ilmi näiden kahden ryhmän keskimääräinen sijoittuminen kullekin faktorille. Positiivinen etumerkki viittaa siihen, että ryhmä ottaa keskimääräistä myönteisemmin kantaa ulottuvuuden kuvaamaan asiaan, negatiivinen etumerkki päinvastaiseen ajattelutapaan.

Taulukko 7. Ryhmittelyssä saavutettujen ryhmien sijoittuminen faktoreille. Faktoripistetarkastelu.

	<i>I</i>	<i>II</i>
Liiallinen seksi ja väkivalta televisio-ohjelmissa	-0,66	+0,37
Lapsille annettava valinnanvastuu	+0,30	-0,17
Valvontaan liittyvät ongelmat.....	+0,07	-0,04
Vanhempien merkittävä rooli valinnassa.....	-0,77	+0,43
Perinteisen kasvatuksen paremmuus	+0,18	-0,10
n	297	527

I: Sallivat; II Valvovat

Kooltaan pienempään ryhmään sijoittui noin kolmasosa vanhemmista. Kyseessä on joukko, joka korostaa keskimääräistä vähemmän vanhempien roolia ja painoarvoa ohjelmavalinnoissa ja luottavat tässä suhteessa keskimääräistä useammin lasten omaan kykyyn.

Televisiossa esitettävän seksin ja väkivallan määrä nykypäivän televisiotarjonnassa kiusaa heistä keskimääräistä harvempaa.

Toinen ryhmä eli vanhempien selkeä enemmistö (2/3) muodostaa näissä suhteissa ensimmäisen ryhmän vastakohtaan.

Käsitykset valvonnan ongelmista eivät jaa käsityksiä eikä kysymys perinteisen kasvatuksen paremmuudesta suhteessa vapaaseen kasvatukseenkaan jaa käsityksiä kovin paljon.

Periaatteessa ensimmäistä, vähemmistöksi jäävää joukkoa voidaan silti kutsua ”salliviksi” ja jälkimmäistä ”valvoviksi”.

Oheisesta taulukosta käyvät ilmi kummankin ryhmän suhtautuminen faktoroinnin taustalla olleisiin väittämiin. Taulukkoon on merkitty kunkin kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevien osuudet.

Taulukko 8. Ryhmien käsitykset televisioon ja valvontaan liittyvistä asioista. Täysin samaa mieltä + jokseenkin sama mieltä olevien osuudet (%).

	<i>I</i>	<i>II</i>
Tv-ohjelmissa on yleensä aivan liikaa seksiä	18	72
Tv-ohjelmissa on yleensä aivan liikaa väkivaltakohtauksia	53	94
Lapset voivat pelästyä tai kiusaantua sopimattomien ohjelmien katselusta	72	97
Lasten kehitys voi pahasti häiriintyä sopimattomien ohjelmien katselusta	37	78
Lapset osaavat kyllä vaistomaisesti arvioida sen, minkälaiset ohjelmat heille sopivat	33	18
Keskustelu seksi- tai väkivaltaohjelmista on turhaa, koska elämä itsessään on paljon kovempaa	16	4
Vanhempien yritykset valvoa lasten katselua johtavat usein riitoihin	33	33
Vanhempien on ehdottomasti kannettava vastuunsa lasten tv:n katselussa	73	97
Seksi- ja väkivaltaohjelmat ovat tuomittavia uskonnollisilla ja eettisillä perusteilla	8	23
On liian hankalaa hankkia kaikista ohjelmista tietoa etukäteen, jotta lasten katselua voisi valvoa	38	47
Kaikenlaisten ohjelmien näkeminen on osa lapsen kasvamista kohti aikuisuutta	32	17
Oleellinen osa kasvatusta on varmojen rajojen asettaminen lapsille	75	98
Lasten on toteltava vanhempiaan, jotta kasvaisivat kunnon ihmisiksi	61	72
Kun lapselle annetaan valinnan vapauksia, kasvaa hän nopeammin itsenäiseksi	29	27
Vapaa kasvatusta tuottaa usein onnettomia ihmisiä	44	47
Lasten kaverit ja yleinen ilmapiiri vaikeuttavat kovasti johdonmukaista kasvattamista	43	38
Lasten suojeleminen heille haitallisilta ohjelmilta on tämän päivän vanhemmalle lähes ylivoimainen tehtävä	34	41

I: Sallivat, II: Valvovat

Ryhmien välillä kyse on usein enemmänkin käsityksiä koskevista sävyeroista kuin suurista mielipiteiden välisistä ristiriidoista. Esimerkiksi kun väitettiin, että lapset osaavat kyllä vaistomaisesti arvioida sen, minkälaiset ohjelmat heille sopivat, sallivistakin väitteen takana on vain vähemmistö.

Kummankin ryhmän selkeät enemmistöt korostavat vanhempien vastuuta todeten mm. että lasten on toteltava vanhempiaan, jotta kasvaisivat kunnon ihmisiksi tai että oleellinen osa kasvatusta on varmojen rajojen asettaminen lapsille.

Melkoinen yksimielisyys vallitsee kummassakin ryhmässä myös siitä, että vanhempien on ehdottomasti kannettava vastuunsa lasten tv:n katselussa. Ryhmiä erottaa vain se, että valvovien voi sanoa olevan näistä asioista vielä vakuuttuneempia kuin sallivien.

Eräissä asioissa ryhmien käsitykset kuitenkin käyvät melko vahvasti ristiin. Valvovien mielestä televisio-ohjelmissa on yleensä aivan liikaa seksiä, sallivien ei.

Vaikka jälkimmäistenkin enemmistö kritisoi tv-ohjelmien väkivaltaisuutta, heidän huolensa ei yllä lähelle valvovia. Nämä ovat sallivia huolestuneempia myös siitä, kuinka sopimattomien ohjelmien katseleminen voi häiritä lasten kehitystä.

Molempiin ryhmiin kuuluu kaikenlaisia ihmisiä. Kääntäen tämä tarkoittaa, ettei mikään yksittäinen sosiodemografisesti määräytyvä väestöryhmä ole hallitseva kummassakaan.

Lievänä poikkeuksena voi kuitenkin todeta, että isien osuus korostuu sallivissa, kun valvo-
vien selkeä enemmistö on äitejä. Lisäksi toimihenkilöväestön edustus valvovissa on aavis-
tuksen keskimääräistä suurempi. Vastaavasti sallivista löytää työväestöön kuuluvia hie-
man kuin koko joukosta keskimäärin.

Taulukko 9. Eräiden tiedonvälitys- ja viihdemuotojen mahdollinen haitallisuus (1=riski olematon,
10=riski valtava).

	<i>I</i>	<i>II</i>
Televisio	5,52	6,96
Radio	2,90	3,34
Elokuvat	5,65	6,91
Internet	6,50	7,83
Tietokonepelit	5,63	6,95
Matkapuhelin.....	3,67	4,14

I: Sallivat, II: Valvovat

Oheisesta taulukosta (taulukko 9) käy ilmi kahden ryhmän käsitykset eräiden tiedonväli-
tys- ja viihdemuotojen mahdollisista haitoista lapsille. Näkemykset ovat samantyyppiset,
mutta valvovilla on taipumus nähdä niissä sallivia useammin riskejä.

Taulukko 10. Lasten toimien kontrolloiminen. Tehdään säännönmukaisesti -osuudet (%).

	<i>I</i>	<i>II</i>
Valvotaan lasten Internetin käyttöä	43	58
Valvotaan lasten tietokonepelien pelaamista.....	35	57
Valvotaan minkä ikäisille tarkoitettuja pelejä lapset pelaavat.....	35	62
Valvotaan lasten matkapuhelimen käyttöä	35	53
Valvotaan, kenen kanssa tai missä seurassa lapset liikkuvat.....	52	76
Lapsilta edellytetään kotiintuloaikoja.....	67	81
Lapsilta edellytetään tiettyjen kotitöiden tekemistä.....	40	53

I: Sallivat, II: Valvovat

Valvovat puuttuvat muutenkin sallivia tarkemmin lastensa toimiin, olipa sitten kyse Interne-
tin käytöstä, pelaamisesta, kännykkäkulttuurista tai muista lapsista ja nuorista, joiden seu-
rassa lapset viettävät aikaansa.

Taulukko 11. Lasten televisionkatselun rajoittaminen. Kyllä -osuudet (%).

	<i>I</i>	<i>II</i>
Rajoitetaan kellonajan suhteen	63	74
Rajoitetaan katseluun käytetyn kokonaisajan suhteen.....	23	40
Rajoitetaan ohjelmien sisällön suhteen.....	66	86
Rajoitetaan tv-kanavan suhteen	4	8

I: Sallivat, II: Valvovat

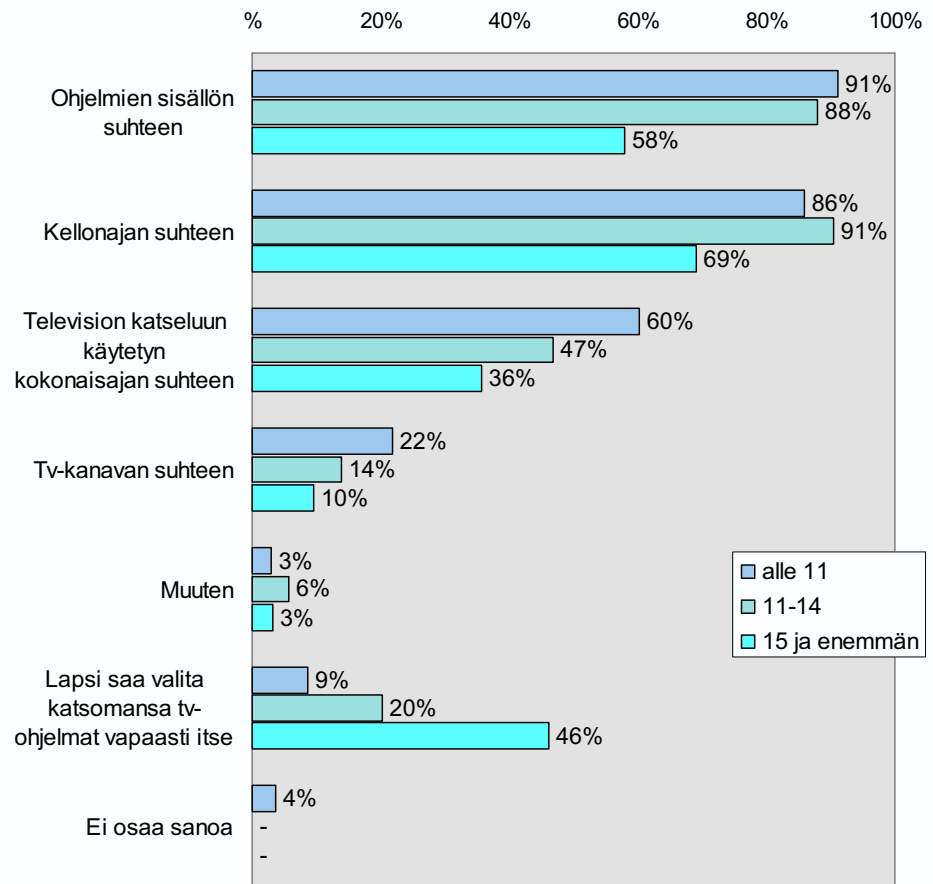
Valvovat kontrolloivat lastensa televisionkatselua selvästi enemmän kuin sallivat. Suurin
ero syntyy tv:n katselemiseen käytetystä kokonaisajasta ja ohjelmien sisällöstä johtuvasta
rajoittamisesta.

Valvovat kontrolloivat useammin lastensa katselua myös tv-kanavan ja kellonajan suhteen.
Ero toiseen ryhmään ei näiden osalta kuitenkaan ole yhtä suuri.

LIITEKUVAT

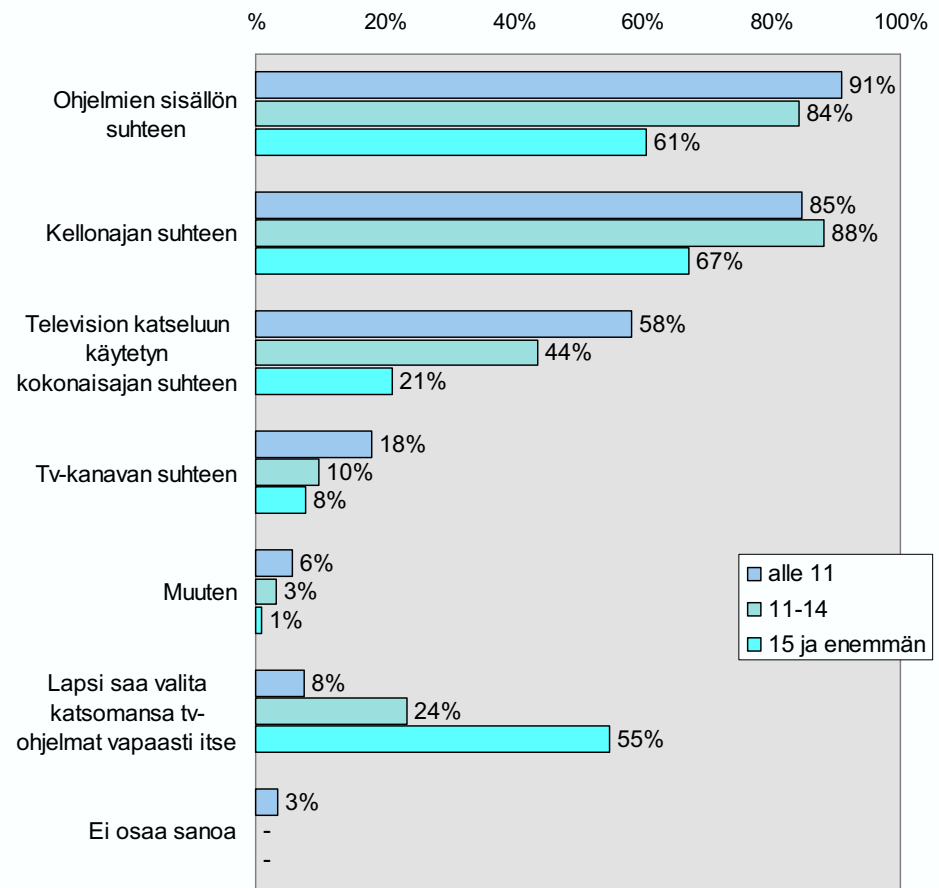
LASTEN KATSELEMIEN TV -OHJELMIEN RAJOITTAMINEN.
RAJOITETAAN POKIEN KATSELUA... (%)

n=510

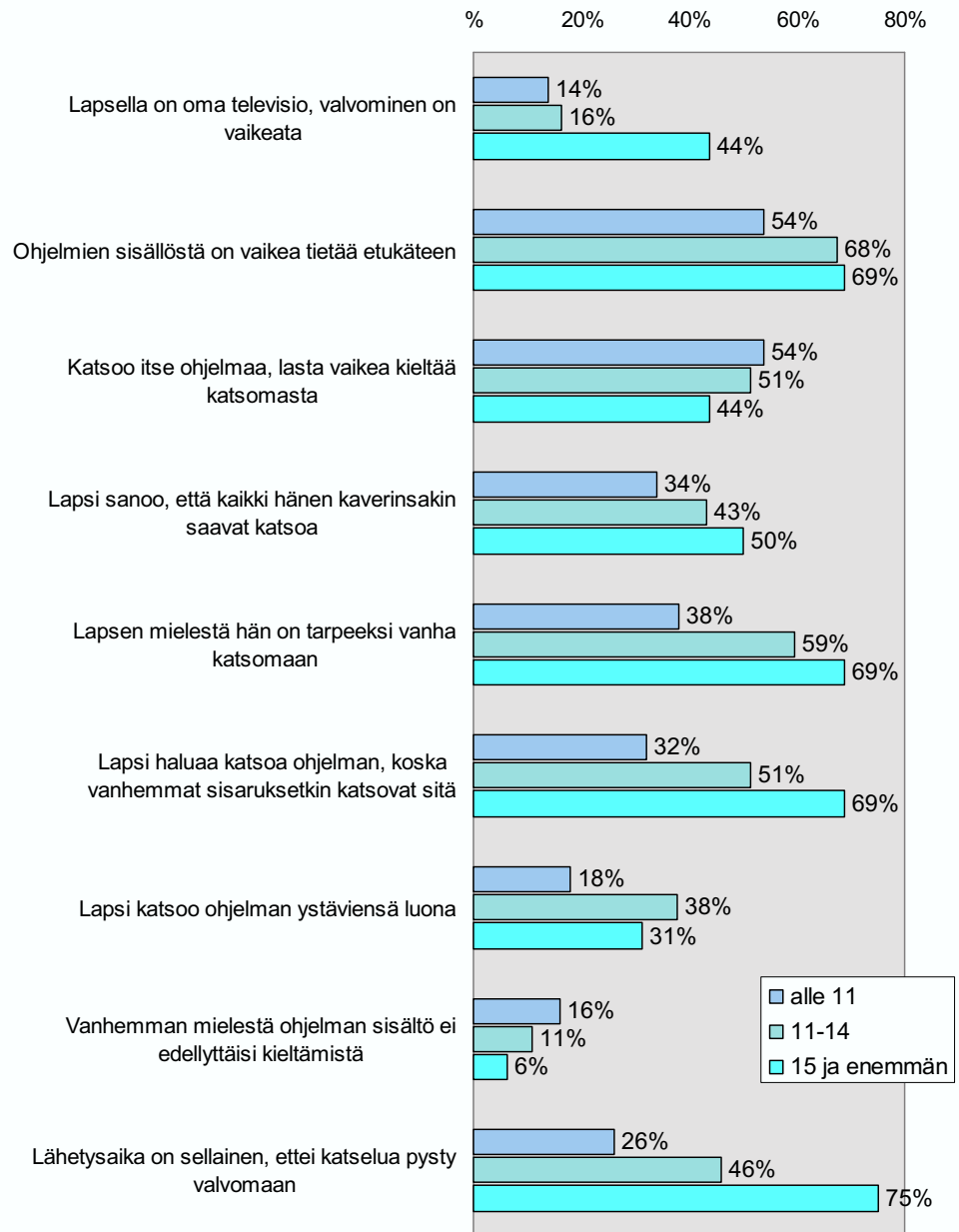
LASTEN KATSELEMIEN TV -OHJELMIEN RAJOITTAMINEN.
RAJOITETAAN TYTTÖJEN KATSELUA... (%)

n=516

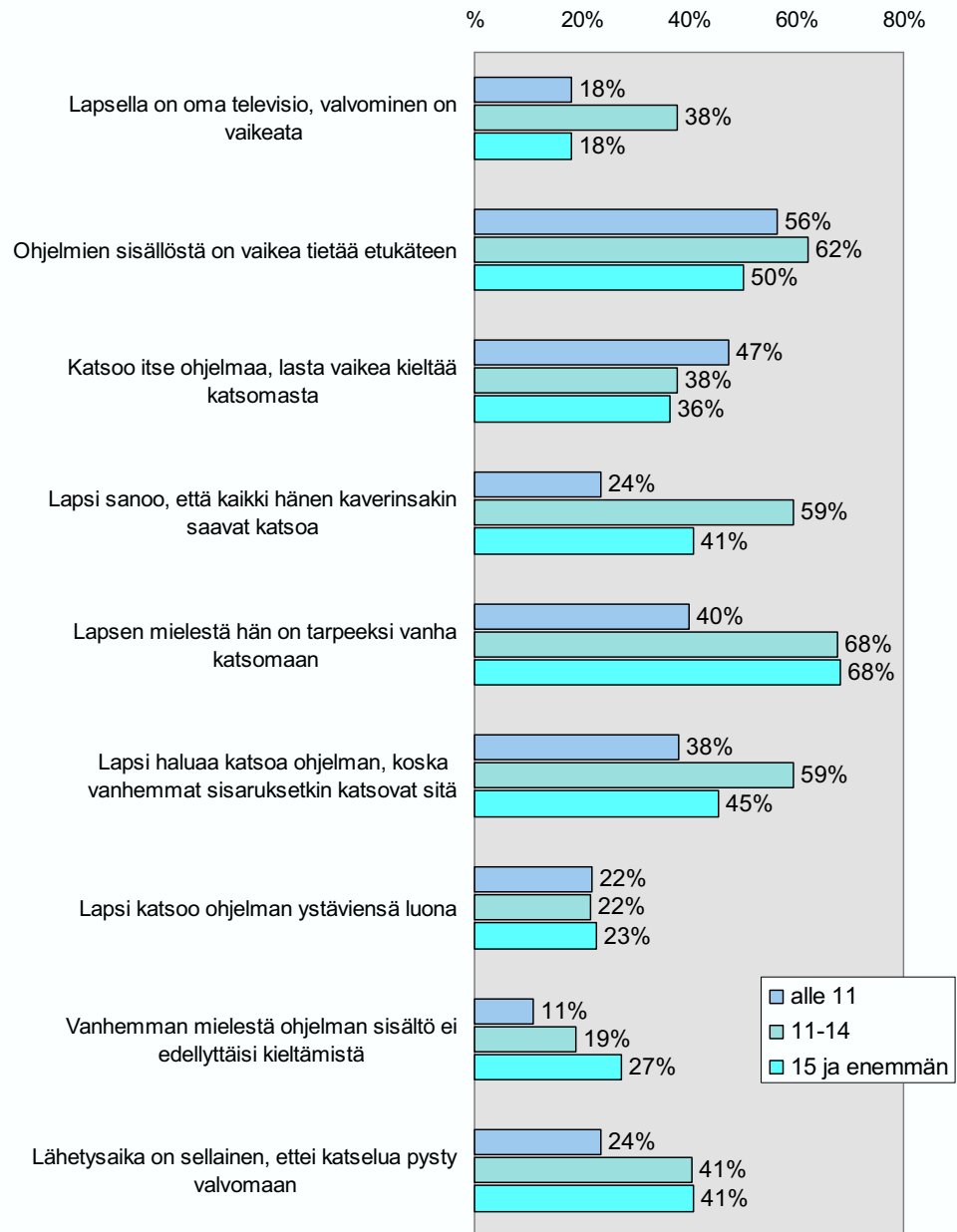
TYTTÖJEN TV:N KATSELUN RAJOITTAMISESSA
KOETTUJA ONGELMIA (%)

n=516

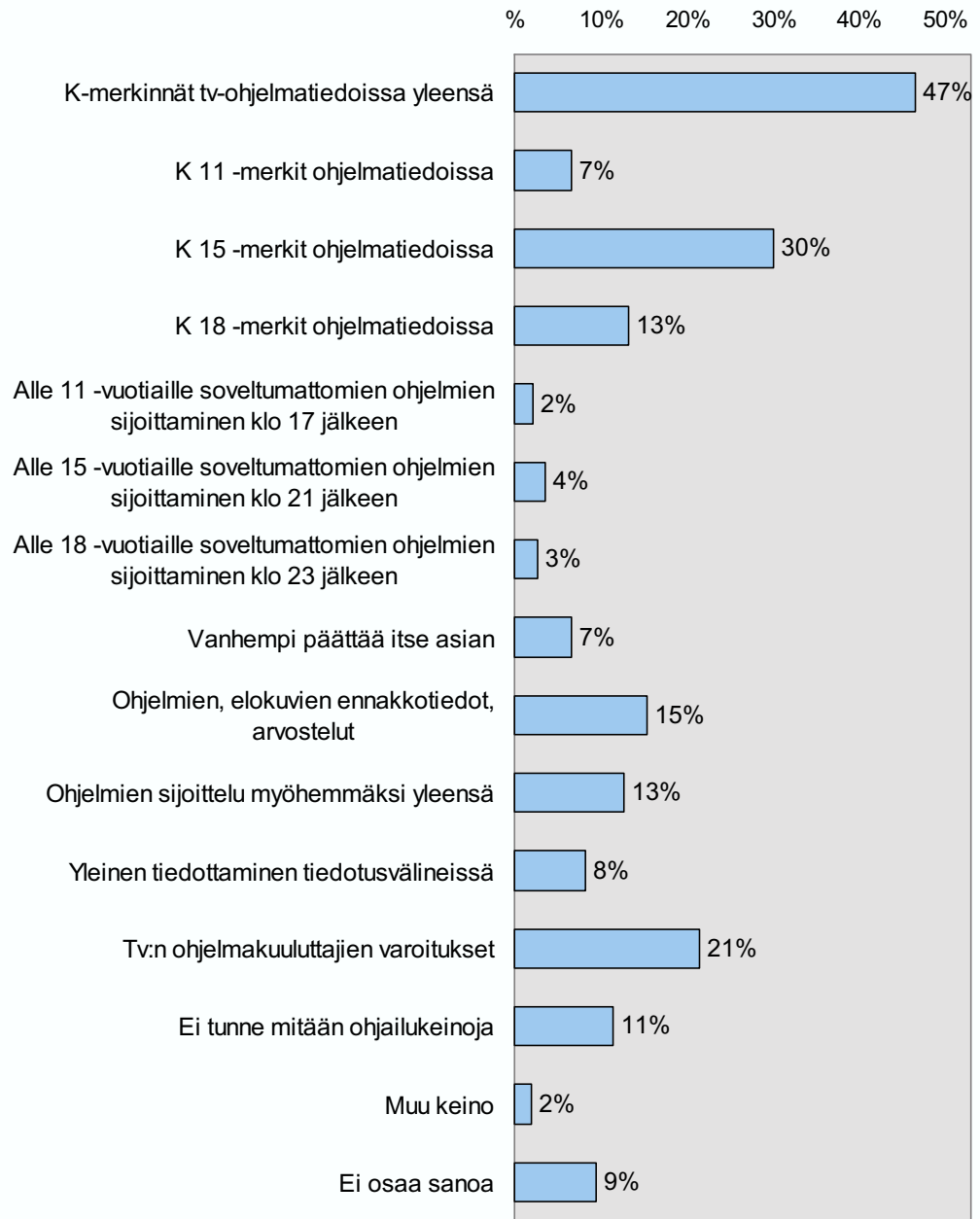
POIKIEN TV:N KATSELUN RAJOITTAMISESSA
KOETTUJA ONGELMIA (%)

n=510

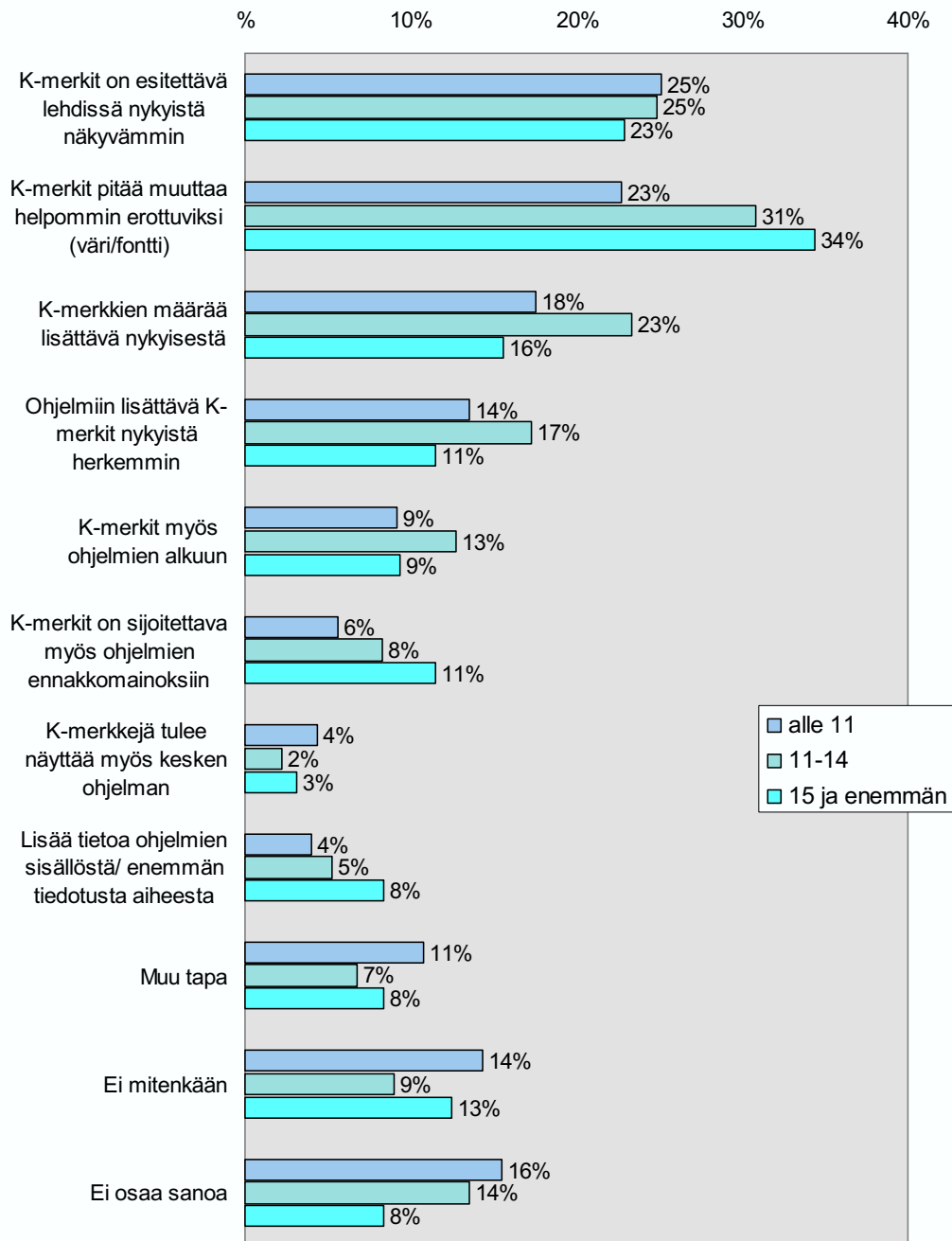
SPONTAANISTI MUISTETTUJA OHJAILUKEINOJA (%)

n=750

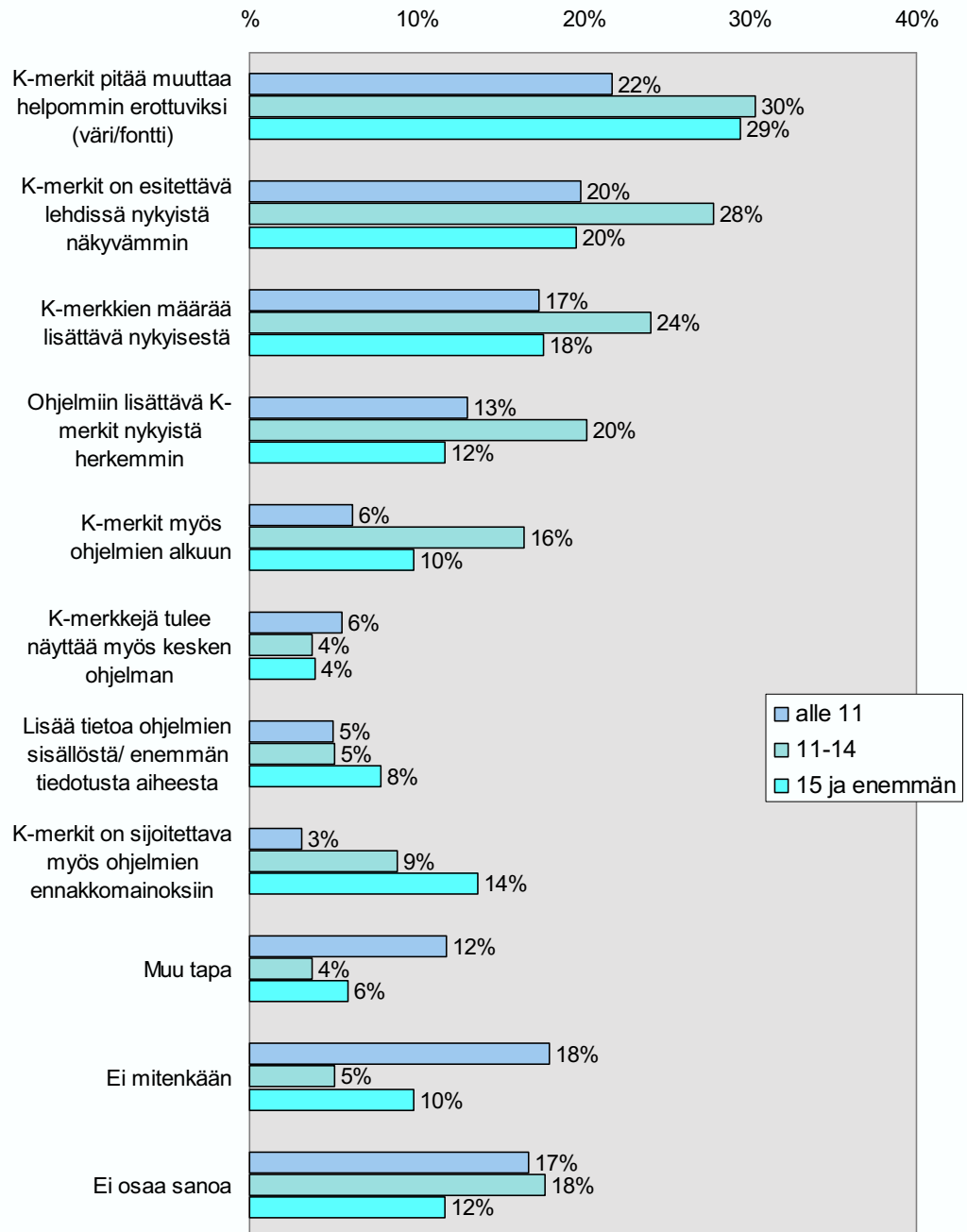
TOIVOTUT TAVAT VAHVISTAA K-MERKKIEN KÄYTTÖÄ OHJELMATIEDOISSA (% VAHVISTAMISTA VAATIVISTA)

n=352

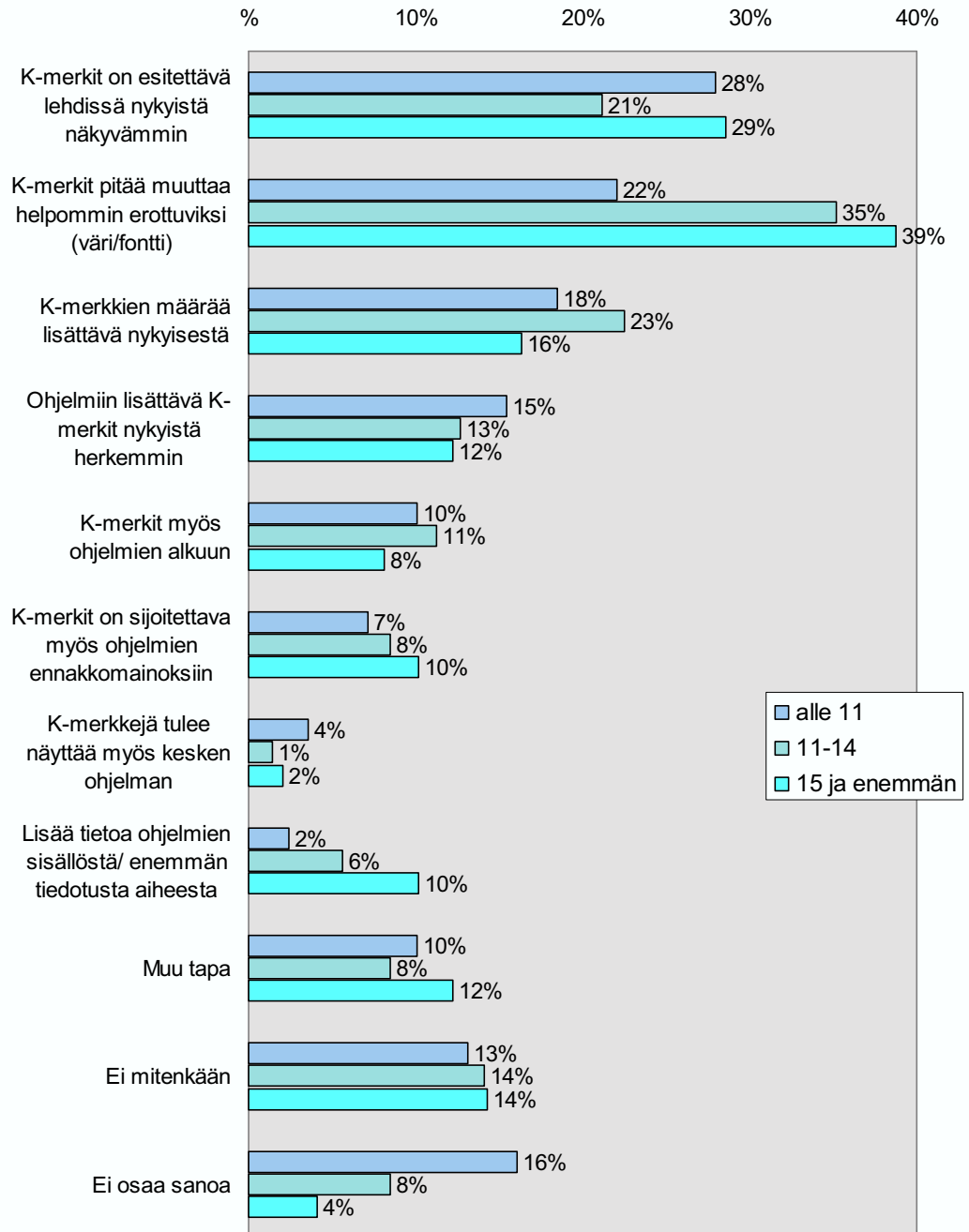
TOIVOTUT TAVAT VAHVISTAA K-MERKKIEN KÄYTTÖÄ
OHJELMATIEDOISSA: TYTTÖJEN VANHEMMAT
(% VAHVISTAMISTA VAATVISTA)

n=182

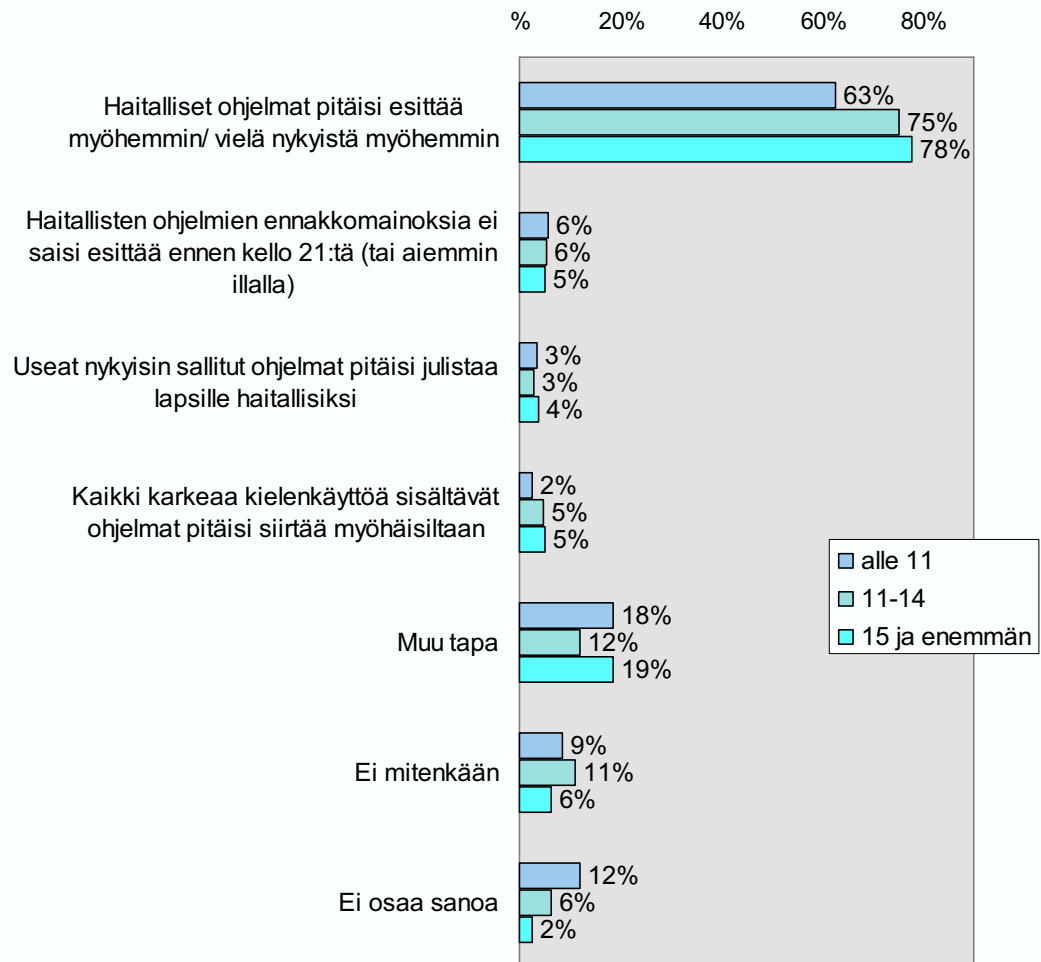
TOMOTUT TAVAT VAHVISTAA K-MERKKIEN KÄYTTÖÄ
OHJELMATIEDOISSA: POIKIEN VANHEMMAT
(% VAHVISTAMISTA VAATIVISTA)

n=170

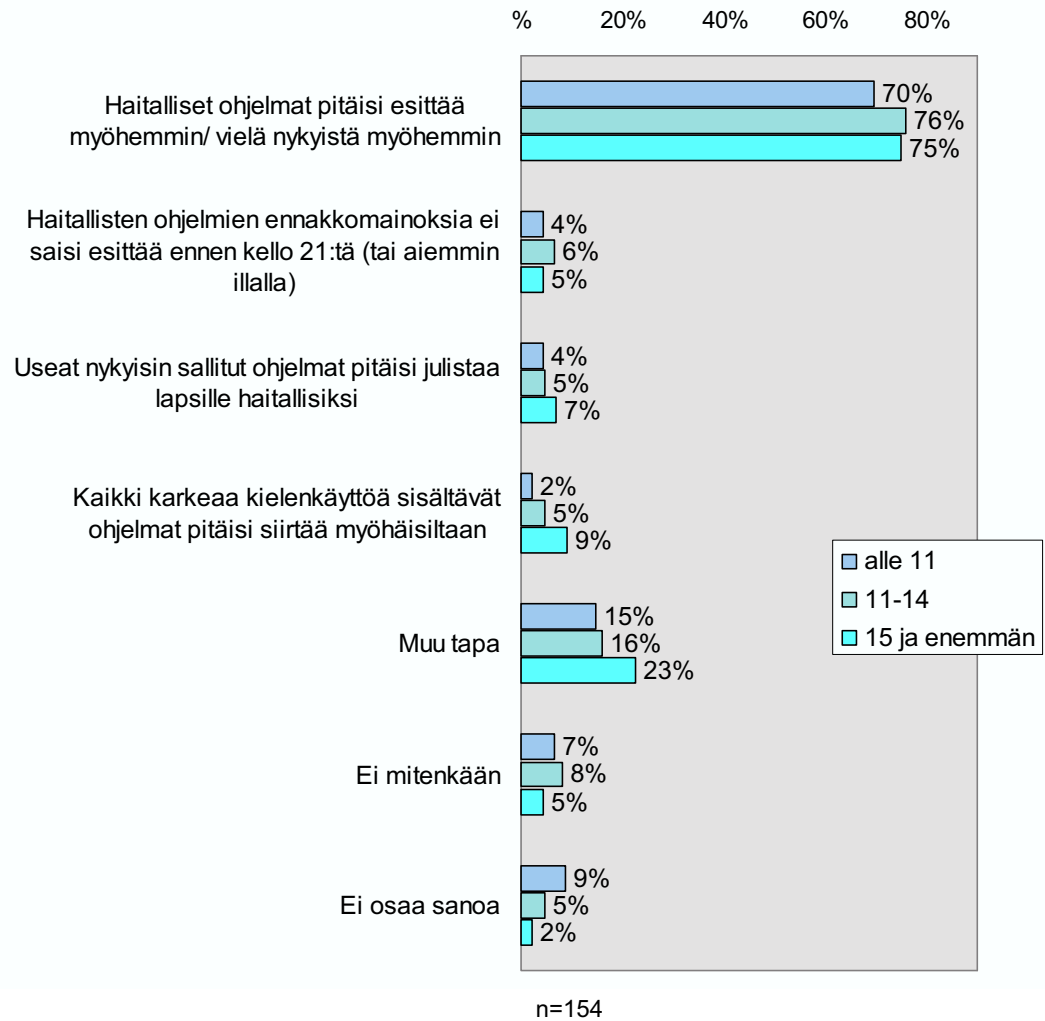
TOIVOTUT TAVAT VAHVISTAA OHJELMISTON SJOITTELUN ROOLIA
(% VAHVISTAMISTA VAATIVISTA)

n=294

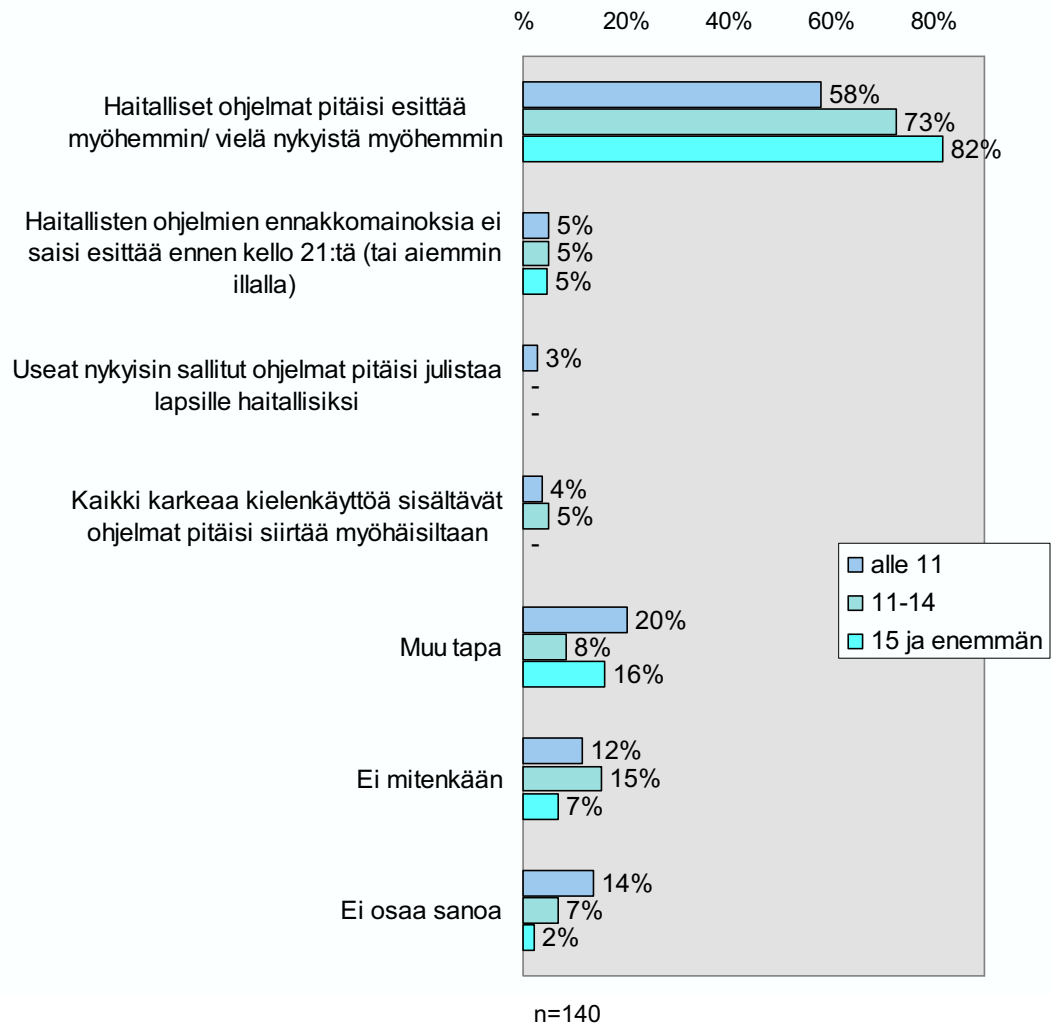

TOMOTUT TAVAT VAHVISTAA OHJELMISTON SJOITTELUN ROOLIA:
TYTTÖJEN VANHEMMAT (% VAHVISTAMISTA VAATIVISTA)

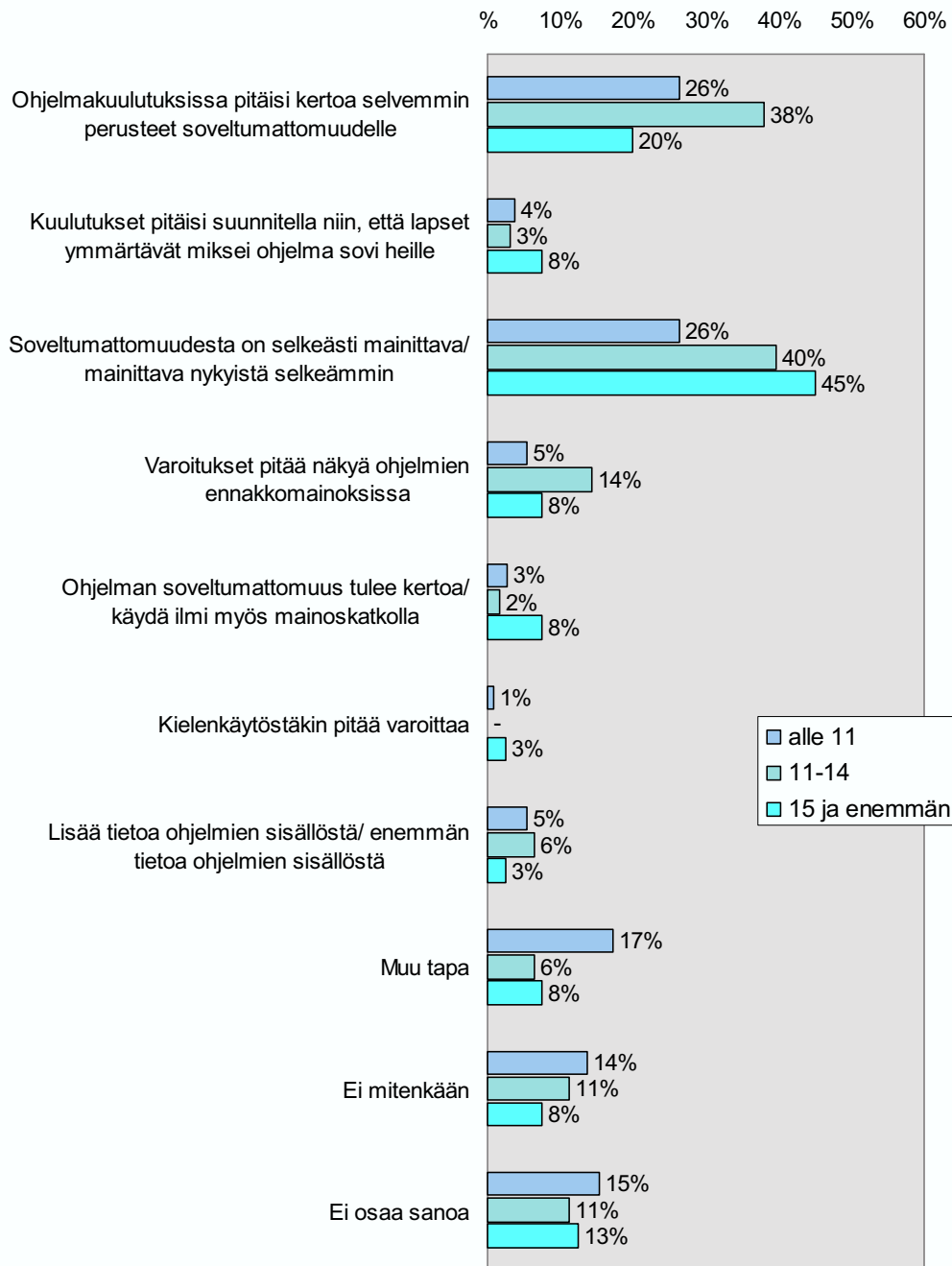

TOMOTUT TAVAT VAHVISTAA OHJELMISTON SIOITTELUN ROOLIA:
POIKIEN VANHEMMAT (% VAHVISTAMISTA VAATIVISTA)

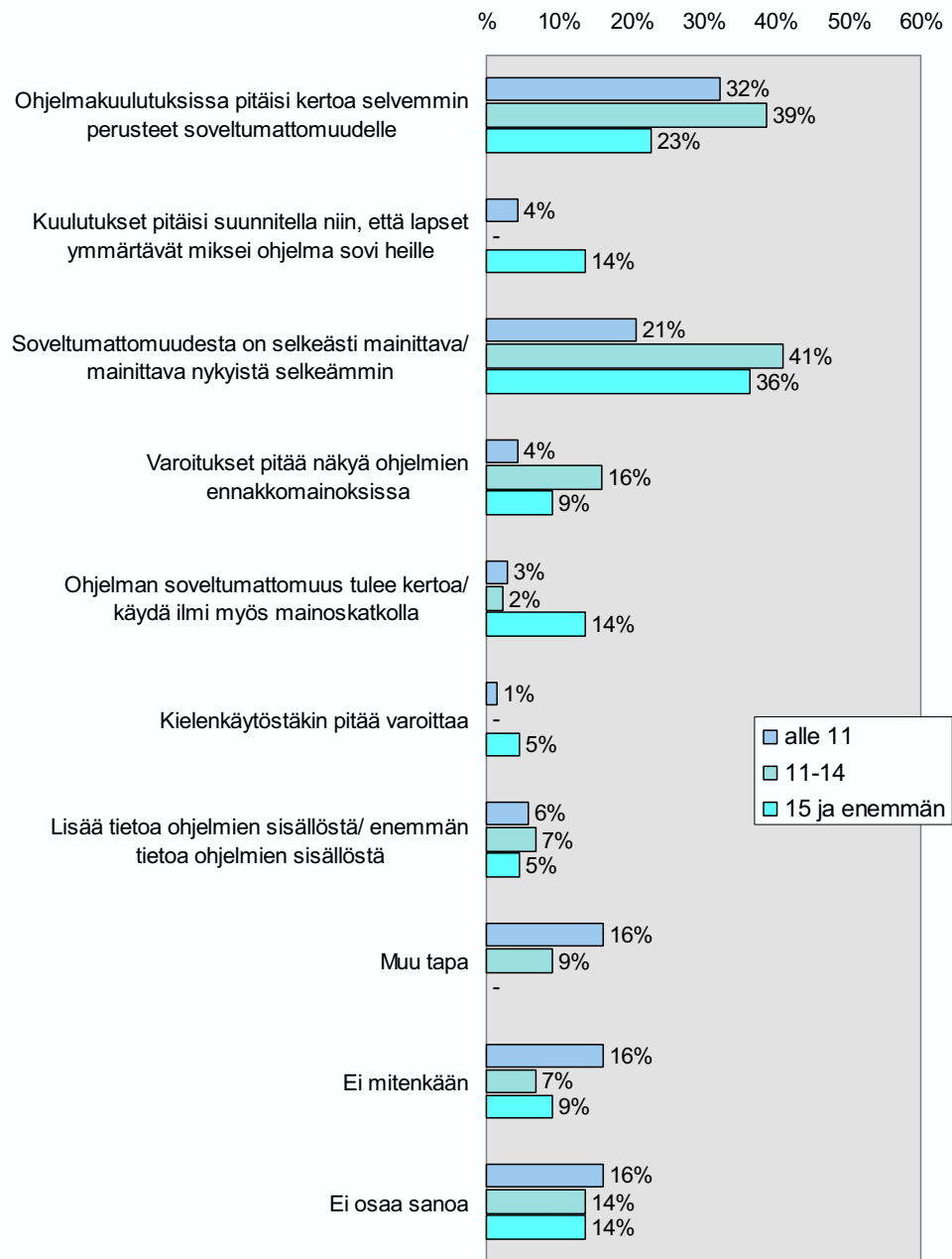

TOIVOTUT TAVAT VAHVISTAA OHJELMAKUULUTUSTEN ROOLIA
(% VAHVISTAMISTA VAATIVISTA)

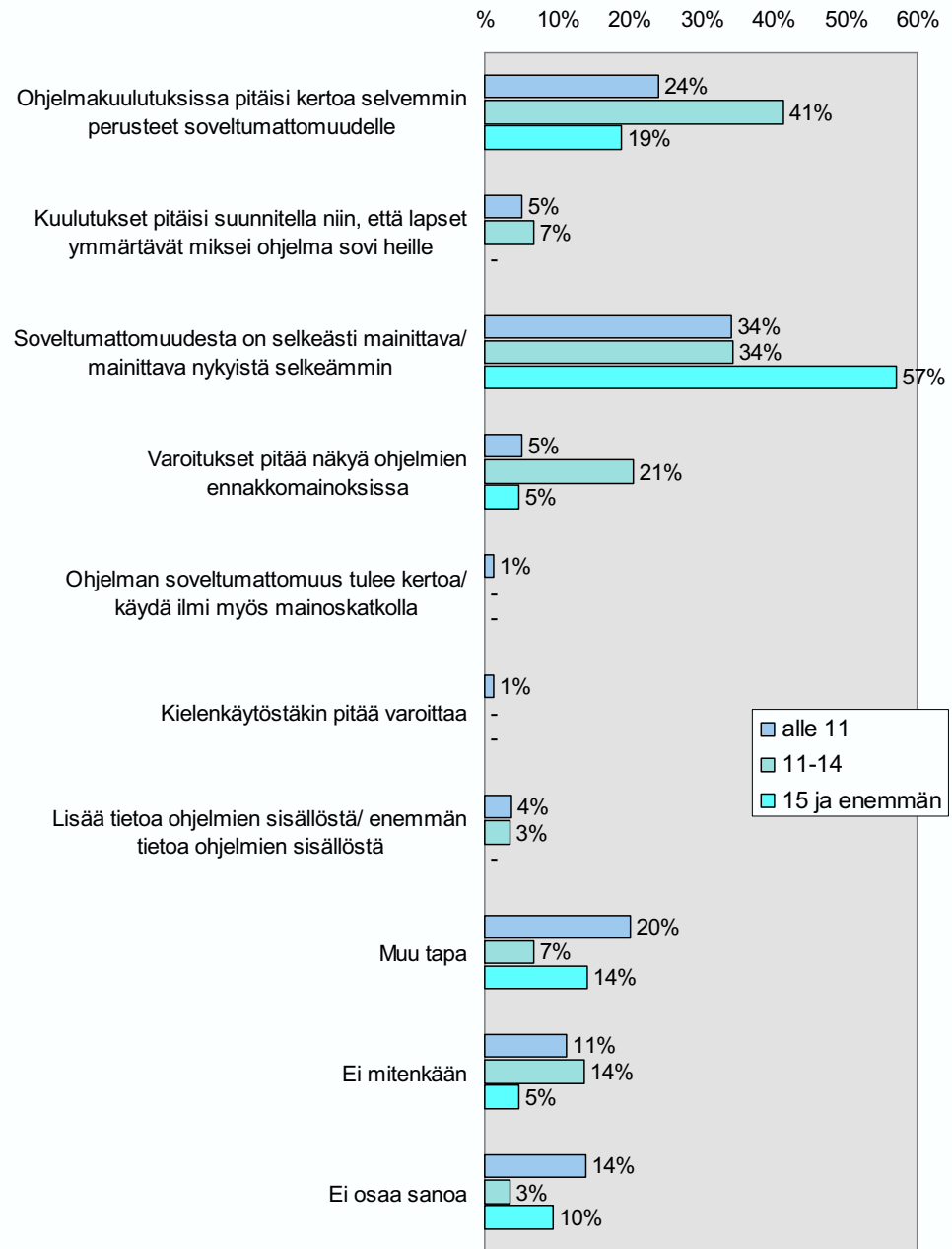
TOMOTUT TAVAT VAHVISTAA OHJELMAKUULUTUSTEN ROOLIA:
TYTTÖJEN VANHEMMAT (% VAHVISTAMISTA VAATIVISTA)

n=86

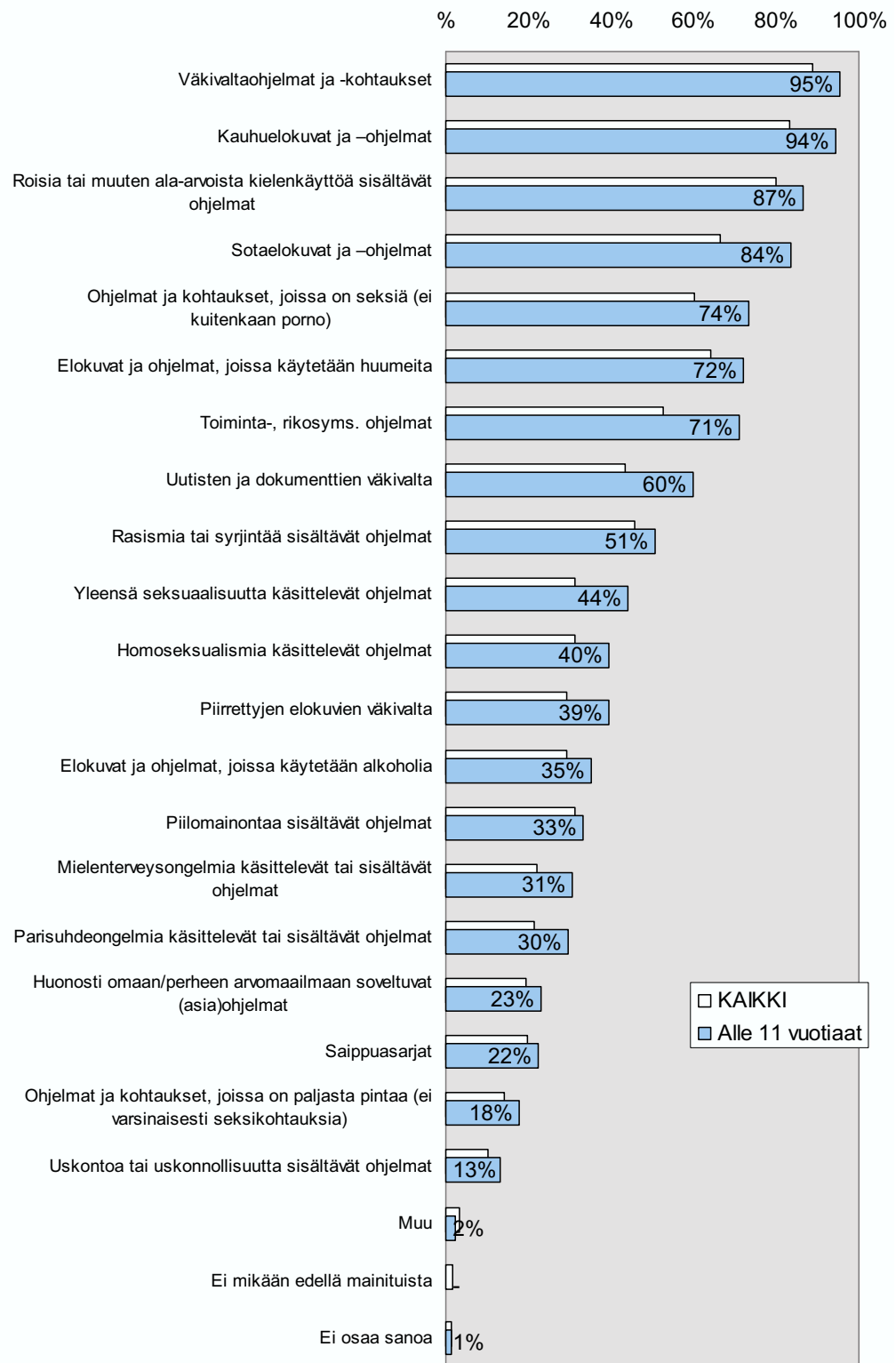
TOMOTUT TAVAT VAHVISTAA OHJELMAKUULUTUSTEN ROOLIA:
POIKIEN VANHEMMAT (% VAHVISTAMISTA VAATIVISTA)

n=80

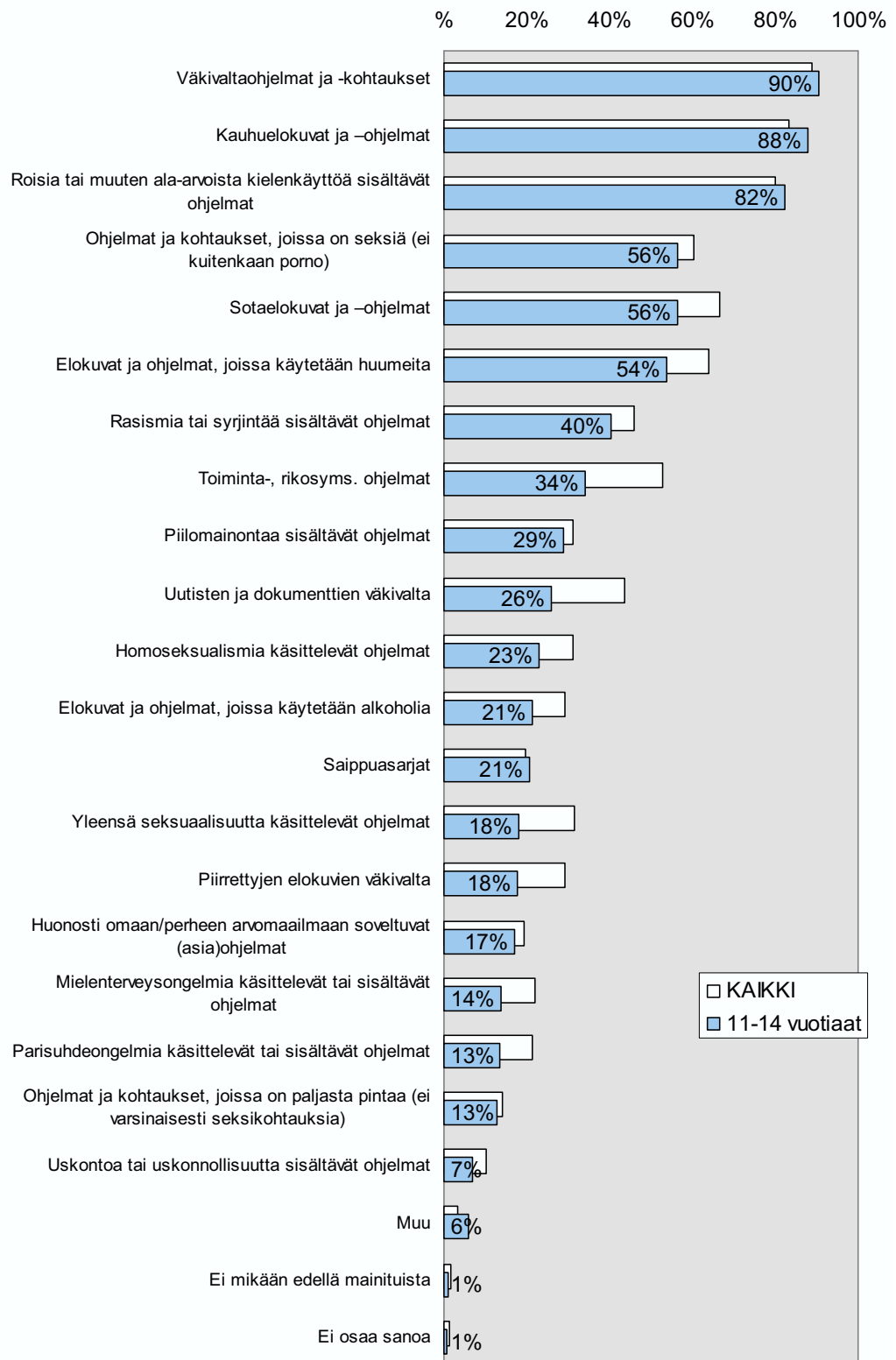
LAPSILLE HAITALLISET OHJELMAT (%)

n=834

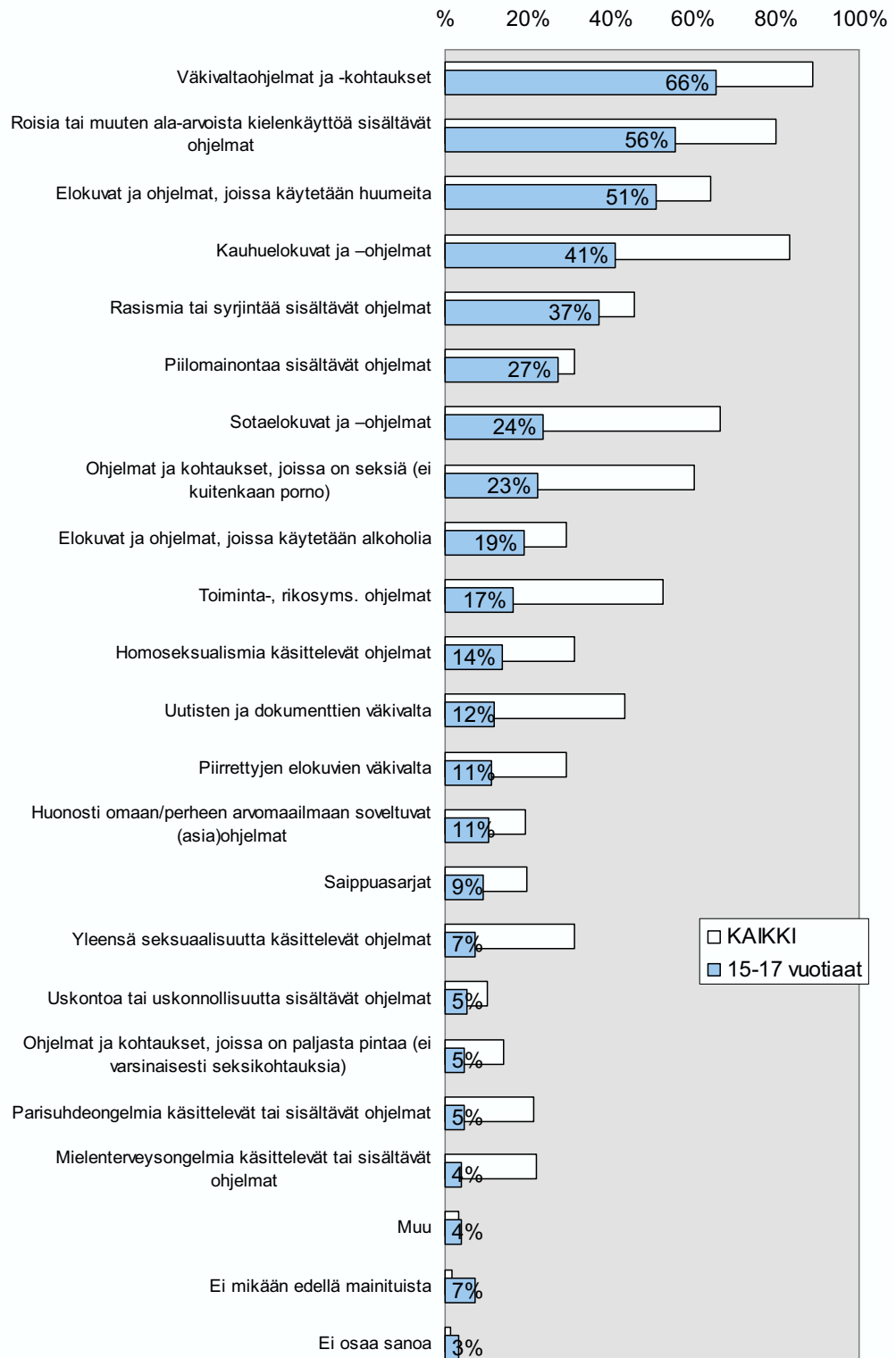
LAPSILLE HAITALLISET OHJELMAT (%)

n=834

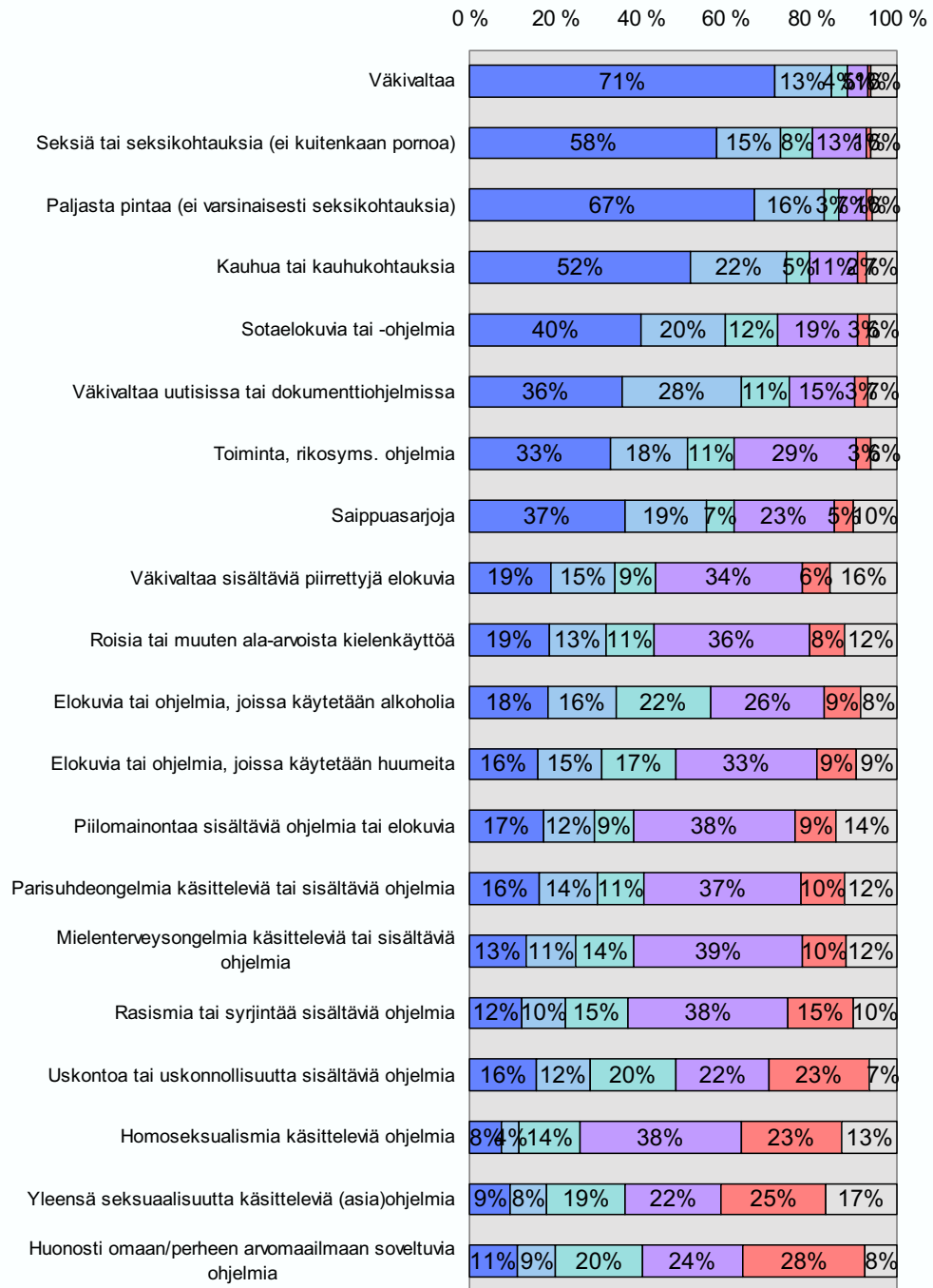
LAPSILLE HAITALLISET OHJELMAT (%)

n=834

TOIMIMINEN ERITYYPPISTEN OHJELMIEN SUHTEEN:
ALLE 11-VUOTIAIDEN VANHEMMAT (%)

- Kieltää säännöllisesti lasta katsomasta
- Kieltää melko usein lasta katsomasta
- Lapsi saa katsoa silloin tällöin
- Lapsi saa katsoa yhdessä vanhempansa tai vanhemman henkilön kanssa
- Lapsi saa halutessaan katsoa vapaasti
- Ei osaa sanoa

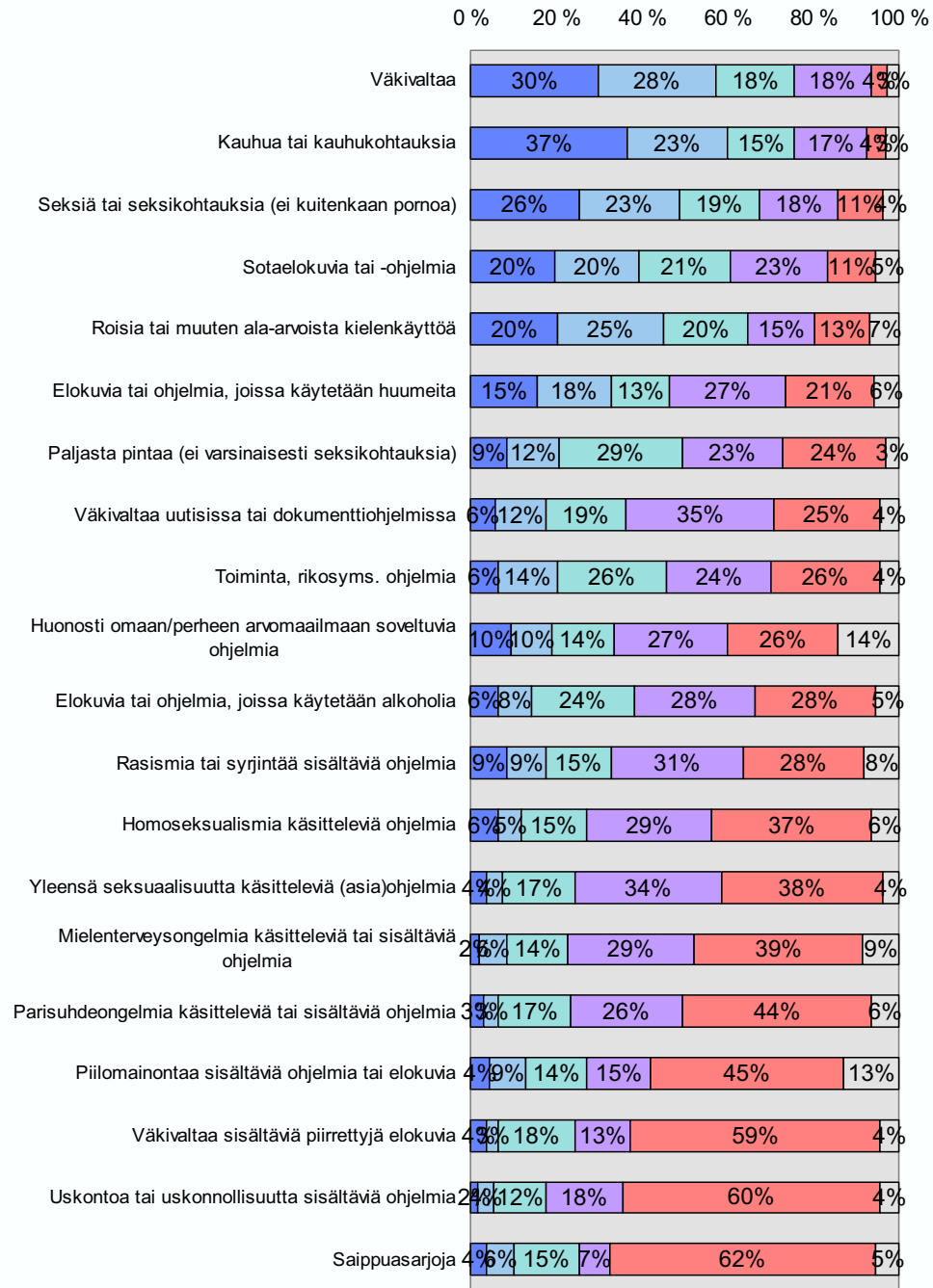

n=487

TOIMIMINEN ERITYYPPISTEN OHJELMIEN SUHTEEN:
11-14-VUOTIAIDEN VANHEMMAT (%)

- Kieltää säännöllisesti lasta katsomasta
- Kieltää melko usein lasta katsomasta
- Lapsi saa katsoa silloin tällöin
- Lapsi saa katsoa yhdessä vanhempansa tai vanhemman henkilön kanssa
- Lapsi saa halutessaan katsoa vapaasti
- Ei osaa sanoa

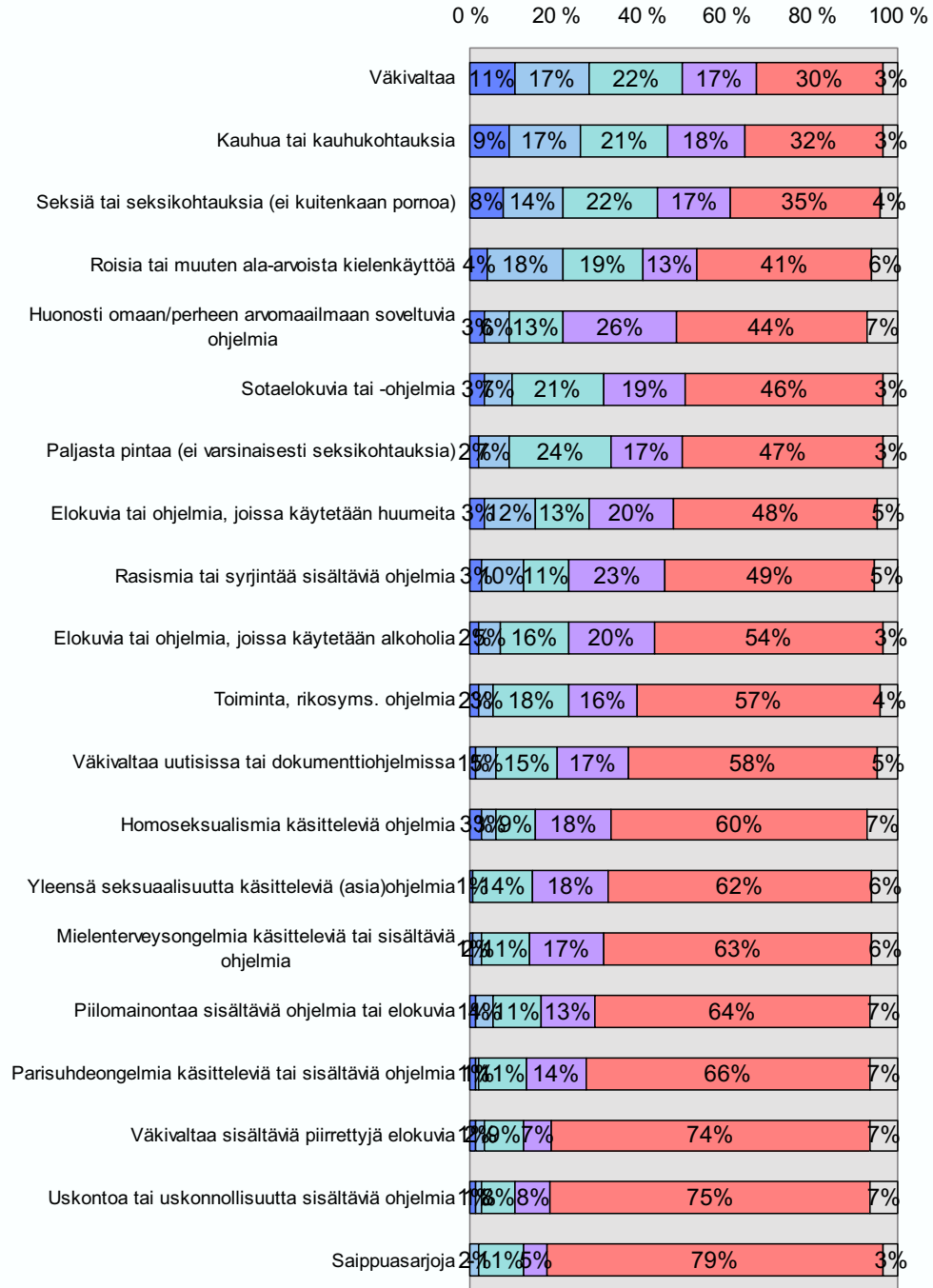

n=188

TOIMIMINEN ERITYYPPISTEN OHJELMIEN SUHTEEN:
15-17-VUOTIAIDEN VANHEMMAT (%)

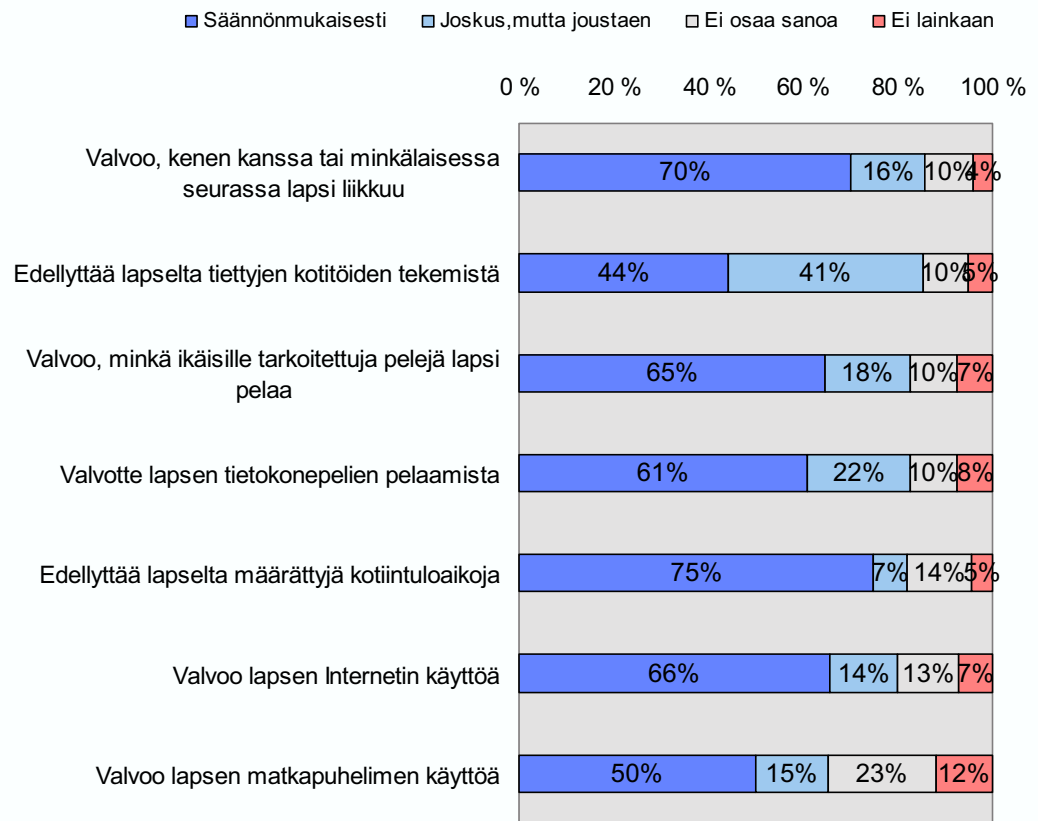
- Kieltää säännöllisesti lasta katsomasta
- Kieltää melko usein lasta katsomasta
- Lapsi saa katsoa silloin tällöin
- Lapsi saa katsoa yhdessä vanhempansa tai vanhemman henkilön kanssa
- Lapsi saa halutessaan katsoa vapaasti
- Ei osaa sanoa

n=151

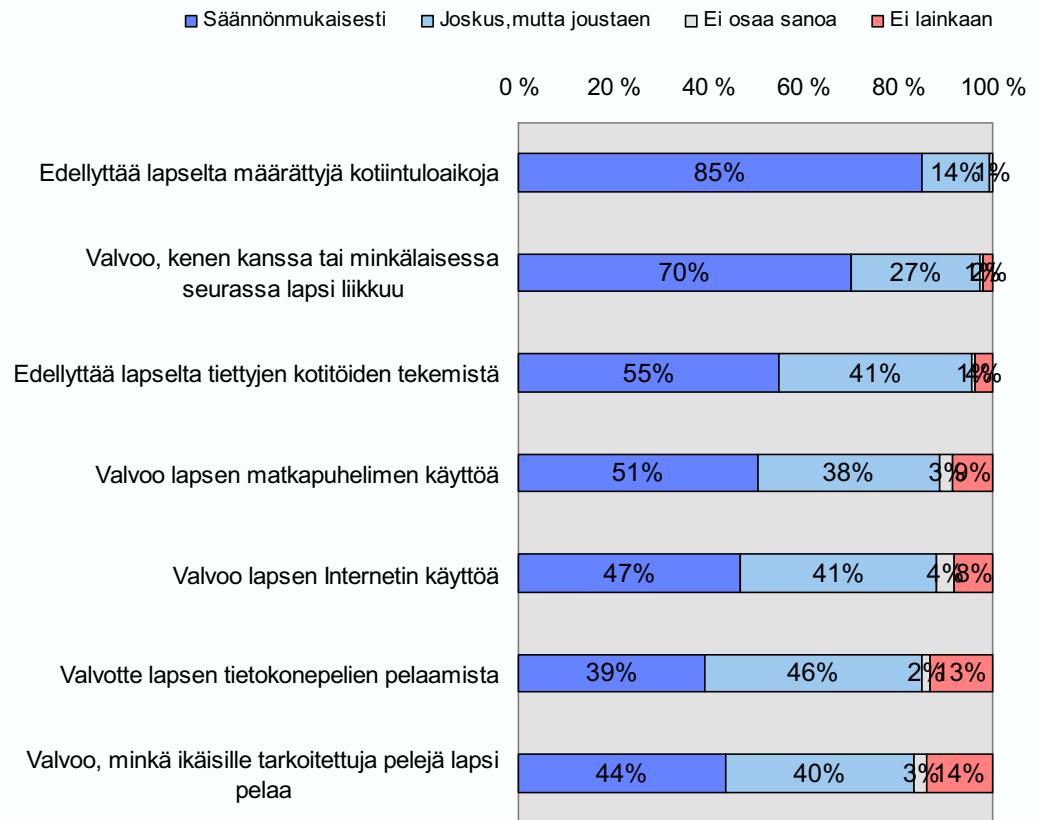
LAPSEN KASVATUKSEEN LIITTYVIÄ ASIOITA:
ALLE 11-VUOTIAIDEN VANHEMMAT (%)

n=487

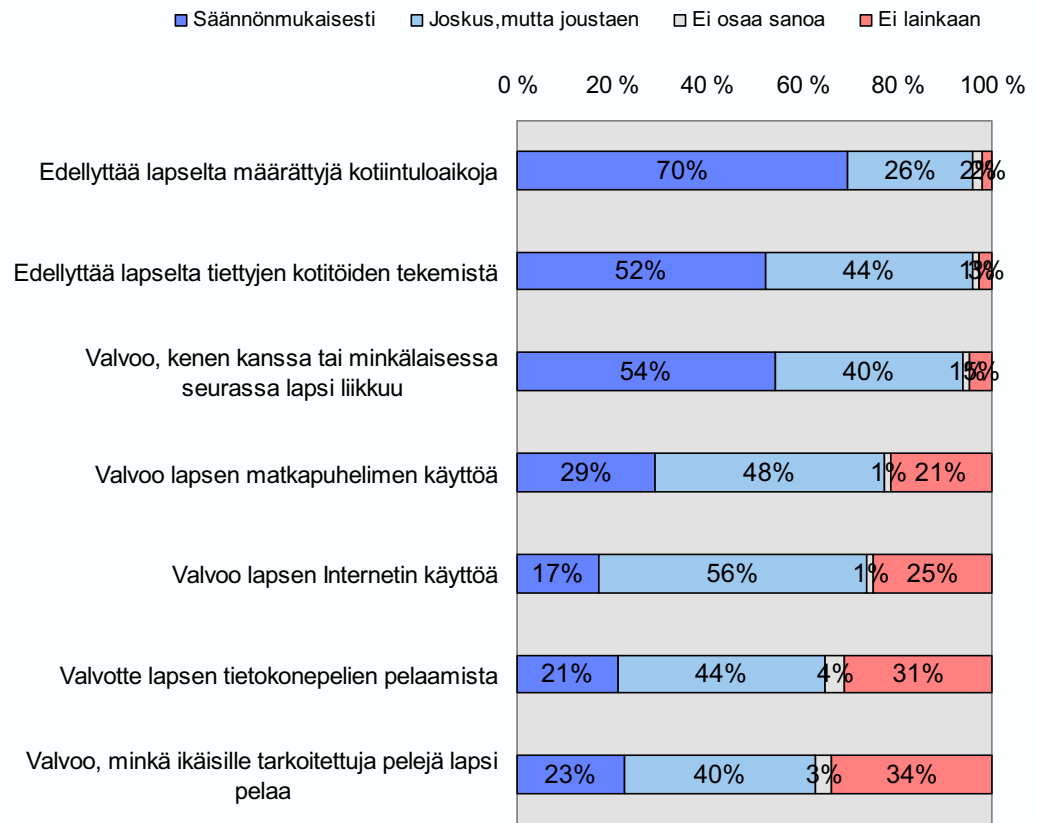
LAPSEN KASVATUKSEEN LIITTYVIÄ ASIOITA:
11-15-VUOTIAIDEN VANHEMMAT (%)

n=188

LAPSEN KASVATUKSEEN LIITTYVIÄ ASIOITA: 15-17-VUOTIAIDEN VANHEMMAT (%)

n=151